ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

ENTELEKTÜEL SERMAYENİN BİLANÇO ANALİZİNE ETKİSİ VE BİST BİLİŞİM SEKTÖRÜNE YÖNELİK ÖRNEK BİR UYGULAMA

Mustafa AKGÜN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr.Öğr.Üyesi. Erol YENER

Çankırı - 2019

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

ENTELEKTÜEL SERMAYENİN BİLANÇO ANALİZİNE ETKİSİ VE BİST BİLİŞİM SEKTÖRÜNE YÖNELİK ÖRNEK BİR UYGULAMA

Mustafa AKGÜN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr.Öğr.Üyesi. Erol YENER

Çankırı - 2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Bilimsel Etik Bildirimi ..... **v**

Tez Kabul ve Onay ..... **vi**

Önsöz ..... **vii**

Özet ..... **viii**

Summary ..... **ix**

Kısaltmalar ..... **x**

Tablo Listesi ..... **xi**

Şekil Listesi ..... **xii**

GİRİŞ **1**

BÖLÜM 1: ENTELEKTÜEL SERMAYE **4**

1.1.Bilgi Kavramı ve Özellikleri 4

1.1.1 Bilgi 4

1.1.2 Bilginin özellikleri 6

1.2.Bilgi Toplumu 7

1.3.Bilgi Ekonomisi 10

1.4.Entelektüel Sermaye ile Bilgi Arasındaki İlişki 12

BÖLÜM 2: ENTELEKTÜEL SERMAYENİN MAHİYETİ ve TARİHSEL GELİŞİMİ **16**

2.1.Maddi Olmayan Duran Varlık Kavramı 16

2.1.1.Firma Değeri (Şerefiye) Kavramı 17

2.2.İşletme Sermayesi Kavramı 20

2.3.Entelektüel Sermayenin Tanımı ve Kapsamı 20

2.4.Entelektüel Sermayenin Tarihsel Gelişimi 25

2.5.Entelektüel Varlıklar 27

2.5.1.Piyasa Varlıkları 29

2.5.2.Fikri (Entelektüel) Mülkiyet Varlıkları 30

2.5.3.İnsan Merkezli Varlıklar 30
2.5.4.Bilgi Altyapısı Varlıkları 30
2.6.Entelektüel Sermayenin Türleri ve Unsurları 31
2.6.1.İnsan Sermayesi 31
2.6.2.Yapısal Sermaye 34
2.6.3.Müşteri Sermayesi 36

BÖLÜM 3: ENTELEKTÜEL SERMAYENİN ÖLÇÜLMESİ 39
3.1.Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi Sorunu 40
3.2.Entelektüel Sermayeyi Ölçme Yöntemlerine Genel Bakış 41
3.3.Entelektüel Sermayenin Unsur Bazında Ölçülmesi 41
3.3.1.Skandia Kılavuzu Yöntemi 42
3.3.2.Maddi Olmayan Varlık İzleme Modeli 44
3.3.3.Entelektüel Sermaye Endeksi 45
3.3.4.Dengeli Ölçüm Kartı (Balanced Scorecard) 47
3.3.5.Teknoloji brokeri Yöntemi 49
3.4.Entelektüel Sermayenin İşletme Bazında Ölçülmesi 51
3.4.1.Piyasa Değeri/Defter Değeri Oranı 51
3.4.2.Tobin Q Oranı 53
3.4.3.Hesaplanmış Maddi Olmayan Değer Yöntemi 54
3.4.4.Ekonomik Katma Değer (EVA)Yöntemi 56

BÖLÜM 4: ENTELEKTÜEL SERMAYENİN BİLANÇO ANALİZİNDE KULLANILMASI 58
4.1.Mali Analizin Amacı ve Kapsamı 58
4.2.Mali Analizde Bilanço Tahliline Genel Bakış 62
4.3.Uluslararası Finansal Muhasebe Standardı 38'e Göre Entelektüel Sermaye 63
4.4.Türkiye Muhasebe Standardı 8'e Göre Entelektüel Sermaye 65
4.5.Şerefiyenin Bilanço ile İlişkisi 66
4.6.Entelektüel Sermayenin Raporlanması 71
4.7.Entelektüel Sermayenin Raporlanmasına İlişkin Yaklaşımlar 74
4.8.Entelektüel Sermayenin Bilanço İle İlişkisi ve Bilançoya Etkisi 75

BÖLÜM 5: ENTELEKTÜEL SERMAYENİN BİLANÇO ANALİZİNDE KULLANILMASINA YÖNELİK ÖRNEK ÇALIŞMA 79
5.1.Çalışmanın Konusu 79
5.2.Çalışmanın Önemi 79
5.3.Çalışmanın Amacı 80
5.4.Çalışmanın Yöntemi 80
5.5.Entelektüel Sermayenin Bilanço Analizine ilişkin Örnek Uygulama 82
5.5.1.BİST Bilişim Sektörü Bilançosu ve Dikey Yüzde Analizi 82
5.5.2.Oran Analizi 84
5.5.2.1.Likidite Oranları 84
5.5.2.1.1.Cari Oran 84
5.5.2.1.2.Likidite Oranı (Asit Test Oranı) 85
5.5.2.1.3.Nakit Oran 85
5.5.2.2.Faaliyet Oranları 86
5.5.2.2.1.Alacak Devir Hızı 86
5.5.2.2.2.Stok Devir Hızı 87
5.5.2.2.3.Maddi Duran Varlık Devir Hızı 87
5.5.2.2.4.Aktif Devir Hızı 88
5.5.2.3.Karlılık Oranları 88
5.5.2.3.1.Net Kar Marjı Oranı 88
5.5.2.3.2.Öz Sermaye Karlılık Oranı 88
5.5.2.3.3 Yatırımların (Aktif) Karlılık Oranı 89
5.5.2.4.Finansal Yapı Oranları 89
5.5.2.4.1.Finansal Kaldıraç Oranı 89
5.5.2.4.2.Özkaynak/Aktif Oranı 89
5.5.2.4.3.Finansman Oranı 90
5.5.2.4.4.Maddi Duran Varlık/Özkaynak Oranı 90
5.5.3.Hesaplanmış Maddi Olmayan Değer Yöntemine Göre BİST Bilişim Sektörünün Entelektüel Sermaye Değerinin Hesaplanması 90
5.5.3.1.Hesaplanan Entelektüel Sermayenin Bilançoya Etkisi 96
5.5.4.BİST Bilişim Sektörü 2016-2018 Yılları Entelektüel Sermaye Sonrası Oran Analizi 98
5.5.4.1.Aktif Devir Hızı 99

5.5.4.2.Özsermaye Karlılık Oranı 99
5.5.4.3.Yatırımların (Aktif) Karlılık Oranı 100
5.5.4.4.Finansal Kaldıraç Oranı 100
5.5.4.5.Özkaynak/Aktif Oranı 101
5.5.4.6.Finansman Oranı 101
5.5.4.7.Maddi Duran Varlık/Özkaynak 101

SONUÇ 103

KAYNAKÇA 107
EKLER 116
ÖZGEÇMİŞ 154

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım ‘’Entelektüel Sermayenin Bilanço Analizine Etkisi ve BİST Bilişim Sektörüne Yönelik Örnek Bir Uygulama’ adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

19/07/2019

Mustafa AKGÜN

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mustafa AKGÜN tarafından hazırlanan Entelektüel Sermayenin Bilanço Analizine Etkisi ve BİST Bilişim Sektörüne Yönelik Örnek Bir Uygulama başlıklı bu çalışma, 19/07/2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliği/oy çokluğuyla]* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *İşletme* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Erol YENER	İmza: .....
Üye	: Doç. Dr. Ali İhsan AKGÜN	İmza: .....
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Bilgehan TEKİN	İmza: .....

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../..../ 201.. tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Yüksel ÖZGEN
Enstitü Müdürü V.

ÖNSÖZ

Günümüzde özelliklede bilgiye dayalı sektörler ile hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin piyasa değerinin defter değerinden daha fazla olduğu görülmektedir. Aradaki bu fark entelektüel sermaye kavramı ile açıklanmaktadır.

Entelektüel sermaye ile ilgili yaptığım bu çalışmada desteklerini esirgemeyen danışman hocam Sayın Dr.Öğr.Üyesi Erol YENER' e teşekkürlerimi bir borç bilir, ayrıca çalışmam boyunca manevi desteklerini üzerimden eksik etmeyen Anne ve Babama şükranlarımı sunarım.

Tez çalışmam boyunca bana bıkmadan usanmadan sabır gösteren değerli eşim Saime AKGÜN' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Entelektüel Sermayenin Bilanço Analizine Etkisi ve BİST Bilişim Sektörüne Yönelik Örnek Bir Uygulama
Tezin Yazarı : Mustafa AKGÜN
Danışman : Dr.Öğr.Üyesi Erol YENER
Anabilim Dalı: İşletme
Bilim Dalı : Muhasebe-Finansman
Kabul Tarihi : 19/07/2019
Sayfa Sayısı : 15 (ön kısım) + 115 (tez) + 39(ekler)

Çalışmanın ilk bölümünde entelektüel sermaye kavramının temelini teşkil eden bilgi kavramı, bilgi toplumu ve bilgi ekonomisi ele alınacaktır.

İkinci bölümünde ilk olarak maddi olmayan duran varlık kavramı üzerinde durulacak ardından entelektüel sermayenin tanımı, kapsamı ve unsurları ele alınacaktır.

Üçüncü bölümde entelektüel sermaye ölçüm yöntemleri üzerinde durulacaktır.

Dördüncü bölümde ilk olarak mali analiz ve mali analizde bilanço tahliline genel bir bakış açısı getirilerek uluslararası muhasebe standardı UMS-38 çerçevesinde entelektüel sermaye açıklanmaya çalışılacak ardından entelektüel sermayenin bilanço ile ilişkisi ve bilançoya etkisi ayrıntılı bir şekilde tartışılacaktır.

Beşinci ve son bölümde ise entelektüel sermayenin bilanço analizinde kullanılmasına ilişkin örnek çalışma ele alınacaktır. Çalışma kapsamında Borsa İstanbul Bilişim sektöründe faaliyet gösteren 14 firmanın 2016-2018 yılları bilançoları birleştirilerek ortalama sektör bilançosu oluşturulmuştur. Hazırlanan bilançodan elde edilen verilerle ilk olarak, BİST Bilişim Sektörü için entelektüel sermaye öncesi oran analizi ve dikey yüzde analizi yapılmıştır. Sonraki aşamada sektörün entelektüel sermayesi hesaplanmış ve son olarak da hesaplanan entelektüel sermaye değeri üzerinden bilanço oluşturularak dikey yüzde analizi ve oran analizi yapılmak suretiyle entelektüel sermaye öncesi ve sonrası karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Entelektüel Sermaye, Bilanço Analizi, Bilgi Ekonomisi, Bilgi Toplumu

Çankırı Karatekin University Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: The Effect Of Intellectuel Capıtal On Balance Sheet Analysıs And Practice Example For BİST İnformatics Sector	
Author	**:** Mustafa AKGÜN
Supervisor	**:** Dr. Erol YENER
Department	**:** Business
Sub-field	**:** Accounting-Finance
Date	**:** 19/07/2019
Number of pages : 15 (pre text) + 115 (thesis) + 39 (additional)	

In this sense, in the first section of study, concept of knowledge, knowledge society and knowledge economy which form the basis of intellectual capital will be analyzed.

In the second section, first of all the term intangible asset will be explained and then definition, scope and elements of intellectual capital will be discussed.

In the third section, measurement methods of intellectual capital will be discussed.

In the fourth section, financial analysis was done and general overview was developed on statement analysis in financial analysis, and in the frame of international accounting Standard UMS-38 intellectual capital will be explained then the relation of intellectual capital with balance sheet and its effect on balance sheet will be discussed in details.

In the fifth and last section, a case study about using intellectual capital in balance sheet analysis will be discussed. Within the scope of study, 2016-2018 balance sheet of 14 firms which operate in Istanbul Stock Exchange will be integrated and average sector balance sheet and income table was formed. From the mentioned tables, first of all BIST Information sector analysis pre-intellectual capital ratio analysis and common size percentage analysis were done. In the next stage, intellectual capital of the sector was calculated and finally balance sheet and incom were formed through calculated intellectual capital value, common percentage analysis and ratio analysis were done and before-after intellectual capital were compared.

Keywords: Intellectual Capital, Balance Sheet Analysis, Knowledge Economy, Knowledge Society

KISALTMALAR

FASB	Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
TDK	Türk Dil Kurumu
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
AR-GE	Araştırma- Geliştirme
IMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
ES	Entelektüel Sermaye
PD	Piyasa Değeri
DD	Defter Değeri
MVGO	Maddi Varlık Getiri Oranı
EVA	Ekonomik Katma Değer Yöntemi
VSNFK	Vergi Sonrası Net Faaliyet Karı
AOSM	Ağırlıklı Ortalama Sermaye Maliyeti
FVÖK	Faiz Vergi Öncesi Kar
VUK	Vergi Usul Kanunu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
IASC	Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
IAS	Uluslararası Muhasebe Standardı
UFRS	Uluslararası Finansal Raporlama Standardı
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
M.d	Madde
A.ş	Anonim Şirket
BİST	Borsa İstanbul

TABLO LİSTESİ

Tablo No **Sayfa**

Tablo 2.1. Entelektüel Sermaye ve Temsil Ettiği Değerler 28
Tablo 3.1. Maddi Olmayan Varlık İzleme Modeli 45
Tablo 4.1. A ve B İşletmesinin 31.12.2014 Tarihli Bilançosu 68
Tablo 4.2. Birleşme Sonrası A İşletmesinin Bilançosu 69
Tablo 4.3. Borsa A.Ş'nin 01.01.2001 Tarihli Şerefiyesi 70
Tablo 4.4. Entelektüel Sermayenin Bilançoda Gösterilmesi 78
Tablo 5.1. BİST Bilişim Sektörü Şirketleri 81
Tablo 5.2. BİST Bilişim Sektörü 2016-2018 Yılları Arası Ortalama Bilançosu ve Dikey Yüzde Analizi 83
Tablo 5.3. BİST Bilişim Sektörü Şirketleri 2016-2018 Yılları Vergi Öncesi Karları 91
Tablo 5.4. BİST Bilişim Sektörü Şirketleri 2016-2018 Yılları Maddi Duran Varlık Toplamı 92
Tablo 5.5. BİST Bilişim Sektörü Şirketleri 2016-2018 Yılları Arası Maddi Duran Varlık Karlık Oranı 93
Tablo 5.6. BİST Bilişim Sektörü 2016-2018 Yılları Maddi Duran Varlık Karlık Oranı 94
Tablo 5.7. BİST Bilişim Sektörü 2016-2018 Yılları Getiri Fazlası Tutarı 94
Tablo 5.8. BİST Bilişim Sektörü 2016-2018 Yılları Net Getiri Fazlası Tutarı 95
Tablo 5.9. BİST Bilişim Sektörü 2016-2018 Yılları Entelektüel Sermaye Tutarı 96
Tablo 5.10.BİST Bilişim Sektörü Entelektüel Sermaye Hesaplanmış Bilanço ve Dikey Yüzde Analizi 97

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No **Sayfa**

Şekil 2.1. Entelektüel Sermayenin Unsurları 31

Şekil 3.1. Skandia Kılavuzu Modeli 43

Şekil 3.2. Dengeli Ölçüm Kartı 48

Şekil 4.1. Bilanço 63

Şekil 4.2. Borsa A.Ş'nin Hisselerinin Alınması ve Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi 71

Şekil 4.3. Entelektüel Sermaye Yevmiye Kaydı 77

Şekil 4.4. Entelektüel Sermaye Değer Artışı Yevmiye Kaydı 77

Şekil 4.5. Entelektüel Sermaye Değer Azalışı Yevmiye Kaydı 78

Şekil 5.1. Hesaplanan Entelektüel Sermaye Tutarının Yevmiye Defterine Kaydedilmesi 96

GİRİŞ

Ekonomide tarıma dayanan geleneksel toplum anlayışından, sanayi toplumuna yönelim ve toplumun mevcut yapısındaki kurumsallaşma uzun bir süreçte gerçekleşmiştir. Sanayi devriminin zorunlu kıldığı bu süreç neticesinde, ekonomide tarıma dayalı geleneksel toplum anlayışı terk edilirken; teknolojik ve ekonomik yönden olduğu kadar toplumun sosyal ve kültürel alanları da bu değişimden etkilenmiş ve sonuçta eskisinden farklı bir toplum yapısı ortaya çıkmıştır. Yine aynı şekilde, değişim devam etmiş ve sanayi toplumundan tümüyle farklı bir yapı olan bilgi toplumu oluşmuştur. Bununla birlikte çeşitli dönüşümler ortaya çıkmıştır. Bilgi toplumuyla birlikte meydana gelen teknolojiler, sanayi devrimine göre daha hızlı bir üretim gerçekleştirmiştir. İnsanların yaşam koşullarını etkileyerek, sanayi toplumundan daha hızlı bir sürede dönüşüm meydana gelmiş ve bilgi toplumuna geçiş sağlanmıştır.

Bilgi toplumu ile anlatılmak istenen, bilginin sermaye, emek, doğal kaynaklar gibi üretim faktörlerinden birine dönüştüğü, üretim sürecinde bilgiden diğer faktörler gibi yararlanıldığı, bilginin paylaşıma açık olduğu, toplumun kültürel bir değeri olarak özümsendiği ve teknolojinin her alanında kullanıldığı toplum yapısıdır (Çukurçayır ve Çelebi, 2009: 61).

1980'li yıllardan sonra bilgi ve iletişim alanında değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimlerle birlikte, sanayi devriminin mal üretimine dayalı geleneksel ekonomik anlayışının terkedildiği anlaşılmaktadır. Karl Marx, Max Weber ve Emile Durkheim gibi iktisatçı ve sosyologların oluşturduğu klasik ekonomi anlayışının esas özellikleri yerine eskisinden tümüyle farklı küresel işleyiş şekli hâkim olmaktadır (Yılmaz, 2013: 246). Bilgi-iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle beraber ekonominin esas unsurlarından üretim, dağıtım ve tüketim arasındaki ilişki, bilgiyi baz alacak biçimde yeniden yapılandırılmıştır. Bilişim teknolojilerinde ortaya çıkan bu yeni değişimler yeni bir ekonomi anlayışını ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan bu ekonomik yapıya, bilgiye dayalı ekonomi ya da bilgi ekonomisi adı verilmektedir.

20. yüzyıl ve sonrası yoğun biçimde gerçekleşen teknolojik gelişmelerle birlikte bilgi ekonomisi diye tanımlanan yeni ve farklı bir ekonomik sistem ortaya çıkmıştır (Okay, 2012: 1202).

Bilgi ekonomisi diye adlandırdığımız bu yeni ekonomik düzende hangi malın ne kadar üretileceği kararı üretim yapan firmalardan, dağıtımı gerçekleştiren firmalara geçmiştir. Bu dönüşümle birlikte ekonomi talep edilen kadar üretim yapacak, ihtiyaç fazlası bir üretim yapılmadığından taşıma ve depolama gibi giderler azalacak bu sayede üretim ve pazarlama maliyetleri büyük bir oranda azalmış olacaktır. Bu gelişmeler ekonomide ciddi yapısal değişimlere yol açmıştır. Böylece mal arzı üretici firmalardan, tüketici ve pazarlamacıların istek ve ihtiyaçlarına göre şekillenmiştir. Bu gelişmeler neticesinde ekonomide üretim odaklı değil, pazarlama ve tüketim odaklı olan ve "kendini sürekli yenileyen yeni bir ekonomik yapı ortaya çıkmıştır" (Zor-Cengiz,2013:38).

Bilgi çağının getirdiği ekonomik gelişmelerin neticesinde işletmelerin maddi varlıklarının yanında maddi olmayan varlıklar da önemli hale gelmiştir. "Bu gelişmeler neticesinde işletmelerde piyasa değeri ile defter değeri arasındaki fark giderek artmıştır. Böylece işletmelerin aktif toplamları içinde maddi olmayan duran varlıklarının payı giderek artmış olup işletmelerin gerçek değerinin tespitinde maddi olmayan varlıklar da önemli olmaya başlamıştır" (Öztürk ve Demirgüneş, 2008: 399-400).

"Entelektüel sermaye, bilgi sermayesi, bilgi organizasyonları, öğrenen örgütler, kurumsal öğrenme, bilgi çağı, yönetim bilgi sistemleri, maddi olmayan duran varlıklar ve insan sermayesi" gibi son zamanlarda oldukça geniş tabanlı kullanılan kavramlar, örgütlerde önemi her geçen gün artan "bilgi varlıklarını" açıklamaktadır. Buna benzer kavramlar, "mevcut ekonomik değerlerin gelecekteki dönüşümlerini sağlayacak olan unsurlar ile kişiler ve organizasyonlara ciddi rekabet avantajı sağlayan farklı paradigmanın tanımlayıcılarıdır. İşletmelerin finansal tablolarında bulunan finansal ve fiziksel varlıklar, günümüz işletmelerinde kıymetli kılan unsur olmaktan uzaklaşmış, bilgi tabanlı varlıklar, zenginliğin önemli bir kaynağı olmuştur" (Aslanoğlu ve Zor, 2006: 152-153).

“Günümüzde özellikle de bilgi tabanlı sektörler ile hizmet sektöründe çalışma gösteren firmaların defter değerleri ile piyasa değerleri arasındaki farkın önemli ölçüde arttığı görülmektedir. İşletmelerin gerçek değeri maddi varlıklar ile maddi olmayan varlıkların toplamı şeklinde ifade edilir. Maddi duran varlıklar işletmelerde finansal sermaye olarak değerlendirilirken, maddi olmayan varlıklar ise entelektüel sermaye olarak değerlendirilmektedir” (Uzay ve Savaş, 2003: 167).

Entelektüel sermaye veya entelektüel varlıklar başlı başına soyut kavramlar olduğu için mevcut muhasebe sistemi bu varlıkları ölçüp raporlama konusunda eksik kalmaktadır. Bu açıdan günümüzde hazırlanan finansal tablolar işletmelerin gerçek durumunu göstermekten uzaktır. Öncelikle çalışmamızda entelektüel sermayenin ne anlama geldiği, hangi unsurlardan oluştuğu ve nasıl ölçüldüğü konusuna açıklık getirilecektir. Daha sonra entelektüel sermaye hesaplaması yaparak işletmelerin piyasa değeriyle defter değeri arasındaki boşluk entelektüel sermaye kavramı ile açıklanmaya çalışılacaktır. Böylece işletmelerin bilançoları gerçeğe uygun şekilde hazırlanıp çıkar gruplarının bilgi gereksinimleri tam, doğru ve güvenilir bir şeklide sağlanmış olacaktır.

BÖLÜM 1

ENTELEKTÜL SERMAYE

Entelektüel sermaye konusuna geçmeden önce entelektüel sermayenin temelini teşkil eden bilgi kavramı üzerinde durmakta yarar vardır.

1.1. Bilgi Kavramı ve Özellikleri

1.1.1. Bilgi

Bilgi kavramı, Latince ’informatio’ kökünden türemiş olup, en geniş anlamda haber verme ve enformasyon anlamına gelmektedir (Selvi, 2012: 193).

Bilgi kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde birçok değişik tanımla karşımıza çıkmaktadır. Bu tanımları şu şekilde sıralayabiliriz. Bilgi; ‘’ insan zekasının erişebileceği olgu ve ilkelerin tamamı’’, ‘’ öğrenme, araştırma ve gözlem yoluyla ulaşılan gerçek, vukuf’’ ve ‘’insan aklının çalışması neticesinde meydana gelen düşünce ürünü” dür.

Litaratürde bilgi konusunda yapılan tanımları incelediğimizde farklı tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. Her yazar ele aldığı konuya göre bilgi konusunda farklı tanımlar yapmaktadır.

Hunt’a göre insan davranışlarını biçimlendiren bir öge olan bilgi, klasik olarak gerçek ve test edilebilir inanışlardan oluşur (Işık ve Kılınç, 2013: 24). Devenport ve Prusak bilgiyi tecrübenin, kıymetlerin, bir araya getirilmiş enformasyonun, içeriklerin ve derin sezgilerin birleşimi olarak tanımlamaktadır. Tiwina ise bilgiyi tecrübenin ve enformasyonun kuruluş tarafından hazmedilmesi için bir alan ve çerçeve sağlayan çevrilmiş tecrübeler, bağlamsal enformasyonun ve akla uygun sezgilerin birbirlerine geçmesi şeklinde ifade etmiştir (Yılmaz, 2013: 244).

Bilgi kelimesiyle anlatılmak istenen genellikle bilimsel bilgi olarak adlandırılan bilgidir. Bilgi konseptinde en çok bilginin edinilmesi ile ilgili unsurlar ve bilginin niteliği öncelikli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal olaylarda karşılaştığımız bilgi, mevcut durumu anlamamıza yardımcı olan işaret ve kavrayışlardır. Bilgi, hesaplanabilen, ölçülüp ve gözlemlenen bir davranışa sahip değerlerdir. Bilgi belirli bir aşamadan geçmiş veriler diye de tanımlanabilir (Kevük, 2006: 319).

Veri, enformasyon ve bilgi sözcükleri bilimsel kaynaklarda genellikle yan yana ve birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Aslında bu terimlerin özel bir anlamı vardır. Veri enformasyonun, enformasyon ise bilginin hammaddesidir. Daha açık bir ifadeyle veriler enformasyonu meydana getirirken enformasyonun kullanımı ile de bilgi oluşmaktadır (İşevi ve Çelme, 2005: 263).

Bilginin araştırılarak ulaşılması yönü bulunmakla beraber, enformasyon sözcüğü daha ziyade bilgiyi depolamakla, ulaştırmak ve çözümlemekle ilgilidir. Aynı zamanda enformasyon kelimesi, bilimsel ve felsefi bilgi ile beraber, mesajların, haberlerin, fikir ve kanaatlerin ulaşımını içermektedir (İnce ve Oktay, 2006: 17).

Veri, işleme alınmamış veya ham bilgi olarak da tarif edilebilir. Veri, bir olay ya da gerçeğin kayda alınmış halidir. Verilerin enformasyona dönüşmesi ise belirli bir süreci gerektirir. Enformasyon, veri ya da elde edilmiş gerçeklerin sistemli olarak bir araya toplanması, geliştirilmesi ve düzenlenmesinin ürünüdür. Veri kendi başına yararlı olmayabilir. Yararlı olan birey için akla ve mantığa uygun hale getirilen enformasyondur. Enformasyonun ise temelinde iletişim vardır. İletişim, gönderici ve alıcıdan oluşan çift yönlü bir süreçtir. Bu süreçteki amaç bilgi akışını sağlayarak güçlü bir iletişim ağı oluşturmaktır (İşevi ve Çelme, 2005: 263).

Bilgi, kişilerin hafızasında yer edinen, yalnızca kişilerin sahip olduğu ve bilgi kayıt ortamları vasıtasıyla toplumdaki tüm bireylerce ulaşılabilen, organize edilmiş, mantıklı, aynı zamanda anlamlı olarak ilişkilendirilebilen veriler bütünüdür (İşevi ve Çelme, 2005: 263).

Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak bilgiyi tanımlayacak olursak bilgi; insanın akıl yoluyla araştırma, gözlemleri ve tecrübeleri sonucunda elde ettiği kazanımların hayata yansıtılma şekli olarak ifade edilebilir.

1.1.2. Bilginin Özellikleri

Bilgi ihtiyaç sahibinin işine yaradığı ölçüde değerlidir. Bilginin faydası karar verilecek problemin büyüklüğü ile de ilgilidir. İstenilen bilgi karar ortamına ve soruna göre farlılık gösterse de bütün bilgiler için geçerli ortak özellikleri mevcuttur. Bu duruma göre bilgi (http://iibf.erciyes.edu.tr/guven/veri/bilgi_nedir.pdf Erişim Tarihi: 10/01/2015);

- Doğru
- Tam Zamanında
- Kısa
- Yerinde
- Ucuz olmalıdır.

İngilizce kaynaklara göre bilgi, ‘‘information ve knowledge’’ gibi iki farklı şekilde oluşmaktadır. Information istatistiksel veriler anlamına gelirken knowledge bu verilerin yorumlanıp anlamlı hale getirilmesidir. Genel manada ele alındığında bilginin genel özelliklerini aşağıdaki şekilde ifade etmek mümkündür (Selvi, 2012: 193-194);

- “Bilgi, çok kolay veya çok zor elde edilebilir,
- Bilgi, çok farklı amaçlar için kullanılabilir,
- Bilgi, bilinçli veya bilinçsiz olarak değiştirilebilir,
- Bilgi kaybolabilir,
- Bilgi hareketlidir.
- Bilgiye, farklı kaynaklardan ulaşılabilir,”

Bilgiyi kullanmadan önce ilk olarak yapılması gerekenler şu şekildedir;

1. Toplamak
2. İşlemek
3. Depolamak
4. Dağıtmak

Bilgi taşıdığı özellikleri yönüyle litaratürde çeşitli sınıflamalara tabi tutulan ve "derinlemesine araştırılmaya çalışılan bir üretim faktörüdür. Bilgi, kodlanmış ve örtük bilgi adı altında iki ana alt başlıktan oluşur" (Seki, 2012: 48);

"Kodlanmış Bilgi; kişiden kişiye ayrılabilen, formüle edilebilen, saklanabilen ve basitçe aktarılabilen bilgidir."

"Örtük Bilgi; formüle edilemeyen, kişisel tecrübe, deneyerek öğrenme, sosyal ilişkiler vb. yöntemlerle biriktirilen bilgidir."

Kodlanmış ve örtük bilgi birbirlerini tamamlama özelliği göstermelerine karşın "oluşum süreçleri ve öğrenme süreçlerindeki rolleri bakımından farklılık gösterirler."

"Lundvall (2003) tarafından ortaya atılan ve literatürde oldukça yaygın bir şekilde kullanılan bilgi dört grupta sınıflandırılır". Bunlar;
Know-what: gerçeğe ilişkin bilgi,
Know-why: tabiatın, insan zekasının, toplum düzeni ve ilkelerine ilişkin bilgi,
Know-how: ustalığa, bir işi yapabilme yetisine ilişkin bilgi,
Know-who: kimin hangi konuyu bildiği ve bu konuda yapılması gerekenleri bilmesine ilişkin bilgidir.

Yukarıdaki dörtlü sınıflandırma ile ikili sınıflandırma arasındaki ilişki incelendiğinde "know-what ve know-why, kodlanmış bilgi özelliği taşırken know-how ile know-who örtük bilgi özelliği taşıdığı anlaşılmaktadır." (Seki, 2012: 48).

Bilginin üretilmesi kadar hızlı bir şekilde ulaştırılması da önem arz etmektedir. Bilgi insanlar, işletmeler, bölge ve ülkeler arasında hızlı yayıldığı ölçüde yararlı olacaktır.

1.2. Bilgi Toplumu

Çoban (1997) bilgi toplumunu, ''1900'lü yılların ortalarında özellikle teknoloji bakımından kalkınmış devletlerde bilgi teknolojilerinin artarak kullanımıyla meydana gelmiş bir aşama'' şeklinde ifade etmiştir. Kalkınmış devletlerde biçimlenen bu toplum yapısının en belirgin özelliği, bilgiye dayalı teknolojinin

sadece tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde değil aynı zamanda iletişim, eğitim ve sağlık gibi sektörlerde de kullanılabilmesidir. Bu nedenle bilgi toplumunda meydana gelen gelişmeler çok kısa bir sürede üretim ve verimliliğin artmasına neden olmakta ve teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki gelişmelere de katkı sunmaktadır. Bilgi toplumunda ortaya çıkan bu gelişmeler başka ülkeleri de kısa sürede etkilemiş uluslararası düzeyde ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanda uyumlu olmayı zorunlu kılmıştır (Aktaran: Selvi, 2012: 192).

Bilgi toplumu, bilimsel bilgiyi üreten, tasnif eden, depo eden ve bu bilgiye en hızlı biçimde ulaşabilen, bilginin dağıtımında belirleyici bir rol üstlenen, bilgiyi işleyen ve dönüştürebilen toplum şeklinde tanımlanabilir. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak, bilgiye dayalı üretim ve sermaye ile nitelikli iş gücü ön plana çıkmıştır. Yaşanan bu gelişmeler eğitimde sürekliliği ön plana çıkarmış ve ekonomik, siyasal, kültürel ve sosyal yönden toplumları etkileyerek yeni bir toplum yapısını ortaya çıkarmıştır (Ekizceleroğlu, 2011: 210-211). Burada göze çarpan nokta, teknolojik açıdan gelişme kaydeden ülkeler hızlı bir şekilde bilgi toplumuna yönelmektedir.

Bilgi toplumu dediğimiz toplum yapısında sermayenin en değerli kaynağını bilgi oluşturmaktadır. Bu toplumda sanayi bilgi teknolojilerine bağlı olarak yeniden şekillenmiştir. Günümüzde bilgiye ulaşılması ve değerlendirilmesi, organizasyonların önemli bir başarısıdır. Bu açıdan bilgi toplumunda örgütler, bilgiye değer katarak kar elde eden organizasyonlar haline dönüşmektedir. Günümüz şartlarında işletmeler kurum dışı hedef kitlelerini önemsedikleri oranda işletme çalışanlarını da önemsemek zorundadırlar (Selvi, 2012: 192).

Bilgi ve iletişim teknolojisinde meydana gelen olumlu gelişmeler, bilgi çağı kavramını beraberinde getirmiştir. Yaşanan bu gelişmelerden en çok etkilenen işletmeler veya şirketlerdir; çünkü işletmeler faaliyetlerini toplum içerisinde devam ettirmek zorundadırlar. Bu açıdan işletmeler toplumun bir parçası olarak faaliyetlerini sürdürmeye çalışır, toplumdan etkilenirken toplumu da etkilerler. Bunun neticesinde toplumda ortaya çıkan gelişmeler işletmeleri büyük ölçüde değişime yöneltmektedir.

Bilgi toplumu ile bilgi, sermaye, emek ve doğal kaynak gibi üretim faktörlerinden birine dönüşmektedir. Bu açıdan bilgi toplumu ile bilginin, hammadde ve ürün olarak ekonomide kullanıldığı, paylaşıma açık olduğu, toplumun ortak bir değeri olarak anlaşılan ve teknolojik gelişmelerin her aşamasın kullanılan bir yapı anlatılmak istenmektedir (Çukurçayır ve Çelebi, 2009: 61). Günümüzde, bilgi en önemli kaynak olarak kabul edilmekle birlikte, geleneksel üretim faktörü diye adlandırdığımız emek, sermaye, doğal kaynaklar artık eski önemini yitirmektedir. Çünkü bahsi geçen üretim faktörlerine, bilgi kullanımı sonucu ulaşılmaktadır. Bilginin özelliği de burada ön plana çıkmaktadır. Artık kişilere sosyal ve ekonomik açıdan kazanımlar sağlayan bilgi önemli olmaya başlamıştır. Bilgi insan tarafından kullanılmaktadır. Bu nedenle insan faktörü bilgi toplumunun diğer önemli girdisidir. Burada fikirsel manada emek faktörü, ancak insan gücüne yapılan yatırımlara bağlı olarak gelişeceği sonucuna varılabilir.

‘’Tarım, sanayi ve bilgi toplumu’’ döngüsüne baktığımızda bu toplumların temelini teşkil eden üretim aşamalarının tarım ve sanayi ile doğrudan ilişkili olduğu görülür. Bu açıdan bilgi toplumunun en önemli farkı üretimin direk bilgi kullanımıyla değil; bilgi kullanımıyla geliştirilmiş bir biçimde, tarım, sanayi gibi üretim alanlarında kullanılmasıdır. Bu açıdan ‘’bilgi toplumu’’ ile bilgiyi temel alan toplum anlatılmak istendiği göz önünde bulundurulmalıdır (Çukurçayır ve Çelebi, 2009: 61).

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçilmesiyle beraber, yeni kurumlar ve kurallar ortaya çıkarken, bilgi toplumuna ait dinamikler oluşmuştur. Bilgi toplumuna geçişle birlikte aşağıdaki gelişmeler hızla yaşanmaya başlanmıştır (R. Aşıkoğlu ve M. Aşıkoğlu, 1998: 570-571);

- Bilginin üretim, ulaşım ve kullanımına katılım genişlemiştir.
- Dünyada mal hareketleri 25 yıl öncesinde hızlı bir biçimde yaşanırken, günümüzde para hareketleri mal hareketlerinin hızını azımsanmayacak ölçüde geçmiştir.
- Eğitimli iş gücünün önemi fark edilmiş ve bu bir değer olarak firmaların varlıkları içerisinde gösterilmeye başlanmıştır.
- Bilgiyi değere dönüştürebilen firmalar üretim ve satışlarını 2-3 kat artırırken, işçi sayılarını %25’e yakın bir oranda azaltmışlardır.

- Başta Japonya olmak üzere birçok gelişmiş ülke, 25 yıl önce üretimi gerçekleştirilen mamul için sarf edilen enerji ile aynı miktarda daha az ham madde ve işçilik kullanarak 2,5 kat kadar daha fazla ürün üretme başarısını gösterebilmişlerdir.

Bilgi toplumunu meydana getiren dinamiklerin oluşmasıyla birlikte, dünyada hızlı bir dönüşüm sürecine girilmiştir. Bu dönüşüm sürecinin başlaması işletmelerin üretim faktörlerinin öncelikli sıralamasında değişiklik yaratmıştır. Üretim faktörleri, bilgi toplumuna geçiş sürecinin başlamasına kadar, işletmeler açısından benzer önem ve önceliğe sahipken bilgi toplumunun oluşum sürecinde değişikliğe uğramıştır. İşletmeye ait olan bilgiyi üretim süreçlerine aktarabilen donanımlı iş gücü, işletmelerde birincil faktör olarak yerini almıştır (R. Aşıkoğlu ve M. Aşıkoğlu, 1998: 571-572).

1.3. Bilgi Ekonomisi

1980'li yıllardan sonra bilgi ve iletişim alanındaki değişimler sanayi devriminin mal üretimine dayalı geleneksel ekonomik anlayışının terkedildiği yönünde genel bir kanı meydana geldiği anlaşılmaktadır. Karl Marx, Max Weber ve Emile Durkheim gibi iktisatçı ve sosyologların oluşturduğu klasik ekonomi anlayışının esas özellikleri yerine eskisinden tümüyle farklı küresel işleyiş şekli hâkim olmaktadır (Yılmaz, 2013: 246). Bilgi-iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle beraber ekonominin esas unsurlarından üretim, dağıtım ve tüketim arasındaki ilişki bilgiyi baz alacak biçimde yeniden yapılandırılmıştır. Bilişim teknolojilerinde ortaya çıkan bu yeni gelişmeler yeni bir ekonomi anlayışını ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan bu ekonomik yapıya bilgiye dayalı ekonomi ya da bilgi ekonomisi adı verilmektedir

Bilgi ekonomisi kelimesi aslında toplumda değer yaratan bir unsur olarak bilginin artan değerini vurgulamaktadır. Önceden zenginliğin kaynağı toprak ve ham madde sahipliği olarak gösterilirken, sonraki zamanlarda ‘’sermaye, kıt kaynak ya da işletmelerin altın çıkarabilecekleri bir maden olarak gösterilmiştir. Sanayi devrimi ile birlikte yetenek, teknolojik fark yaratmada araç olarak hizmet vermeye başlamıştır.” İşletmelerin üretim fonksiyonunun optimum kılabilmesi amacıyla farklı küresel piyasalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Artık bilgi rekabet avantajı noktasında değerli bir kaynak olarak yerini almaya başlamıştır (Işık ve Kılınç, 2013: 28).

Bilgi ekonomisinin ekonomiye kattığı en önemli avantajlardan biri, piyasadaki rekabeti daha aktif bir şekle dönüştürmesidir. Ayrıca bilgi ekonomisi tüketici istek ve davranışlarını yakından takip etmek, üretilen mamül çeşitliliğini ve faktör verimliliğini artırmak gibi avantajları da içerisinde barındırmaktadır (Varım, 2001: 196).

Son yıllarda işletmeler pozitif ekonomik girdiler sağlamak, küreselleşmenin beraberinde getirdiği fırsatlardan faydalanabilmek ve ağır rekabet şartlarında mücadele edebilmek amacıyla temeli bilgiye dayanan yeni organizasyonel yapılar oluşturmak durumunda kalmışlardır. Günümüzde işletmelerin ekonomik etkinlikleri, teknolojik gelişmelere bağlı olarak bilgi ve iletişim alanında teknolojilerin kullanım zorunluluğunu ortaya çıkarması ile küresel bir hal almıştır. Küreselleşmeyle birlikte gelen yeni ekonomik yapı, uluslararası alanda yeni pazarlar bulma ya da var olan pazarlarda varlığını devam ettirebilmek için bilgi-iletişim teknolojilerinin verimli bir biçimde kullanılmasını sağlamıştır.

Bilginin işletmelere tanıdığı rekabet üstünlüğü ve ekonomik fayda, ‘’bilgi ekonomisi olgusu’’ nu meydana getirmiştir. Bu durum da bilginin ekonomik fayda sağlamak amacıyla etkinliklerde kullanılmasının nedeni olmuştur. Geçmişte makinelere sahip olmak işletmeler için son derece önemli iken günümüzde artık bilgiye sahip olmak önemli hale gelmiştir. Günümüz işletmelerinin en önemli sermayesi olarak kabul edilen bilgi, artık ekonominin yapısını dönüştürmeye başlamıştır. Artık ekonomiyi daha iyi anlamak için bilginin ekonomi içindeki yeri ve değerini görmek gerekir. Bilgiyi elinde bulundurmak makineleri elinde bulundurmaktan daha kolaydır fakat işin zor kısmı bilginin üretimi, güncel tutulması işidir. Artık yaratıcı ve yeni fikirler geliştirme noktasında başarılı insanlar veya organizasyonlar öne çıkmıştır. Yaşanan bu süreç politik dünyayı etkisi altına almış, dünya artık açık ve büyük bir pazar şekline dönüşmüştür (Yılmaz, 2013: 247).

Genel olarak bilgi ve iletişim teknolojileri alanındaki yeniliklerin ekonomik yapı içerisinde kullanımıyla karıştırılan, fakat bundan daha öte, bütün sosyo ekonomik aşamalarda bilginin ortaya çıkardığı değeri gösteren bilgi ekonomisinin dört ana direği bulunmaktadır (Uçkan, 2006: 27);

- “Ulusal ve uluslar arası bilginin ekonominin tüm sektörlerinde yaygın ve etkili kullanımını teşvik eden, girişimciliği özendiren, bilgi devriminin ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal yönden gelişmelere imkân veren ve onları her platformda destekleyen bir ekonomik dürtünün ve örgütsel rejimin ortaya çıkarılması ve bilgi toplumunun hukuki altyapısını meydana getirmesi,
- Kaliteli eğitim ve yaşam boyu öğrenim ile herkesin ulaşabileceği, yetenekli esnek ve yeni fikirler sunabilen insanların oluşturduğu toplumun yaratılması,
- Toplumun her kesiminin ulaşabileceği, rekabetçi bilgi ve iletişim hizmet araçlarının oluşturulmasını imkân veren, tam rekabete açık yenilikçi bir bilişim sektörünün oluşturulması,
- Hızla gelişen uluslararası bilgi stokuna katkı sunan yeni ürünler, hizmetler, yeni iş yapış yöntemlerinin yaratılmasında kullanılan fikirler ile bilim ve araştırma merkezlerini, üniversiteleri, düşünsel üretim odaklarını ayrıca toplumun tüm örgütlü kesimini içine alacak bir şekilde girişimcilere destek verildiği iş ortamının oluşturulması.”

Yukarıda açıklanan dört ana direk bilgi ekonomisin temelini oluşturmaktadır. Bu özelliklerin etkin ve verimli bir şekilde uygulandığı ülkeler dünyada söz sahibi olma yolunda önemli bir aşama kaydetmiş olacaktır.

1.4. Entelektüel Sermaye ile Bilgi Arasındaki İlişki

Stewart, Edwinsson, Sveiby gibi yazarlar entelektüel sermaye konusunu popüler hale getirerek kullanabilme ve yönetebilme yollarından bazılarını belirlemişlerdir. Söz konusu yazarlar ve bu alanda çalışan araştırmacılar, entelektüel sermayenin ve bu sermayenin yönetiminin önemli olmasının temel nedenlerinden birinin son 25 yıl içinde yaşanan bilgi ekonomisindeki patlama olduğu konusunda görüş birliğindedirler (Beyazıtlı, 2000: 119-120).

Entelektüel sermayeye ilişkin kavramlar, ekonomik değerlerin yeni dönüşümlerini teşkil eden faktörler olup kişiler ve organizasyonlara rekabet avantajı tanıyan yeni paradigmanın belirleyicileridirler. “İşletmelerin finansal tablolarında bulunan finansal ve finansal olmayan varlıklar, çağımızda işletmelere değer katan unsurlar

olmaktan çıkmış ve temelinde bilgi olan entelektüel varlıklar, servetin yeni kaynağı olmuştur" (Aslanoğlu ve Zor, 2006: 152-153).

Bilginin işletme örgütü için değerli bir varlığa dönüştürülmesi entelektüel sermayenin yönetilmesinin temelini teşkil etmektedir. "Kişinin bilgi ve yeteneği, ruhsal anlamda dönüştürülmeden ve güçlendirilmeden de kişiye bir değer katabilir. İnsanlar bilgiyi kullanılmaya ve organizasyonel değer oluşturmak için yaymaya başlandığında artık bu ürün entelektüel sermayenin bir unsuru haline gelir" (Beyazıtlı, 2000: 120).

Bilgi, enformasyon, entelektüel varlık ve entelektüel sermaye arasındaki ayrım noktalarının anlaşılması zorunludur. Ancak sadece, enformasyonun bilgi şeklinde işletme örgütü ve ardından bilginin entelektüel sermayeye dönüştürülmesi dinamik süreci, işletme örgütü için devamlı bir katma değer yaratılmasına olanak tanır (Beyazıtlı, 2000: 121).

"Piyasa değeri ile defter değeri arasındaki pozitif fark" olarak tanımlanan entelektüel sermaye artık, bilginin değere dönüştürülmesi ve yönetilmesiyle sağlanabilmektedir. Sektördeki işletmelerin birbirlerine karşı üstünlüğü, işletmenin küçük büyük bütün alanlardaki performansına bağlıdır. "Bu başarı rakiplerden daha çok değer kattığı ölçüde işletmeye rekabet avantajı sağlar" (Öğüt vd. 2007: 539).

Günümüz işletmeleri müşteri tatmini için, var olan teknolojik gelişmeleri kullanmak suretiyle oluşturdukları ürün ve hizmet süreçlerinde, maddi varlıkların kat kat fazlası kadar bilgi ve enformasyona yönelik varlık üretmekte ve kullanmaktadır. Bilgiye dayalı varlıklar diye nitelendirilen bu varlıklar, maddi ve finansal varlıkların tersine iş süreçlerinde kullanılarak azalmak bir tarafa artış özelliği göstermektedir. Bilgi varlıklarının örgütsel süreçler içinde kullanılması, farklı özellikteki bilgi varlıklarının etkileşimde bulunarak, birbirlerine benzemesi ya da yeni varlıkların oluşmasını sağlamaktadır. Son olarak, modern üretim yöntemlerini yoğun bir şekilde kullanan şirketler ürün ve hizmetlerle müşterilerine daha çok bilgi sunulmaktadır. Bilgiye dayalı ürünler ise fiziksel olarak küçülmesine karşın daha yüksek oranda müşteri

tatmini sağlamaktadır. Bundan dolayı bilgiye dayalı ürün ve hizmetler sunan işletmelerin sayısı her geçen gün artmaktadır.

Bilginin üretimde temel bileşen olması onun yönetimini de işletmeler açısından öncelikli işlevi durumuna getirmiştir. "Vasıfsız iş gücü, sermaye ve doğal kaynaklar şeklindeki girdilerin hepsi için azalan verim kanunu işlerliğini gösterirken, bilgi bir girdi olarak üretimde daha fazla etkin kullanıldığı zaman verimlilik artan bir seyir içinde gelişme gösterecektir" (Karacan, 2004: 178).

Bilgi toplumuyla birlikte işletme çevresinde meydana gelen değişimler ve bu değişimlerin işletmelere etkisi, işletme yöneticilerini yeni yönetim kuralları bulmaya ve uygulamaya itmiştir. "Değişim gösteren unsurlardan en önemlisi insan kaynağı unsurudur. İnsan kaynağı, faaliyetleri ve çıktıları belirleyen dış müşteriler ve üretimi gerçekleştirmek için onu daima geliştiren odak noktasına gelmiştir" (Karacan, 2004: 178-179).

"Ortaya konan araştırmalar, işletmelerde oluşturulan değerin %10-50 kadarının geleneksel maddi ve finansal varlıklar ile, %50-90 kadarının ise, entelektüel sermaye varlıkları ile oluşturulduğunu göstermektedir" (Yücel, 2005: 3). Bu açıdan işletmeler için bilginin ve entelektüel sermayenin temel kaynağı olan insan sermayesinin ayrı bir önemi vardır. Bilginin oluşturulması, işletmelerin sürekliliği ve sürdürülebilir yeni rekabet avantajları kazanması konusunda tek başına yeterli olduğu söylenemez. Çünkü çalışanların sahibi işletmeler değildir ve bu açıdan çalışanların sahip oldukları bilgilerin işletme varlığına dönüştürülmesi bu noktada önemli hale gelmektedir.

"Bu anlamda entelektüel sermaye yönetimi süreci içerisinde ele alınması gereken konulardan biri, bilgi kaynaklarının açığa çıkarılması iken, en az onun kadar önemli bir diğer konu ise bu bilgi kaynaklarından elde edilen bilginin, dönüşüm süreçleri vasıtasıyla somut bilgi varlıkları şekline dönüştürülmesidir" (Yücel, 2005: 3)

İşletmelerin bilanço ve gelir tablolarında maddi olmayan varlıkların bir kısmı görünmemektedir. Ekonominin globalleşmesi, işletmelerin üretimde kullandığı özel bilgilerin değerinde artışa yol açmış; bu durum ise iletişim ağlarına çok rahatlıkla

ulaşılabilmesinden kaynaklanmıştır. İşletmelerde bilginin öneminin artmasıyla, işletmelere rekabet avantajı kazandıran, müşterileri için fayda yaratan, rakip firmaların sahip olmadığı, kimse tarafından kopyalanamayan ve alternatifsiz bir kavram olan "entelektüel sermaye" kavramı gündeme gelmiştir.

"Entelektüel Sermaye"nin önemi, bütün ülkelerde artmakla birlikte, özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha iyi anlaşılmaktadır. Son 30 yıl içerisinde atılım yaparak sanayileşmiş ülkeler gurubuna giren Singapur, Güney Kore, Tayvan ve Hong Kong gibi ülkelere baktığımızda bu gelişimin arkasında pek çok faktör olmakla birlikte bilgiye verdikleri önem yadsınılmaz bir gerçektir (Erdem, 2007: 282).

BÖLÜM 2

ENTELEKTÜEL SERMAYENİN MAHİYETİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak "maddi olmayan duran varlık" kavramı ve "maddi olmayan duran varlık" kalemlerinden biri olan "şerefiye" kavramı ele alınacak, daha sonra da entelektüel sermayenin ne anlama geldiği, entelektüel sermaye ile maddi olmayan duran varlık arasındaki ilişkiden bahsedilecek ve son olarak da entelektüel sermayenin tarihsel gelişimi ve bu sermayeyi oluşturan unsurlar üzerinde durulacaktır.

2.1. Maddi Olmayan Duran Varlık Kavramı

"Maddi olmayan duran varlıklar kavramı, herhangi bir fiziksel varlığı bulunmayan, işletmelerin belli bir şekilde yararlandığı ve yararlanmayı beklediği, aktifleştirilen giderler ile belli durumlarda hukuken koruma gören Haklar ve Şerefiye gibi kalemlerden oluşur" (Akdoğan ve Tenker, 2007: 102).

"Maddi olmayan duran varlıklar Brookings raporunda ürün ve servislerin oluşumuna katkıda bulunan ya da şahıs ve firmalara gelecekte üretken faydalar sağlayan fiziksel olmayan unsurlar" olarak tanımlanmıştır (Margos, 2010: 3).

Maddi olmayan duran varlıklar fiziksel bir varlık olmamasına karşın işletmelere imtiyaz ve haklar tanır. Bu hak ve imtiyazlar beraberinde finansal açıdan işletmelere getiri sağlar. Fiziksel değeri olamayan her varlığı Maddi Olmayan Duran Varlık olarak tanımlayamayız. Örneğin alıcılar ve peşin ödenen vergiler fiziksel değeri olmamasına karşın bilançoda maddi olmayan duran varlıklar sınıfında değil de dönen varlıklar sınıfında yer alır.

Herhangi bir varlığın "maddi olmayan duran varlık" olarak değerlendirilebilmesinin iki temel şartı vardır. Bunlardan ilki iktisadi varlığın maddi olmaması, ikincisi ise

belli bir maliyetinin olması ve işletmelere finansal olarak getiri sağlamasıdır (Özer, 1998: 429).

Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) maddi olmayan duran varlıkları fiziki bir yapısı olmayan varlıklar şeklinde tanımlamıştır. FASB "maddi olmayan duran varlıkları" şerefiyeden ayrı tutmuş, "maddi olmayan duran varlıklara ayrıntılı tanımlar getirmiş ve bu tanımlara giremeyen kalemlerin de şerefiye kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir" (Margos, 2010: 4).

"Tek Düzen Hesap Planı"na göre "Maddi Olmayan Duran Varlıklar" ayrıma tabi tutulmuş ve bu varlıklar;

- "Haklar
- Şerefiye
- Kuruluş yeri ve örgütlenme giderleri
- Araştırma geliştirme giderleri
- Özel maliyetler
- Diğer maddi olmayan duran varlıklar"

Şeklinde hesap kalemlerinde yer almıştır.

2.1.1. Firma Değeri (Şerefiye) Kavramı

Belediyeler, insanların yaşam şartlarının daha uygun duruma getirilmesi için bazı alanlar üzerinde bayındırlık faaliyetlerinde (çalışır, bakım yapar ve imara açar) bulunurlar. Türk Dil Kurumu (TDK) da şerefiyeyi: belediyelerin yaptığı bayındırlık faaliyetleri sayesinde etrafta bulunan emlakların değeri arttığından emlak sahiplerinden belediye tarafınca alınan para olarak tanımlamıştır.

Şerefiye "bir kişi veya işletmenin başka bir işletmeyi satın alırken varlık değerinin üzerinde bir ödeme yapmasıdır". Bir işletmenin satın alınması sırasında varlığının üzerinde bir ödeme yapılmasının nedeni satın alınan işletmenin sadece aktifler ve kaynaklardan ibaret olmamasıdır. Zira; satın alma sonucunda işletmenin büyüme potansiyeli, müşterileri, imtiyaz, hak, çalışanların bilgi ve deneyimleri, şirket arşivleri, şirket veri ve istatistikleri gibi uzun dönemde işletmeye finansal açıdan getiri sağlayan faktörlerde satın alınmış olunur.

Şerefiye pozitif ve negatif şerefiye olarak ikiye ayrılır. Satın alınan işletmenin varlıkları satın alma değerinden düşükse bu pozitif şerefiye olarak adlandırılır. Tersi bir durum söz konusu ise, yani satın alınan işletmenin varlıkları satın alma değerinden fazlaysa bunu da negatif şerefiye olarak adlandırırız.

TFRS-3 işletme birleşmeleri standardına göre şerefiye; "tek olarak tanımlanamayan ve ayrı olarak kaydedilemeyen bir işletme birleşiminde edinilmiş diğer varlıklardan kaynaklanan gelecekteki ekonomik fayda" şeklinde tanımlanmıştır.

TFRS-3 şerefiyeyi işletme birleşimlerinden elde edinilmiş ekonomik fayda olarak tanımlayarak pozitif ve negatif şerefiye kavramını ortadan kaldırmış; sadece pozitif şerefiyeyi bilanço içerisinde varlık kalemi olarak aktifleştirilebilir hükmünü getirmiştir. Negatif şerefiyenin gelir olarak yazılacağı hükmü getirilmiştir. Bu yüzden negatif şerefiye gelir tablosuna alınır ve varlık kalemi olarak gösterilmez (Kırlıoğlu, 2010: 79).

"TFRS-3 işletme birleşmeleri standardına göre şerefiye bilançoda varlık kalemi olarak kaydedilir ve amortismana tabi tutulmaz. Bunun yerine şerefiye dönem sonlarında ya da ihtiyaç görüldüğü zaman TMS-36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı hükümlerine göre gerekirse düşüklüğü testine tabi tutulur" (Kırlıoğlu, 2010: 81). Eğer şerefiye değerinde herhangi bir artış söz konusu ise değer artışına yönelik olarak herhangi bir işlem yapılmaz. Fakat şerefiye değerinde azalma söz konusu ise şerefiye değerindeki bu azalış kayda alınır (Akgün, 2011: 47-48).

Şerefiye bir şirketin diğer şirketi satın alması durumunda ortaya çıkmaktadır. Şirketler sadece işletme birleşmelerinde şerefiyeyi kayıt altına almaktadır. Şerefiye şirketin bilançosunda varlıklar hesap grubu içinde izlenir. Şerefiye, bilançoda varlıklar hesabında yer almasına karşılık bu grupta olan diğer varlıklara göre farklılık gösterir. Şerefiyeyi diğer varlıklardan farklı kılan en belirgin özelliği, alınıp satılamaması, değerinin subjektif olması ve işletmenin gelecekteki kazanımlarının bir neticesi olarak ortaya çıkmasıdır (Akgün, 2011: 42).

Şerefiyeyi bir şirketin satın alınması sırasında ödenen satın alma maliyeti ile o işletmenin varlıkları arasındaki fark olarak tanımlayabiliriz.

Şerefiye işletmenin kıymetli varlıklarından oluşan bir kalemdir. Şerefiye ifadesi bir işletmenin ticari birliktelikleri, saygınlığı ve bilinirliğinin işletmeye kazandırdığı üstünlük olarak tanımlanabilir. Bir diğer tanıma göre şerefiye, bir işletmeyi satın alanın gelecekte kazanacağı karın şimdiki değerinin bir karşılığı olarak ödemeye gönüllü olduğu değere denir. Ayrıca şerefiye genel tanımlardan farklı biçimde satın alma esnasında ortaya çıkan değer farkı şeklinde de tanımlanabilir (Akgün, 2009: 19).

İşletmenin kuruluş yeri itibariyle ham maddeye yakın olması üretim maliyetlerine düşürür. Bu da işletmeyi rekabette diğer işletmelere karşı avantajlı konuma geçirir. İşletmenin ürettiği ürünlerin piyasada ikamesinin az olması da işletmeyi pazarda avantajlı konuma getirir. Ayrıca ülkede bulunan yasal düzenlemeler ve sermaye yapısı da işletmenin değeriyle doğru orantılıdır. Örneğin sermaye yapısı güçlü olan ülkelerde işletmeler daha uygun maliyetle finansman sağlama noktasında avantaj sağlayabilir.

İşletmelerin ortaklık yapısı hızlı ve önemli karar alma noktalarında önem arz etmekte ve işletmenin değerine olumlu yönden katkıda bulunmaktadır. Buna ek olarak insan gücü, işletmenin organizasyon yapısı, yönetim stratejisi, müşteri portföyü, işletmenin ürettiği ürünlerin bilinirliği, kullandığı teknoloji, bilgi ağı ve müşterilerle olan iletişimin etkin kullanılması işletmenin değerini artırır.

İşletmeler başka işletmenin tamamını ya da bir kısmını satın alabilirler. Satın alma sırasında gelecekte elde edeceği düşünülen kazanımlar nedeniyle işletmeye piyasa değerinden fazla bir ödeme yapılır. Çünkü satın alırken işletmenin varlık ve borçlarının yanında işletmenin kendi içinde ortaya çıkan değeri de satın alınmış olunur. Satın alma sırasında yapılan bu fazla ödemeye şerefiye denir. Şerefiye karşılığında bir bedel ödendiği ya da maddi olarak belli bir maliyeti olduğu için finansal tablolara aktarılır. Fazladan ödenen bu para bilançonun varlık kısmında maddi olmayan duran varlık grubu içerisinde şerefiye hesabında yerini alır.

2.2. İşletme Sermayesi Kavramı

İşletmelerde üç tür sermayeden bahsetmek mümkündür; nakit ve stoklara yapılan yatırımı ifade eden "finansal sermaye", bina ve techizat gibi varlıklara yatırılan "fiziksel sermaye" ve entelektüel sermaye (Ulusan, 2005: 72). Çalışmamızda işletme sermayesini meydana getiren unsurlardan biri olan entelektüel sermaye konusu ele alınacaktır.

2.3. Entelektüel Sermayenin Tanımı ve Kapsamı

20. yüzyıl ve sonrası yoğun bir biçimde yaratılan teknolojik gelişmelerle birlikte bilgi ekonomisi diye tanımlanan yeni bir ekonomik yapı oluşmuştur (Okay, 2012: 1202).

"Bilgi ekonomisi ile ortaya çıkan yeni ekonomik oluşumların etkisiyle artık işletmelerin sahip oldukları maddi duran varlıkları kadar maddi olmayan varlıkları da önemle değer kazanmıştır. Bu aşamada işletmelerin piyasa değeri ile defter değeri arasındaki fark gittikçe artmış ve toplam varlıklar içerisinde maddi olmayan varlıklar yüksek miktarlara ulaşmış olup, işletmelerin gerçek değerini belirlemede maddi olmayan varlıkların miktarı önemli oranda artmıştır" (Öztürk ve Demirgüneş, 2008: 399-400).

Entelektüel sermaye kavramına geçmeden önce entelektüel kelimesinin anlamına bakmakta yarar vardır. Entelektüel sözcüğü kelime olarak Latince "inter'' ve "lectio" sözcüklerinden türemiştir. "İnter" arasında anlamı taşır ve ilişkiyi kapsar, "lectio" ise "elde edilen, erişilen, toplanan bilgiyi ifade etmektedir" (Doğan, 2004: 16).

"Günümüzde özellikle bilişim sistemine dayalı olarak faaliyet gösteren sektörler ile hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin piyasa değerinin defter değerinden daha belirgin olduğu gözlenmektedir. Bir işletmenin piyasa değeri de maddi ve maddi olmayan varlıkların toplamı şeklinde ifade edilir. Maddi varlıklar fiziki ve finansal sermaye kapsamında ele alınırken maddi olmayan varlıklar da entelektüel sermaye kapsamında ifade edilir" (Uzay ve Savaş, 2003: 167).

Bilişim teknolojilerinin giderek yaygınlaşması ve bilginin üretim faktörü adı altında ekonomik sistem içerisine dahil edilmesi, bilginin önemin arttığının kanıtıdır. "Teknoloji ve iletişim alanındaki gelişmelerin kaynağı olan bilgi, işletmeleri ve işletmelerin tüm bölümlerini etkilemiş ve entelektüel sermaye adıyla üretim faktörleri arasında yerini almaya başlamıştır. İşletmeler için bu yeni kavramın tanımlanması, yönetilmesi, ölçülmesi ve raporlanması, rekabet edebilmeleri ve rakiplerine göre bir adım öne geçebilmeleri için gereklidir" (Alagöz ve Özpeynirci, 2007: 169).

"Bilançoda fiziksel olarak görünmeyen varlıkları kapsayan entelektüel sermaye, ölçülmeyeni ölçmektir. Bireyler, fikirler ve bilgi arasındaki ilişkileri açığa çıkarmak için ortaya konan bir araştırmadır. Bu sebeple entelektüel sermaye sadece bir konuya ya da bir hedef değil, ilişkileri içinde barındıran bir kavramdır" (Çelik ve Perçin, 2000: 112).

Entelektüel sermaye tanımlarının odak noktası, işletmelerin firma değeri ile defter değeri arasındaki boşluğu ve finansal tablolarca tanımlanmayan tüm diğer sermayeleri açıklamaktır (Abeysekera, 2003: 7).

Bir işletmenin müşterileriyle olan iyi ilişkileri, çalışanların etkinliği ve verimliliği, bilgi teknolojisi ağları ve örgüt fonksiyonlarından kaynaklanan maddi olmayan varlıkların tümü entelektüel sermaye kapsamı içerisinde yer alır.

Entelektüel sermaye bir firmanın değer yaratma sürecinde müşteri tatmini ya da işçi eğitimi, araştırma ve geliştirme, bilgi ve inovasyon gibi maddi olmayan varlıklar ya da kaynaklar olarak tanımlanmaktadır. Firma değerleme sürecinde entelektüel sermaye kaynaklarının önemi imalata dayalı ekonomiden bilgiye dayalı ekonomiye yönelişe geçişten dolayı sürekli olarak artmaktadır. Entelektüel sermaye, firma rekabetçi pozisyonunun genişletilmesinde ve onun amaçlarına ulaşmada anahtar bir konudur. Genel kabul görmüş muhasebe standartlarının entelektüel sermayeyi kapsamaması nedeniyle finansal tablo bilgisinin değer uygunluğuna dönüşmesinin sonucu olarak entelektüel sermayenin önemi artmıştır. Böylece finansal bilgi kullanıcıları işletmenin entelektüel sermaye kaynaklarına istekliliğini artırmış ve

firmanın performans ve değer yargılarına odaklanmasına neden olmuştur (Orens vd. 2009: 1536-1537).

Entelektüel sermaye, bir işletmenin gelecekteki kar/kazanç kapasitesini hesaplamayı kolaylaştıran geleceğe bakış değerlendirmesi olarak da tanımlanabilir. Ayrıca entelektüel sermaye işletmelerin insan sermayesi potansiyellerinin farkında olmaya ve yapısal sermaye varlıklarını artırmaya yönelik bir araç niteliği taşımaktadır (Dogan, 2004: 17).

"Entelektüel sermaye, oluşumu ve yönetimi ile işletme hedeflerine ulaşmadaki önemi ve bileşenleri bakımından ele alındığında, geleneksel şerefiye (goodwill) tanımından daha kapsamlı bir anlama sahiptir. Ayrıca; entelektüel sermaye, literatürde yaygın olarak kullanılan beşerî sermayeyi de içine alacak biçimde ancak ondan daha kapsamlı bir kavram olarak ifade edilmektedir" (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002: 20).

Entelektüel sermayeye ilişkin olarak yapılan literatür araştırmasında, entelektüel sermayenin son zamanlarda işletme ve bilgi yönetimi konusuna girdiği anlaşılmıştır. Bu kavram, "firmaların üretim aşamalarında kullandıkları fiziki varlıkların, özellikle insan eliyle yönetimi anlamı taşıyan, kişi ve organizasyonun eylemlerine etki eden sermaye" şeklinde tanımlanmaktadır.

Entelektüel sermaye uzun vadede değer yaratışına yol açan ve işletmelerin rekabetçi üstünlüğünün bir kaynağıdır (Bhasin, 2011: 16).

Entelektüel sermaye işletmelerin başarısında önemli bir yere sahiptir. İşletmenin başarısında önemli bir rol oynayan entelektüel sermayeyi, işletme sermayesi içinde değerlendirecek olursak şerefiye ve insan sermayesini de içine alan ve bunlardan daha kapsamlı bir kavram olduğu görülür.

"En geniş anlamıyla entelektüel sermaye; temelinde bilgi, yetenek, tecrübe ve iletişimden oluşan, işletmelerin şimdiki ve gelecekteki başarılarını doğrudan etkileyen onları rakip firmalara göre avantajlı konuma getiren, bilgi, bilgi sistemleri,

patent, telif hakları ve lisans sözleşmeleri gibi çeşitli unsurlardan oluşur" (Zor ve Bulut, 2013: 98).

Entelektüel sermayenin tanımı konusunda farklı görüşler ortaya atılmaktadır. Bu anlamda bir tanım birliğinden söz edemeyiz. Örneğin; "Brooking entelektüel sermayeyi işletmenin faaliyetlerini sürdürebilmesi sağlayan maddi olmayan varlıkların bütünü olarak tanımlamıştır" (Ertuğrul, 2000: 47). Klein ve Prusak ise "daha önemli ve değerli bir varlık üretmek için, kazanılmış ve harekete geçirilmiş entelektüel varlık" şeklinde tanımlamıştır (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002: 20). Stewart "servet yaratmak nedeniyle kullanıma alınan entelektüel malzeme, bilgi, deneyim enformasyon ve entelektüel mülkiyet" olarak tanımlamıştır (Alagöz ve Özpeynirci, 2007: 170). Guthrie "entelektüel sermayeyi bir işletmenin gayrı maddi varlıklarının değeri" olarak tanımlamıştır (Uzay ve Savaş, 2003: 165).

Entelektüel sermaye, Sullivan(1999)'ın görüşüne göre "fayda sağlayan bilgidir ve dört ana bileşeni vardır. Pazar varlıkları, insan merkezli varlıklar, entelektüel mülkiyet varlıkları ve altyapı varlıkları bu bileşenleri oluşturur" (Yıldız, 2011: 12).

"Bontis vd.(2000) entelektüel sermayeyi, maddi olmayan varlıklar ve bu varlıkların toplamı şeklinde ifade etmektedirler. Ayrıca işletmelerin değişik sebeplere bağlı olarak etkilendiklerini ve bir işletme için entelektüel sermaye olan bir varlığın bir diğer işletme için entelektüel sermaye olamayacağı sebebiyle, her işletmenin kendine has entelektüel sermaye niteliği olduğunu belirtmektedir" (Karacaer ve Aygün, 2009: 129).

En yalın ifadeyle "entelektüel sermaye, hissedilmeyen ve görünmeyen varlıklar ile işletmenin mülkiyeti olan kayıtlı bilgiler ve işletme çalışanlarının bilgi, deneyim ve becerisi" olarak tanımlanmaktadır. Yapılan çalışmaları temel alarak entelektüel sermayeyi özetleyecek olursak (Yörük ve Erdem, 2008: 398);

- "Entelektüel sermaye, bir işletmenin en değerli rekabet kaynağıdır.
- İşletmelerin gelecekte göstereceği performans, sahip olduğu entelektüel sermayesini bugünkü yönetme başarısına bağlıdır.

- Entelektüel sermaye, işletme bilançosunda görünmeyen işletmeni gizli varlıklarının toplamıdır. Bu yüzden, hem işletmede çalışanların bilgilerini, hem de çalışanların işten ayrıldıklarında sonra işletmede kalan bilgiyi kapsar."

Roos ve Roos (1997) entelektüel sermaye konusunda yapılan araştırmaların neticesinde ulaştığı sonuçları aşağıdaki gibi kısaca anlatmaktadır (Karacaer ve Aygün, 2008: 129-130);

- "Entelektüel sermaye, işletme bilançosunda tam olarak görünmeyen, gizli varlıkların toplamıdır."
- "Entelektüel sermaye, işletmelere rekabet avantajı sağlayan en önemli kaynaktır."
- "İşletmelerin sahip oldukları entelektüel sermayelerindeki artış ve azalışlar, işletmelerin entelektüel performansı olarak nitelendirilmektedir."
- "En önemli yönetsel sorumluluklardan biride entelektüel sermaye yönetimidir."
- "Entelektüel sermayeyi ölçme ve görünür duruma getirebilmek amacıyla sistemli bir yaklaşım, işletmelerin büyüklüğüne, yapısına, türüne ve coğrafi dağılımına bağlı olmaksızın, sürekli artış gösteren bir şekilde değerli olmaktadır."

Entelektüel sermaye işletmelerin finansal tablolarında görülmeyen, buna karşın işletmelerin değerini artıran, rakip işletmelere karşı rekabet avantajı sağlayan, işletmenin değerine etkileyen, "bilgiye dayalı maddi olmayan varlıklarının yanı sıra, işletmenin sahip olduğu bilgi, enformasyon, entelektüel mülkiyet, deneyimler ve işletme kültürü gibi değerlerin bir araya gelmiş şekli" olarak ifade edilebilir.

Entelektüel sermaye konusunda yapılan ilk çalışmaların amacı; bu kavramı tanımlamak, sınıflandırmak ve ölçülmekti. Sonraki çalışmaların amacı ise; "entelektüel sermaye unsurları, entelektüel varlıklar ve bu varlıkların işletme performansı üzerindeki katkısını ön plana çıkarmak" şeklinde ifade edilebilir (Erkal, 2007: 70).

Entelektüel sermaye işletmelere gelecekte rekabet avantajı sağlayan, onları diğer işletmelerden farklı kılan, temelinde bilgi olan "patent", "telif hakları" gibi "maddi

varlıkların" yanında; "işletmelerin sahip olduğu insan gücü, müşterilerle olan bağı, örgütsel yapısı, şirket kültürü gibi finansal tablolarda görülmeyen varlıkların hepsini kapsar" (Karacaer ve Aygün, 2009: 130).

Konu ile ilgili yapılan başka bir tanımda entelektüel sermaye "kara dönüştürebilen bilgi" olarak ifade edilir ve bu bilgi; "işletme inovasyon ve yenilik fikirlerinin, teknolojilerinin, genel bilgilerinin, bilişim ve bilgisayar programlarının, dizaynlarının, veri kullanma becerilerinin, ilişkilerinin, süreçlerinin, yaratıcılıklarının ve yayınlarının bütününden oluşur" (Paksoy ve Öztürk, 2006: 135).

Daha önce de bahsettiğimiz gibi entelektüel sermayenin tanımıyla ilgili bir fikir birliği oluşmamıştır. Ancak mevcut tanımlardan yola çıkarak entelektüel sermayeyi; küreselleşen dünyada bilgi toplumunun öneminin artmasıyla birlikte bilginin daha verimli kullanılması sonucu ortaya çıkan ve işletmelere üstünlük kazandıran soyut kavramların bir araya gelmiş hali şeklinde tanımlayabiliriz.

2.4. Entelektüel Sermayenin Tarihsel Gelişimi

Kavram olarak entelektüel sermayeyi ilk olarak Galbraith (1969) kullanmıştır. "Galbraith bu kavramın insan zihninden kaynaklanan bir unsur olmayla birlikte, entelektüel faaliyetler bütünü olarak değerlendirmiştir" (Görmüş, 2009: 59).

1991 yılında Thomas Stewart tarafından yazılan ''Beyin Göçü'' isimli makale, bu konuda yapılan ilk çalışmalardan birini teşkil etmektedir. Thomas Stewart bu makalesinde entelektüel sermayenin gizli bir hazine olduğunu belirtmiş, "entelektüel sermayeyi işletmeye piyasada rekabet avantajı sağlayan, işletme çalışanlarının bildiği her şeyin toplamı" şeklinde tanımlamıştır (Stewart, 1991). Stewart daha sonra 1997 yılında yazdığı "Entelektüel Sermaye; Kuruluşların Yeni Zenginliği" isimli kitabında entelektüel sermayeyi, "bilgi, enformasyon, entelektüel varlık ve deneyim" olarak tanımlamıştır (Stewart, 1997: 20).

Profesyonel anlamda "entelektüel sermaye uzmanı" olarak bilinen ilk kişi Leif Edvinsson'dur. Özel sektörde yöneticilik yapan Edvinsson entelektüel sermayeyi bilgi, tecrübe, örgütsel teknoloji ve profesyonel beceri olarak tanımlamıştır. Ayrıca

Edvinsson bilançoda varlıklar kısmını finansal sermaye, borçların bir kısmını da finansal olmayan sermaye yani entelektüel sermaye olarak ifade etmiştir (Giray, 2013: 17).

Türkiye'de entelektüel sermaye üzerine yapılan çalışmaları inceleyecek olursak;
Akpınar (2003) yılında "Entelektüel Sermayenin İşletmelerin Performansı Üzerine Etkileri'' adlı doktora tezinde entelektüel sermayenin sürdürebilir bir kazanç elde etmedeki katkısından bahsetmiştir. Ayrıca Akpınar, entelektüel sermaye yönetiminin anlamlı olabilmesi için yapısallaştırılması gerektiğine işaret etmiştir (Akpınar, 2003: 79).

Uzay ve Savaş (2003) çalışmalarında mobilya sektöründe faaliyet gösteren 7 firmanın entelektüel sermayesi hesaplanmaya çalışılmış, bu çalışmada "araştırma kapsamındaki firmaların entelektüel sermayeleri maddi olmayan değer yöntemi kullanılarak" hesaplanmıştır. Çalışmanın sonucunda araştırmaya konu olan tüm firmaların entelektüel sermaye bakımından güçlenmesi gerektiği sonucuna varılmış, bunun yolunun da, nitelikli insan kaynağını artırmak ve başta AR-Ge olmak üzere katma değeri yüksek yeni ürünlere dönüşebilecek yapısal süreçlerin geliştirilmesi ile mümkün olacağı savunulmuştur.

Arslan'ın (2004) araştırmasında ise İMKB 30 hisse senetleri piyasası endeksinde yer alan firmaların 2003 yılı raporları analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda "firmalar tarafından en fazla vurgulanan unsurun insan kaynakları sermayesi olmasına rağmen söz konusu firmaların yıllık raporları incelendiğinde bu kavramın ikinci sırada en fazla belirtilen kavram olup dışsal sermayenin bildirimlerde en üst sırada olduğu" sonucuna varılmıştır.

Kayalı vd. (2006) "Entelektüel Katma Değer Yöntemi Kullanılarak Entelektüel Sermayenin Firma Değeri Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma" isimli çalışmasında; faaliyetlerini Türkiye'de yürüten BİST'de işlem gören 9 adet teknoloji firması üzerine çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonucunda "BİST'de işlem gören teknoloji firmalarının yeteri kadar entelektüel sermaye

unsurlarına önem vermedikleri, daha çok fiziki varlıklar üzerinden faaliyetlerini yürüttükleri sonucuna varılmıştır".

Yörük ve Erdem (2008) ise entelektüel sermayeyi "Ante Pulic' in Entelektüel Katma Değer Katsayısı Yöntemi" ile ölçmüştür. Çalışmada "işletmelerin muhasebe kayıtlarındaki gerçek değerleri" kullanılmıştır. Araştırmalarının sonucunda, "Türkiye' de otomotiv sektöründe faaliyet gösteren firmalarının performansını etkileyen göstergelerin öncelikli olarak hala finansal göstergeler" olduğu tespit edilmiştir.

2.5. Entelektüel Varlıklar

İşletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirmek için portföylerinde bulundurdukları bilgi değerleri entelektüel sermayeyi oluşturmaktadır. Bu değerlerin kullanılmasıyla gerçekleştirilen faaliyetler sonucunda elde edilen ürün ve hizmetlerde de entelektüel varlıklar ya da diğer bir ifadeyle bilgi varlıklarını ön plana çıkarmaktadır (Erkal, 2007: 71).

"Bir işletme açısından varlık, işletmenin sahip olduğu ve parasal değeri olan her şey olarak tanımlandığında, işletmenin bilançosunda bulunan maddi varlıklar ile maddi olmayan varlıkların toplamı işletmenin toplam varlık değerini ifade etmektedir. Bilgi ekonomisine geçişle birlikte bilginin işletmeler açısından önem kazanması sonucunda toplam işletme varlıkları içerisinde maddi olmayan varlıklara verilen önem de artmıştır. Çünkü yapılan çalışmalar sonucunda işletmenin piyasa değerinin belirlenmesinde maddi olmayan varlıkların etkisinin çok daha fazla olduğu gözlenmektedir" (Kerimova, 2011: 16).

"Entelektüel sermaye ve entelektüel varlık" kavramları birbirlerinin yerine kullanılmasına rağmen bu iki kavram arasında farklılıklar bulunmaktadır. Entelektüel varlıklar "bilginin değere dönüştürülmesiyle gerçekleşen varlıkları ifade eder". "Entelektüel sermaye" ise bu varlıkların bilançoya aktarılmasıyla bilançonun öz sermayesindeki artış olarak tanımlanır.

Entelektüel varlıklar, maddi olmayan varlıklar çatısı altında olmakla birlikle bazı özellikleri bakımından onlardan farklıdırlar. Maddi olmayan varlıklar, muhasebede eşit tutarlarla itfa edilirler ve itfa payları da, tekdüzen muhasebe sisteminde birikmiş amortismanlar hesabında gösterilir. Böylece maddi olmayan varlıkların net değerinde azalma olur. "Entelektüel sermaye ile birlikte entelektüel varlıklar ise, gün geçtikçe yıpranmak bir yana değer kazanmakta, bu da işletmelerin piyasa değerini artırıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle günümüzde bilgi şirketlerinin piyasa değeri ile defter değeri arasındaki fark gün geçtikçe olumlu yönde artmaktadır" (Erkal, 2007: 72-73).

Maddi olmayan varlıkların en yeni ve belki de artık en önemli türü bilgi ve entelektüel varlıklardır. "İşletme yöneticilerinin dikkati, uzun yıllar boyunca endüstriyel toplumun temel kaynağı olan maddi unsurlar üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak özellikle son dönemlerde maddi unsurlardaki gelişmelerle açıklanamayan bir büyüme ve değer artışı üzerinde daha çok durulmaya başlanmıştır. İşletmelerin günümüzdeki bu yeni servetin kaynağının bilgi olduğu artık kesinlikle kabul edilmektedir. Bilginin önemi zaten biliniyordu, fakat son dönemde iletişimin ve işbirliğinin son derece kolaylaşması bilginin var olan önemini daha da arttırmıştır" (Ertuğrul, 2000: 39).

Tablo 2.1. Entelektüel Sermaye ve Temsil Ettiği Değerler

	VARLIKLAR	BORÇLAR ÖZSERMAYE	AÇIKLANMIŞ BİLANÇO
(Maddi) I Finansal Varlıklar	-Piyasa varlıkları		
	-Fikri mülkiyet varlıkları	Entelektüel Sermaye	Gizlenmiş Değerler
(Maddi Olmayan) II Finansal Olmayan Varlıklar	-İnsan merkezli varlıklar		
	-Bilgi alt yapısı varlıkları		

Kaynak; R. Aşıkoğlu ve M. Aşıkoğlu 1998: 578

İşletmenin piyasa fiyatına önemli ölçüde etki eden, işletmenin bilançosunda varlıklar içerisinde gösterilmesi mümkün olmayan, işletmenin işleyişini başarılı kılan, diğer işletmeler karşısında avantajlı konumda yer almasını sağlayan maddi olmayan çok sayıda değerler mevcuttur. İşletme bilançosunun varlıklarında gösterilmesi mümkün olmayan ancak işletmenin başarı ve başarısızlığının belirleyicisi olan, maddi olarak da çoğu zaman ifade edilmesi mümkün olmayan bu değerler, işletmenin piyasa değerinin belirleyicisidir. Entelektüel sermaye konsepti olarak ifade edilen bu değerleri dört ana gurupta toplamak mümkündür. Bunlar işletmeye ait olan;

- Piyasa varlıkları,
- Fikri mülkiyet varlıkları,
- İnsan merkezli varlıklar,
- Bilgi alt yapısı varlıklarıdır.

2.5.1. Piyasa Varlıkları

Piyasa varlıkları işletmelerin pazardaki rekabet gücünün belirleyicisi olarak ifade edilen varlıklardır. Yani işletmeler bu varlıklarıyla piyasada diğer işletmelere karşı rekabette üstünlük kurmaya çalışırlar. Bu varlıklar işletmenin piyasadaki maddi olmayan varlıklarının değerini ifade eder. Bu değer, işletmenin kullandığı markaları, dağıtım kanallarını, müşteri potansiyelini, müşterilerin işletmeye bağlılığını, lisans ve franchising anlaşmalarını kapsamaktadır.

İşletmelerin başarılı bir dağıtım kanalına sahip olması pazardaki potansiyel müşterilere etkin bir biçimde ulaşmasını sağlayarak, işletmelerin ürün ve hizmet satışlarından elde ettiği geliri maksimum düzeye çıkacaktır. İşletmelerin pazar etkinliğine ilişkin olarak geliştirmiş olduğu yöntemler, pazarda diğer işletmeler karşısında üstünlük sağlamasına yardımcı olur. İşletmelerin piyasa varlıkları aynı zamanda müşterilere, işletmelerin kimliğine ilişkin bilgilerin aktarılmasını da sağlar. İşletmelerin pazarlama stratejilerinin iyi gelişip uygulanması işletmelerin müşterileri karşında olumlu bir imaj olarak karşımıza çıkmaktadır (R. Aşıkoğlu ve M. Aşıkoğlu, 1998: 59).

2.5.2. Fikri (Entelektüel) Mülkiyet Varlıkları

Fikri mülkiyet ya da bir diğer adıyla entelektüel mülkiyet işletmelerin sahip oldukları entelektüel varlıkların yasalarla koruma altına alınmasıdır.

Fikri mülkiyet olarak da adlandırılan entelektüel mülkiyet geniş anlamıyla; endüstriyel, bilimsel, edebi ve sanatsal alanlardaki düşünsel faaliyetlerden kaynaklanan yasal hakları ifade eder. Bunu yanında Türk Patent Enstitüsü' ne göre; patentler, ticaret ve hizmet markalarını, faydalı modelleri, endüstriyel tasarımları ve coğrafi işaretleri kapsayan sınai mülkiyet hakları da bulunmaktadır (Erkal, 2007: 73).

2.5.3. İnsan Merkezli Varlıklar

"İnsan merkezli varlıklar işletmenin çalışanlarında bulunan bilgi birikimi liderlik, yaratıcılık ve problem çözme yetisi, girişimcilik ve yöneticilik potansiyelini kapsamaktadır". Entelektüel sermaye yaklaşımında insan merkezli varlıklar olarak iş görenler yalnızca tek bir işi yapan kişi olarak ele alınmamalı, birden fazla işi nasıl yapabileceği üzerinde de durularak işletmeye sağlayacağı katkı ortaya konulmalıdır. "İyi bir yönetici işletmede bulunan iş görenlerine etkin ve verimli çalışabilmeleri için gerekli ortamı hazırlayarak, örgüt içerisinde iş görenlerin potansiyellerini tam olarak kullanabilecek sistemin kurulup işletilmesini sağlar". Sonuç olarak işletmelerin başarısında en önemli pay sahiplerinin başında insan kaynakları gelmektedir. İşletmeler ne kadar donanımlı insanlara sahip olur ve bunların bilgi ve becerilerinden yararlanırsa o kadar başarılı olur (R.Aşıkoğlu ve M.Aşıkoğlu, 1998: 582-583).

2.5.4. Bilgi Alt Yapısı Varlıkları

İşletmelerde kullanılan ve işletmelerin sahip olduğu teknoloji, örgütsel yapı, üretim yöntemleri ve süreçleri işletmenin bilgi alt yapısını oluşturmaktadır. Oluşturulan bilgi alt yapısının içerisinde, işletme kültürü, satış yönetimi bilgisi, finansal yapı, iletişim sistemleri, yönetim bilgi sistemleri ve yönetim süreçleri işletmenin bilgi alt yapısı kapsamında değerlendirilir (R.Aşıkoğlu ve M.Aşıkoğlu, 1998: 583).

Bilgi alt yapısı varlıkları maddi varlık olarak gözükse de işletmeler için asıl önemli olan maddi değerlerinden öte işletme içerisinde kullanımıdır. Örneğin işletmelerin sahip olduğu bilgisayar sistemlerine ilişkin donanım, işletmenin maddi varlıkları

içerisinde yer almaktayken bu sistemin kullanılıp, bilgi üretilmesi ile ortaya çıkan bilgi birikimi maddi olmayan varlıklar içerisinde yer almaktadır.

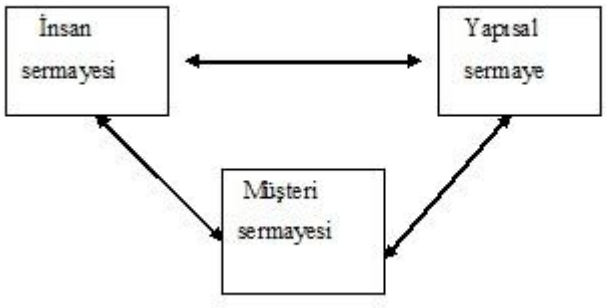
2.6. Entelektüel Sermayenin Türleri ve Unsurları

Entelektüel sermayenin tanımıyla ilgili ortak bir görüş olmamasına karşın, konuyla ilgili çalışma yapan araştırmacılar entelektüel sermayenin unsurları konusunda büyük ölçüde görüş birliği sağlanmıştır. Bu konu hakkında çalışma yapan araştırmacılara göre entelektüel sermaye "insan sermayesi", "yapısal sermaye" ve "müşteri sermayesi" olmak üzere üç unsurdan oluşur.

Entelektüel sermaye unsurlarının uyum içinde işleyişi şirket içinde yaratıcılığı, yeniliğe açık olmayı, iş birliğini ve geri bildirimi geliştirir. Entelektüel sermaye; unsurlarının toplamından değil, bu unsurların birbirleriyle etkileşimiyle ortaya çıkar.

Bütün işletmelerde yapısal sermayenin temelini insan sermayesi oluşturur. "İnsan sermayesi ile yapısal sermayenin karşılıklı etkileşimi sonucu müşteri sermayesi ortaya çıkar. İnsan sermayesi işletme içinde çalışanlara, yapısal sermaye işletme içerisindeki yapı ve şekilsel olmayan ilişkilere, müşteri sermayesi ise işletmenin ilişkide bulunduğu insanlara odaklanır" (Erkal, 2005: 60).

Şekil 2.1. Entelektüel Sermayenin Unsurları

2.6.1. İnsan Sermayesi

Entelektüel sermaye yaklaşımının temel unsuru insan sermayesi olarak kabul edilmektedir. Çalışanlara ait olan ve onlar tarından geliştirilen kişisel bilgi, tecrübe, yetenek ve davranışlarının, yani bütün beşerî unsurların hepsi insan sermayesi

kapsamına girer (Görmüş, 2009: 63). Bir diğer ifadeyle insan sermayesi, çalışanların sahip olduğu mesleki bilgi birikimi, liderlik, risk alma ve problem çözme becerilerinin toplamından oluşmaktadır.

İnsan sermayesi işletmede çalışan bireyleri ifade eder. Bireylerin bilgi, zeka, kabiliyet, enerji, güvenirlilik, hayal gücü, işletmeye bağlılık, yaratıcılık, işletmenin hedeflerini benimseme ve kişisel özellikleri işletmelerin insan sermayesini oluşturur (Alagöz ve Özpeynirci, 2007: 171). İnsan sermayesinin amacı gerek yeni ürünler ve hizmetler üretmede gerekse iş süreçlerinde yenilik yaratmaktır. İşletme yöneticileri, çalışanlara eğitimler sağlayarak, çalışanların iş tatmin düzeylerini artırır ve onların motivasyonlarını geliştirerek insan sermayesine katkıda bulunabilirler.

Günümüzde işletmeler için maliyet unsuru olmaktan soyutlanan insan sermayesi bilgi ve uzmanlık alanları geliştirilerek giderek önemli bir kaynak haline gelmiştir. İnsan sermayesi işletmeler için rekabette belirleyici bir faktör olmuş ve işletmeler bu avantajı elinde bulundurmak için insan unsuruna yatırım yapmaya başlamıştır. Günümüzde bunu en iyi başaran şirketlerin başında Microsoft gelmektedir. Örneğin bir yazılım şirketi olan Microsoft 10 milyar dolar civarında bir aktif büyüklüğüne sahipken, şirketin piyasa değeri 450 milyar dolar civarındadır. Şirketin "defter değeri" ile "piyasa değeri" arasındaki bu uçurumun temel nedeni "entelektüel sermaye" olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsan sermayesi işletmelerde yeniliklerin ve ilerlemenin sağlanmasında temel ölçüttür. İşletmelerin çalışanlara ait bilgi, beceri ve yeteneklerden yararlanabilmesinin yolu işletme varlıkları arasına insan sermayesinin dahil edilmesidir. Başka bir ifade ile "çalışanlara ait bilgi, kurum için değer yaratmak amacıyla kullanıldığında veya paylaşıldığında işletmenin entelektüel sermayesine katma değer yaratan bir unsur olarak dahil olur" (Toraman vd. 2009: 99).

İşletme çalışanlarının bilgi, yetenek ve kişisel özellikleriyle meydana gelen insan sermayesi, çalışanlar işten ayrıldığında veya işine son verildiğinde önemli ölçüde kaybedilmiş olur. Bir işletmenin varlığını koruyabilmesi ve sektörde bende varım diyebilmesi için insan sermayesinin süreklilik arz etmesi gerekir. Sürekli işten

çıkarımların ve işe alımların olması işletmede çalışan insanların moral ve motivasyonunu olumsuz yönde etkililer. Moral ve motivasyonun olmadığı işletmelerde çalışanlar arasındaki sinerjiden, çalışanların işletme hedeflerine ulaşmadaki çabasından ve işletmeye olan bağlılığından söz edemeyiz.

İnsan sermayesi, işletmede çalışan personelin kişisel olarak kendilerine verilen yükümlülükleri yerine getirmek için kendilerine ait olan ve dolayısıyla "kullandıkları bilgilerin, yeteneklerin ve yaratıcılık özelliklerinin bir araya gelmiş halidir. Ayrıca insan sermayesi işletmeye ait olan değerleri, işletme kültürünü ve felsefesini de kapsar. İşletmeler insan sermayesini sahiplenmez çünkü insan sermayesi işletmenin çalışanlarına aittir" (Paksoy ve Öztürk, 2006: 140).

Entelektüel sermaye bileşenlerinden biri olan insan sermayesinin unsurlarını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;

- "Teknik bilgi (know-how)
- Eğitim
- Mesleki yeterlilik
- İşle ilgili bilgiler
- Mesleki değerlendirmeler
- Mesleki rekabet
- Ruhsal değerlendirme
- Girişimcilik gücü, yenilikçilik, kavrama yeteneği"

Yukarıdaki unsurlardan yola çıkarak İnsan sermayesini, işletme çalışanlarının doğuştan var olan veya birtakım tecrübe ve deneyimler sonucunda elde ettiği bilgilerin bir araya gelmiş hali şeklinde tanımlayabiliriz.

"Günümüzde birçok kurumda 'bilgi güçtür' felsefesi kabul görmektedir. İşletmede çalışanlar bilgilerini paylaşmaya teşvik edilmeli, bilgi paylaşımı sonucunda değerlerinin azalmayacağı, aksine işletme yönetimince kendilerine daha fazla değer verileceği onlara anlatılmalıdır. Başka bir ifadeyle bireysel bilginin değil örgütsel bilginin güç olduğu ve bu gücün oluşturulmasında temel faktörün çalışanlara ait olduğu çeşitli uygulamalarla onlara anlatılmalıdır. Bilgi paylaşımına yönelik olası

direnci kırmak da yine yönetim kademesinin görevleri arasındadır. Bireysel sermayenin yapısal sermayeye dönüştürülmesi kurum faaliyetlerinin aksamadan yürütülmesinde, analiz edilmesinde ve iyileştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. İşletme çalışanlarının sahip olduğu bilgileri kullanmalarındaki ve paylaşmalarındaki tüm engeller kaldırılmalı, bireysel bilginin örgütsel bilgiye dönüştürülmesi için gerekli şartlar hazırlanmalıdır" (Yılmaz, 2006: 514).

2.6.2. Yapısal Sermaye

Bir işletmede çalışanların bilgi beceri veya üstün yeteneklere sahip olması tek başına bir anlam ifade etmez. İnsan sermayesinin anlamlı kılına bilmesi için çalışanların güçlü bir yapı ile desteklenmesi gerekir.

"Yapısal sermaye işletme çalışanlarının verimliliğini destekleyen, kişiye bağlı olmayan varlıklardır" (Yılmaz, 2006: 514). "işletme içinde daha uzun süre varlığını koruması ve işletme tarafından sahiplenilmesi, yani işletmenin malı haline gelmiş olması" yapısal sermayeyi insan sermayesinden ayıran en temel özelliktir.

İşletmenin sahip olduğu metot ve stratejiler biçiminde kurumsallaştırılmış veri tabanlarından bilgi teknolojilerine, belgeleme ve kayıt yöntemlerinden yönetim anlayışına ve örgüt kültürüne, patentlerden finansal ilişkilere kadar tüm unsurların karışımı yapısal sermayeyi ifade eder (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002: 21).

"İçerdiği farklı bileşenlerinden dolayı Edvinsson ve Malone, yapısal sermayeyi örgüt sermayesi, yenilik sermayesi ve süreç sermayesi olarak gruplandırmıştır. Örgütün iş yapma yeteneğini artıracak felsefe ve sistemler örgüt sermayesi kapsamında ele alınır. Ticari markalar ve telif hakları gibi tescil edilmiş entelektüel mülkiyetle, işletmenin sağlıklı bir biçimde faaliyetlerini sürdüre bilmesini sağlayan diğer bütün yetenek ve teorilerden meydana gelen entelektüel varlıklar yenilik sermayesi kapsamındadır. Mal ve hizmet dağıtımını sağlayan ve geliştiren teknikler, yöntemler ve programlar ise süreç sermayesini kapsamaktadır" (Paksoy ve Öztürk, 2006: 141).

"İnsan sermayesinin dışında kalan ve çalışanlar işten ayrıldıktan sonra işletmede kalan bilgi yapısal sermaye şeklinde tanımlanmaktadır" (Uzay ve Savaş, 2003: 166).

Yani "yapısal sermaye", işletme için kalıcı bir sermaye özelliği taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında işletmenin asıl amacı var olan bütün entelektüel kaynak ve bilgiyi bu sermayeye aktarmak ve bunları verimli bir şekilde kullanmak olmalıdır.

Bilginin işletme faaliyetlerinde devamlı olarak kullanılması yapısal sermaye ile ilgilidir. Yapısal sermaye "öğrenmeyi ve bunu paylaşmayı teşvik eden bir toplumsal yapıdır". "İşletmenin karlılık ve verimliliğini yükseltmek için uygulanmakta olan veya uygulanacak yönetim araçları, bilgi teknolojisi sistemleri, iyileştirme teknikleri, patent, AR-GE çalışmaları ve amblemler bu sermayenin içerisinde yer alır. Bundan dolayı, yapısal sermaye daha çok insan sermayesi dışında kalan örgüt içerisinde oluşan sermayesidir. Ayrıca yapısal sermaye işletmenin pazar ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla kurumsal yeteneklerin bir araya gelmiş hali diye de ifade edilebilir" (Yücel, 2013: 66)

Yapısal sermayenin işletmelere sağladığı avantajlarda biri de çalışanlara iletilecek bilgilerin düzenli bir şekilde kaydedilmesi ve ihtiyaç duyulduğu anda bilgilerin çalışanlara ulaşmasını sağlamaktır. Şüphesiz bu bilgiler işletme yöneticilerine işletme ile ilgili yeni kararlar alma noktasında katkıda bulunacaktır. İşletme içindeki bilgilerin sürekliliği ya da işletmede yeni bilgiler yaratılması yapısal sermayeyi destekleyen veya geliştiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Entelektüel sermaye bileşenlerinden biri olan yapısal sermaye unsurlarını aşağıdaki gibi sıralaya biliriz.

- Patentler
- Telif hakları,
- Tasarım hakları
- Ticari markalar
- Ticari sırlar
- Yapısal sermaye
- Yönetim felsefesi
- Örgüt kültürü
- Bilgi sistemleri
- Ağ sistemleri

- Finansal ilişkiler

"Yapısal sermaye, işletmenin ürünü üretip dağıtımını sağlayan stratejik yapısının, sitemlerinin ve süreçlerinin bütünü" şeklinde ifade edilir (Erkal, 2005: 66). Yapısal sermaye örgütün sahibi olduğu bir bilgidir. Yani örgütte kalan bilgidir. Yapısal sermaye işletmenin kalıcı sermayesi olduğundan, örgütün başarısı, var olan veya potansiyel taşıyan bütün entelektüel kaynak ve bilgiyi bu kalıcı sermaye aktarabilmek olacaktır (Görmüş, 2009: 65).

2.6.3. Müşteri Sermayesi

Günümüzde işletmelerin temel amacı, kar elde etmek yerine işletmenin sürekliliğini sağlamaktır. Bir işletmenin sürekliliği müşterilerine bağlıdır. Müşteriler ile iyi ilişki kurabilen, onların istek ve ihtiyaçlarını tanımlayıp ona göre bir strateji belirleyen işletmeler müşteri memnuniyeti sağlamaktadır. Memnun olan müşteride bir sonraki alışverişinde tekrar aynı işletmeyi tercih etme eğilimi gösterir. Bu durum müşterilerde firma ya da işletmeye bağımlılık yaratır.

"Müşteri sermayesi, işletmelerin mevcut müşterileri ile iyi ilişkilerini, işletmeye sadakatini ve işletme dışındaki şahıslar la olan ilişkileri kapsar. Müşteri sermayesi, işletmenin müşteri, tedarikçi ve toplumun geri kalanı ile olan ilişkisinin değerini ifade eder ve müşterilerin işletmeye olan sadakatini anlatır" (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002: 22).

"Müşteri sermayesi, kurumun satış gerçekleştirdiği müşterilerle olan ilişkilerin değeri olarak tanımlanabilir. Kurumda gerçekleştirilen her türlü uygulamanın nihai hedefi, doğrudan ya da dolaylı olarak müşteriye katma değer sunmak olmalıdır. Çünkü kurumların varlıklarını sürdürebilmesi, mevcut müşterilerinin bağlılığını sağlamaya ve yeni müşterileri kazanmaya bağlıdır. Ürün ve hizmetlerin kalitesini değerlendiren müşteriler, piyasaların doygunluğa ulaşması, ürün ve hizmet yeniliklerinin artması, rekabet vb. faktörler nedeniyle kurumlar için önemlerini en üst seviyeye çıkarmıştır. Bu bağlamda, müşterilerin en önemli bilgi kaynaklarından biri olarak değerlendirilmesi ayrıca şikayet ve önerilerinin kurum süreçlerine yansıtılması

işletme başarısına etki eden faktörlerin başında gelmektedir" (Yılmaz, 2006: 515-516).

"İşletmenin müşterileri ile olan iyi ilişkilerinin işletmeye sağladığı katkı olarak tanımlanan müşteri sermayesi; müşteri portföyünün arttırılmasını amaçlayan süreçleri, araçları ve sistemleri kapsamaktadır" (Kutlu, 2009: 246).

Müşteri sermayesi firma açısından "değer yaratabilecek" dışsal faktörlerin tamamını kapsar. Ayrıca müşteri sadakatini, firmanın popülaritesini, dağıtıcı ve toptancılarla olan ilişkilerini de içine almaktadır. Müşteri sermayesi aslında işletmenin, müşteri özellikleri, dağıtım kanalları, eğilimleri ve rekabet ortamında elinde bulundurduğu bilginin toplamından oluşur (Ünal, 2010: 29).

İşletmeler sosyal sorumluluk gereği kendilerine ve çalışanlarına yaptıkları yatırımları müşterilerine de yapmalıdırlar. Müşteri sermayesiyle insan sermayesi birbirine benzemektedir. İşletmeler bireylere sahip olamayacağı gibi müşterilerinde sahibi değildirler. "Müşteri sermayesi, üretici ve tüketicinin birlikte yarattığı bir zenginliktir. Aralarındaki ortaklık ilişkisi sağlam olduğu müddetçe getiri miktarı da yüksek olacaktır" (Aslanoğlu ve Zor, 2006: 155).

Yapılan araştırmalarda ortaya çıkan önemli bir gerçek, mevcut müşterileri elde tutmak yeni müşteriler bulmaktan daha az maliyetli olduğudur. İşletmeler mevcut müşteri ne göre yeni müşteriler bulma noktasında katlandığı maliyet daha yüksektir. Ayrıca yeni müşteriler belirli bir zaman sonra eski müşterilerinden daha az ürün aldıkları ve bu yüzden işletmenin daha az kar elde edildiği anlaşılmaktadır. Müşteri bağımlılığı yaratmanın avantajı tek başına müşteri kazanmanın yüksek maliyetiyle açıklanamaz. İşletmelerin müşteri ile ilgili bilgilere sahip olması ve eski müşterilerin mal ve hizmeti daha iyi bilmesi sorunların azalmasına sebep olurken diğer taraftan yapmış olduğu alışveriş sonrası alınan hizmetten memnun olması bir sonraki alışverişte aynı ürün ve hizmet için daha yüksek rakamlar ödemeye razı olurken uzun vade de bedava reklam yapılmış olur. Müşteriler ürün ve hizmetten memnun kaldıkları için ürün ve hizmet hakkında reklamını yaptığı bilgiler çevrelerince daha inandırıcı olur (Karacan, 2004: 188-189).

Müşteri sermayesi müşterisi olan her işletme için geçerlidir. İşletmeler müşteri memnuniyeti ve bağlılığı için yatırım yapmalıdır. Bu bağlılık da müşteri odaklı olmaktan geçmektedir. Müşteri odaklı olmaktan kasıt ürün ve hizmetleri müşterilerin istek ve ihtiyaçlarına göre düzenlenip müşterilerle iyi ilişkiler kurulmasıdır. Müşterilerle iyi ilişki kurabilen işletmeler da müşteri sermayesini arttırır.

- "-Markalar
- -Müşteriler
- -Müşteri sadakati
- -İşletme adı
- -Dağıtım kanalları
- -İşle ilgili iş birliği
- -Lisans anlaşmaları
- -İstenilen nitelikteki sözleşmeler
- -Franchising anlaşmalar"

Müşteri sermayesinin unsurlarına örnek olarak gösterilebilir (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002: 23).

BÖLÜM 3

ENTELEKTÜEL SERMAYENİN ÖLÇÜLMESİ

"Entelektüel sermaye kavramı ortaya çıktığı tarihten günümüze kadar sürekli geliştirilen ve çeşitli araştırmalara konu olan bir kavramdır. Bu süreç içerisinde ilk başlarda entelektüel sermayenin tanımlanması, unsurları ve sınıflandırılmasına ilişkin çalışmalar yapılmaktayken, sonraki dönemde entelektüel sermayenin değer yaratmadaki etkisinin giderek artmasıyla birlikte ölçülmesine, raporlanmasına ve muhasebeleştirilmesine yönelik çalışmalar artmaya başlamıştır. Son yıllarda ise entelektüel sermayenin yönetilmesi üzerinde durulmaktadır" (Kerimov, 2011: 42).

Günümüzde entelektüel sermaye, işletmelerin rekabette avantajlı konuma geçebilmesi için önemi gün geçtikçe artmaya devam etmektedir. Bundan dolayı entelektüel sermaye işletmelerin en önemli rekabet unsuru olarak görülmektedir. Bu açıdan işletmeler için önemli olan neye sahip olduğunu bilmesi ve onu kullanmasıdır. İşletmeler için önemli olan bu varlıklar gizlidir ve finansal tablolarda görülmemektedir. İşletmeler sahip oldukları bu önemli varlıkların finansal tablolarda görülmesi amacıyla ölçülmesi ve raporlanması gündeme gelmektedir. İşletmelerin gelecekteki performansları açısından önemli hale gelen bu varlıkları ölçmek ve değerlendirmek günümüzde ihtiyaçtan ziyade "bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır" (Çolak, 2012: 41).

Entelektüel sermaye, işletmelerin piyasada rekabet edebilmelerine, türüne, yapısına, büyüklüğüne, sahiplerine ve coğrafi yerleşimine bağımlı olarak işletmeler için her geçen gün önem kazanmaktadır. Bu durumda entelektüel sermayenin ölçülmesi ve görünür kılınmasını zorunlu hale getirmektedir.

"Entelektüel sermayeyi ölçmenin nedenlerini sıralamak gerekirse bunlardan ilki, işletmeye değer katan unsurların yöneticiler tarafından anlaşılmasını kolaylaştırmak, ikincisi işletme performansının ölçülmesinde sağlıklı bir ölçüm yöntemi belirlemek, üçüncüsü ise finansal kaynak elde etme sürecinde işletmelerin ödeme imkanlarının

belirlenmesi noktasında sağlıklı bir ölçüt elde etmek olarak sıralanabilir" (Çolak, 2012: 46).

3.1. Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi Sorunu

Entelektüel sermaye işletmelerin piyasada var olabilmeleri ve rekabet edebilmeleri açısından oldukça büyük öneme sahiptir. İşletmeler için oldukça önemli olan ve finansal tablolarda görülmeyen bu varlıkları ölçme ve değerlendirme gerekliliği bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Entelektüel sermayenin temelinde bilgi ve bilgi tabanlı unsurlar vardır. Bilgi başlı başına soyut bir kavramdır. Entelektüel sermayenin bu özelliği onun objektif bir biçimde ölçülmesini zorlaştırmaktadır.

Entelektüel sermaye, "görünmeyen varlıklardan oluşması ve işletmeden işletmeye farklılık göstermesi nedeniyle ölçülmesi maddi varlıklara göre oldukça zor ve karmaşıktır. Bu nedenle entelektüel sermayenin ölçülmesinde bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır" (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002: 23). Bu sorunları şöyle sıralayabiliriz (Çolak, 2012: 47);

- "Farklı sektörlerde ve farklı rekabet koşullarında faaliyet gösteren işletmelerin gereksinim duyduğu bilgiler farklıdır. Bu farklılık da bilginin ve entelektüel sermayenin değerlenmesini zorlaştırmaktadır.
- Entelektüel varlıkların değeri, zamana ve ortama göre farklılık gösterebilmektedir.
- Açık bilgiyi değerlemek nispeten kolay olsa da, örtülü bilgiyi değerlemek zordur.
- Piyasa değeri ile defter değeri arasındaki fark olarak ifade edilen entelektüel sermaye; şirketlere sektörlere ve ülkelere göre farklılık gösterebilmektedir.
- Muhasebe sistemleri entelektüel sermayeyi ölçebilecek şekilde tasarlanmamıştır.
- Soyut kavramları ölçmek için somut ölçütlerin ortaya konması ölçümün güvenirliliğinde tereddütler oluşturabilmektedir.
- Entelektüel sermaye ile firmaların finansal performansı arasındaki ilişki henüz tam olarak kurulamamıştır."

Yukarıda da bahsedildiği gibi işletmelerin sahip oldukları entelektüel sermaye değerinin ölçülmesinde birtakım sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı ölçüm sonucunda edinilen verilerin mutlak doğru oldukları söylenemez. Fakat gene de eksik ölçmek veya değerlendirmek hiç ölçmemekten daha iyidir. Bu yüzden işletmelerin elinde bulundurduğu entelektüel sermayenin ölçülmesinde yarar vardır.

3.2. Entelektüel Sermayeyi Ölçme Yöntemlerine Genel Bir Bakış

Entelektüel sermayenin ölçülmesi ve raporlanması, işletmelerin görünmeyen varlıklarını görünür kılacak ve işletmenin kaynak bulma olanaklarını önemli ölçüde artıracaktır. Ayrıca işletmenin piyasada işlem gören hisse senetlerinin performansını olumlu yönde etkileyecektir. İşletmelerde ölçülmüş bir entelektüel sermaye işletmenin satış fiyatını arttırır. "Entelektüel sermayenin ölçülerek görünür hale getirilmesi, rakip işletmeler karşısında durumunun tahlil edilerek üstün ve zayıf yönlerinin görülmesini ve zayıf yönlerinin iyileştirilmesine de olanak tanır" (Özveren ve Yıldız, 2010: 280).

İşletmeler açısından oldukça önemli olan entelektüel sermayenin ölçümünde iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar;

- Entelektüel sermayenin unsur bazında ölçülmesi
- Entelektüel sermayenin bir bütün olarak işletme bazında ölçülmesi

Entelektüel sermayenin unsur bazında ölçülme yöntemine göre, işletmenin sahip olduğu entelektüel sermayenin her bir bileşeni ayrı ayrı dikkate alınarak değerlendirilir. Entelektüel sermayeyi işletme bazında ölçme yaklaşımına göre ise işletmenin sahip olduğu entelektüel sermaye bir bütün olarak değerlendirilir.

3.3. Entelektüel Sermayenin Unsur Bazında Ölçülmesi

"Bu yaklaşıma göre entelektüel sermaye finansal olmayan ölçüm yöntemleri kullanılarak unsur bazında ölçülür. Entelektüel sermayenin unsur bazında ölçülmesi yaklaşımı, entelektüel sermayeyi meydana getiren unsurlar olan insan sermayesi, yapısal sermaye ve müşteri sermayesinin ayrı ayrı alt bileşenleriyle birlikte ölçülmesi yoluna gidilmektedir" (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002: 23).

Ertuğrul (2000)'e göre, entelektüel sermayeyi unsurları bazında ölçen yöntemler arasında;

- "Skandia klavuzu yöntemi",
- "Maddi olmayan varlık izleme modeli",
- "Entelektüel sermaye endeksi",
- "Dengeli ölçüm kartı",
- "Teknoloji brokeri yöntemi" yer almaktadır.

3.3.1. Skandia Klavuzu Yöntemi

"Finansal olmayan ölçüm yöntemlerinden biri olan Skandia Kılavuzu, merkezi İsveç'te bulunan, 25 farklı ülkede 7.500 den fazla çalışanı bulunan finansal danışmanlık firması olan Skandia AFS tarafından geliştirilen bir yöntemdir. Şirket 1985 yılında kendi içinde yayınlanmak üzere entelektüel sermaye raporu geliştirmiştir. 1994 yılında bu rapor geleneksel finansal raporların ekinde işletme dışına dönük olarak da basılmıştır. Bu ek raporlarla işletmenin gizli dinamik unsurlarını ölçülme yolu ile işletme değerinin kaynaklarını belirtmeye ve açığa çıkarmaya uğraşılmıştır" (Erkuş, 2004: 314-315).

"Skandia adlı şirketin entelektüel sermaye ekleri, entelektüel varlıklardan değer elde etme ve entelektüel varlıkların yönetimi ile ilgili bilgilerin şirket içindeki ve dışındaki bilgi kullanıcılarına ulaştırılmasında bir ilki teşkil etmektedir" (Erkuş, 2004: 315).

"Skandia kılavuzu modeli; insan sermayesi, yapısal sermaye ve müşteri sermayesi olmak üzere üç ana başlıkta entelektüel sermayeyi incelemektedir. Modelde, ölçüm ve raporlama beş temel gösterge ile ortaya konur. Bu göstergeler; finansal, insan, müşteri, yenilik ve geliştirme odağı ile süreç odağı şeklinde incelenmiştir" (Ertuğrul, 2000: 77).

Finansal odak: "İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan finansal çıktılar incelenmekte olup, hissedarların ve potansiyel yatırımcıların karlılık ve büyüme gibi beklentileri değerlendirilmektedir".

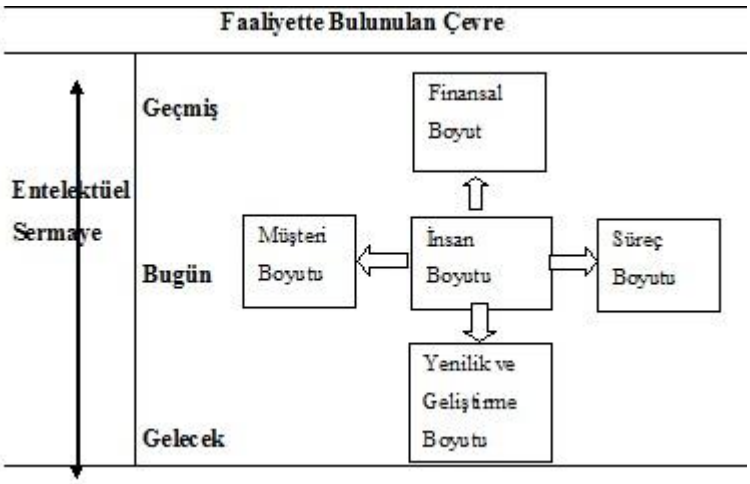
Müşteri odağı: **"**İşletmelerin ürettiği ürünler ve hizmetlerle bunların müşteri üzerindeki tatmin düzeyi incelenmektedir. Bu çerçevede müşteriler vasıtasıyla işletmenin dışsal değerlendirilmesi yapılmaktadır".

Süreç odağı: "Müşterilerin istekleri doğrultusunda ürün ve hizmet yaratma aşamaları incelenmekte, müşteri destek hizmetleri ve üretim etkinliği gibi konular ele alınmaktadır. Burada yapısal sermaye ile entelektüel sermaye arasında bir ilişki kurulmakta ve işletmenin iç yapısı değerlendirilmektedir".

Yenilik ve geliştirme odağı: **"**İşletme performansının uzun vadede değerlendirilmesi ve sürdürülebilir rekabet avantajının elde edilmesi ile ilgili olup genellikle müşteri tatminine yönelik uzun vadeli programlara odaklanılmaktadır."

İnsan boyutu: "Burada bilgi yaratma süreci ve çalışma koşulları gibi unsurlar incelenmektedir" (Çelikkol, 2008: 74-75).

Şekil 3.1. Skandia Kılavuzu Modeli

Kaynak: Yereli ve Gerşil :2005, s.27

Skandia klavuzu modelinde Şekil 2'de gösterilen beş temel alanda işletme içerisinde 30'un üzerinde gösterge ile yıllık olarak izlenir. "Bu göstergeler içerisinde;

-*finansal odak için;* faaliyet sonuçları ve prim gelirleri,

-*müşteri odağı için;* satıcı sayısı, müşteri hesabı sayısı ve kaybedilen müşteri sayısı,

-*süreç odağı için;* iş gören başına yönetsel masraflar ve iş gören başına müşteri hesabı sayısı,

-*insan odağı için;* iş gören başına eğitim gideri, iş gören devir hızı, yöneticilerin oranı ve bayan yöneticilerin oranı,

-yenilik ve geliştirme odağı için; müşteri başına pazarlama gideri, iş gören tatmin endeksi ve eğitim için harcanan süre gibi göstergeler yer alır" (Ertuğrul, 2000: 78).

3.3.2. Maddi Olmayan Varlık İzleme Modeli

"Maddi olmayan varlıkların" ölçülmesinde karşılaşılan zorlukların kolaylıkla giderilebileceğinden hareketle Karl Eric Sveiby tarafından geliştirilmiş bir ölçüm yöntemidir. Maddi olmayan varlıklar izleme modeli maddi olmayan varlıkların ölçülmesinde kullanılan bir yöntem olup, "bu model, ölçüm için kullanılan ilişkili bileşenleri gösteren bir sunu formatıdır. İşletme stratejisine bağlı olarak bileşenlerin seçimi değişebilmektedir" (Ertuğrul, 2000: 73). Sveiby, geleneksel finansal tabloların işletmenin gerçek değerini yansıtmadığını ve "işletmenin gerçek değerinin bilgi temelli varlıklara dayanan, maddi olmayan varlıklar olarak ifade etmektedir" (Çelikkol, 2008: 82).

Maddi olmayan varlıkları izleme modelinde "işletmenin piyasa değeri; öz sermayesinin değeri ile maddi olmayan varlıklarının değerinin toplamından oluşmaktadır. Burada özsermaye ile kastedilen görülebilir özsermaye olup bu değer işletmenin defter değeridir" (Bengü, 2010: 72).

Sveiby entelektüel sermayeyi maddi olmayan varlıklar olarak tanımlamakta ve bu varlıkları, "içsel yapı", "dışsal yapı" ve "bireysel yeterlilik" olarak üç bileşen adı altında incelemektedir. Ayrıca Sveiby bu üç bileşenin her birini büyüme, yenileme-buluş, etkinlik-verimlilik ve risk-istikrar göstergeleri kapsamında ölçmektedir (Tablo 2). Modelde yöneticilere her bir gösterge için bir ya da iki değişken seçmesi önerilmektedir. Söz konusu değişkenler tüm işletmelere ya da her koşula uygun olmayabileceği için, işletmelerin gerçek durumunu yansıtacak şekilde seçilmelidir.

Tablo 3.1. Maddi Olmayan Varlık İzleme Modeli

PİYASA DEĞERİ			
Maddi Varl.	Maddi Olmayan Varlıklar		
	İçsel Yapı	Dışsal Yapı	Bireysel Yeterlilik
Büyüme Göstergeleri	Organik büyüme	IT Yatırımlar İç yapı yatırımları	Yeterlilik endeksi Deneyim süresi Eğitim düzeyi Yeterlilik devir hızı
Yenileme/ Buluş Göstergeleri	İmaj geliştiren müşteriler Yeni müşterilere satışlar	Organizasyonu geliştiren müşteriler Yeni ürünlerin/hizmetlerin payı Tamamlanan yeni süreç	Yeterlilik geliştiren müşteriler Eğitim-öğretim maliyeti Farklılık
Etkinlik (Verimlilik) Göstergeleri	Müşteri başına karlılık Müşteri başına satışlar Kazanç/kayıp endeksi	Destek personelinin oranı	Profesyonellerin oranı Kaldıraç endeksi Çalışan başına katma değer Profesyonel başına katma değer Çalışan başına kar Profesyonel başına kar

Kaynak: Çelikkol, 2008: 91

3.3.3. Entelektüel Sermaye Endeksi

"Entelektüel sermaye endeksi yöntemi, danışmanlık hizmeti veren ve merkezi Londra'da olan ''Intellectual Capital Services'' şirketinde çalışan Göran ve Johan Roos'un çalışmalarıyla geliştirilen bir yöntemdir". Bu yöntemin geliştirilmesinde esas alınan model, Edvinson'un üzerinde çalıştığı Skandia Klavuzu modelidir. Skandia, entelektüel sermayenin ve bileşenlerinin ölçümü için 'entelektüel sermaye ölçütleri'ni oluşturmuştur. Bu ölçütlerin birleşmesiyle de, işletmenin bütünü için tek endeksin oluşturulması amaçlanmış ve sonucunda entelektüel sermaye endeksi ortaya çıkmıştır (Erkal, 2005: 108).

Bu yöntemde birbirinden farklı göstergeler tek bir endekste toplanmakta ve entelektüel sermaye ile piyasada meydana gelen değişiklikler arasında ilişki kurulmaya çalışılmaktadır. Böylece entelektüel sermayede ve işletmenin piyasa değerinde meydana gelen değişimler karşılaştırılabilecek ve işletmelerin gelecek durumlarına yönelik bilgiler elde edilebilecektir.

"Entelektüel sermaye endeksi entelektüel sermaye ölçümünü dört boyutta ele almaktadır" (Erkal, 2005: 108-109);
"İnsan sermayesi endeksi: Çalışan başına yaratılan değeri (satışlar, katma değer v.b olarak), eğitim ve yetiştirme kalitesini, çalışan morali ve motivasyonunu ölçer.
Müşteri sermayesi endeksi: Müşterilerle ticari bağlantıların sayısındaki artışın, güven düzeyinin, müşteri bağlılığının, dağıtım kanalının kalitesinin ölçülmesini içerir.
Yenilik sermayesi endeksi: Ürünlerde verimliliği artırmaya yönelik değişim ve yeni fikir geliştirme yeteneğinin ölçülmesini içerir.
Altyapı sermayesi endeksi: İşletmenin iş yapmasını sağlayan maddi ve maddi olmayan varlıkların ölçülmesini" içerir.

Entelektüel sermaye endeksinin sunduğu en önemli fayda, işletmenin geçmiş performansını da göz önünde bulundurmasıdır. Bu kapsamda, endeksi aşağı ve yukarı çıkartan olayların etkileri, olaylar ortaya çıktıktan yıllar sonra bile incelenebilmektedir. Diğer taraftan entelektüel sermaye endeksi yöneticilerin belirli bir stratejisinin işletmenin entelektüel sermaye yapısı üzerindeki etkilerini anlamasına ve entelektüel sermaye açısından bakıldığında alternatif stratejilerin varlığı ve uygulanabilirliği durumunda bu stratejiler arasında karşılaştırma yapabilmesine olanak sağlamaktadır (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 293).

Entelektüel sermaye endeksinin sağladığı avantajlardan bir diğeri ise yatırımlardan doğan nakit akımlarını daha sağlıklı bir şekilde tahmin edilebilmesidir. Ayrıca endekste işletme açısından önem taşıyan ve birbirinden farklı olan faaliyetler, önem sıralamasına göre dinamik bir yöntem altında bir araya getirmektedir. Bu yöntem yardımıyla başka sermaye türlerine yapılmış olan yatırımların getirileri daha sağlıklı bir biçimde tahmin edilebilmekte ve entelektüel sermaye kaynaklarında meydana gelen değişimler incelenebilmektedir (Bengü, 2010: 74).

3.3.4. Dengeli Ölçüm Kartı (Balanced Scorecard)

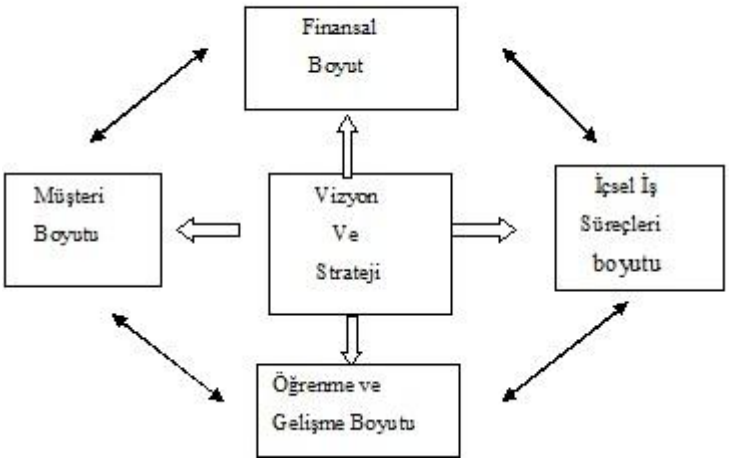
“Dengeli ölçüm kartı ilk olarak Robert Kaplan ve David Norton tarafından 1992 yılında Harvard Busines Review’ de yayınlanan ‘’Dengeli Ölçüm Kartı-Başarıya Yön Veren Ölçümler.’’ (The Balanced Scorecard-Measures That Drive Performance) adlı makale ile ortaya atılmıştır” (Erkuş, 2004: 319).

Dengeli ölçüm kartı yaklaşımına göre finansal olmayan ölçümler finansal ölçüm yöntemleriyle birleştirilerek işletmenin maddi olmayan varlıklarının işletmeye olan katkıları ve değer yaratma potansiyeli açıklanmaya çalışılmıştır. Bu yöntemde bir işletmenin gerçekte neleri ölçmesi gerektiğini belirlemek amacıyla içsel ve dışsal performans değerlendirme ölçütleri arasında denge kurulmaya çalışılmıştır.

Bu yaklaşım finansal amaçlara ulaşmayı öncelik edinmekle birlikte, finansal amaçların performans ile ilişkili yönlerini de ön planda tutar. Dengeli ölçüm kartı ile işletmeler elde ettiği finansal sonuçları takip edebilirken aynı anda gelecekte büyümek amacıyla gereksinim duydukları kapasite ve maddi olmayan varlıklardaki gelişmeleri de gözlemleyebilirler (Ertuğrul, 2000: 71).

Dengeli ölçüm kartında, “işletme performansı; müşteri, finansal, içsel iş süreçleri ile öğrenme ve gelişme olmak üzere dört farklı boyutta değerlendirilmektedir. İşletme performansının değerlendirilmesinde dengede bulunması gereken bu dört boyut dengeli ölçüm kartının ana çerçevesini oluşturmaktadır. Bu boyutların her biri değişik ölçütleri içermektedir. Bu ölçütler belirlenirken işletmenin stratejik amaçları temel alınmaktadır. Ölçüm yapıldıktan sonra hedefler belirlenmekte ve bu hedefler doğrultusunda gerekli girişimler gerçekleştirilmektedir” (Kerimova, 2011: 64).

Şekil 3.2. Dengeli Ölçüm Kartı

Kaynak: Kerimova, 2011:64

Dengeli ölçüm kartı tablosu şekil'3 de gösterilen "dört boyutun birleştirilmesi ile oluşmaktadır. Bir ölçüm kartı dört farklı boyutta gruplandırılmış 15 ile 25 arasında değişen ölçütten oluşur. Yöntem geleneksel finansal ölçütleri olduğu gibi korur. Fakat, finansal ölçütler yalnızca geçmişte yaşanan olaylarla alakalı bilgileri kapsar. Dengeli ölçüm kartı ise firmaların geçmişte kaydettikleri başarıya ait finansal ölçütlerin gelecekte elde edecekleri başarıyı etkileyecek ölçütlerle birleştirilmesini sağlamaktadır. Dengeli ölçüm kartında kullanılan ölçütler her işletme için geçerli olabilecek standart ölçütler değildir. Her işletmenin stratejisi farklı olduğundan kendi stratejik amaçlarını en iyi şekilde ifade eden özel ölçütler kullanılmalıdır" (Kerimova, 2011: 65). Bununla beraber hemen hemen bütün ölçüm kartında yer alabilecek bazı temel ölçütler mevcuttur (Ertuğrul, 2000: 72);

"Finansal boyut

- Yatırımın karlılığı/ Ekonomik katma değer
- Karlılık
- Gelir artışı /Gelir bileşimi
- Maliyet düşürülmesinin verimliliği

Müşteri boyutu

- Pazar Payı
- Müşteri kazanma
- Müşteri devamlılığı

- Müşteri karlılığı
- Müşteri memnuniyeti

Öğrenme ve gelişme boyutu

- Çalışanların Memnuniyeti
- Çalışanların Üretkenliği
- Çalışanların Sürekliliği

İçsel iş süreçleri boyutu

- Kalite düzeyi
- Verimlilik
- Üretim döngülerinin süresi"

Dengeli ölçüm kartı modeli entelektüel sermayeyi ölçmek için geliştirilen bir yöntem olmamakla beraber içerik itibariyle büyük oranda entelektüel sermaye unsurlarını ortaya çıkarır. Bu sebeple yöntemin ortaya çıkardığı sonuçlar işletmenin elinde bulundurduğu entelektüel sermaye unsurları hakkında önemli derecede fikir sunabilir.

3.3.5. Teknoloji Brokeri Yöntemi

Teknoloji brokeri yöntemi 1996 yılında Annie Broking tarafından entelektüel sermayenin parasal değerini hesaplamak üzere geliştirilmiş bir yöntemdir.

Broking entelektüel sermayenin dört unsurdan oluştuğunu belirlemiştir. Bunlar; "pazarlama ile ilgili unsurlar, insan odaklı unsurlar, entelektüel mülkiyet ve bilgi altyapısı unsurlarıdır. Entelektüel varlıkların sınıflandırılmasından hareket eden teknoloji brokeri yöntemi, entelektüel sermayeyi üç aşamada hesaplamaya çalışmaktadır" (Erkal, 2005: 110).

Yöntemin ilk aşaması işletmenin entelektüel sermaye göstergesini tespit etmek üzere işletmeyle ilgili 20 adet sorunun cevaplanmasıyla başlamaktadır. Aşağıda bu sorulardan bazılarından örnek verilmiştir;

- İşletmedeki tüm personel kendi işlerini ve işlerinin işletme amaçlarına olan katkılarını biliyor mu?
- İşletmede Ar-Ge faaliyetlerinin getiri oranı hesaplanıyor mu?

- İşletme sahip olunan markaların değerini biliyor mu?
- İşletmede herhangi bir aşamada personelin değer artışı tavsiyelerini değerlendirecek bir mekanizma var mı?
- İşletmede yenilik süreci takip edilmekte ve tüm personelin bu sürece katılmaları tavsiye edilmekte midir?

İşletmenin bu 20 soruyu cevaplamadaki yetersizliği entelektüel sermayenin güçlendirilmesi gerektiğinin bir göstergesi olarak kabul edilir (Çelikkol, 2008: 80).

İkinci aşamada entelektüel unsur guruplarına denetim soruları (pazarlama ile ilgili unsurlar için 47, entelektüel mülkiyetler için 22, bilgi alt yapısı için 58 adet olmak üzere 178 adet) yöneltilmektedir. Bu sorulardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir;

- Marka isminin korunmasının yıllık maliyeti ne kadardır?
- İşletmenin sahip olduğu telif haklarının değeri ne kadardır?
- İşletme hizmet içi eğitim imkanları sağlamakta mıdır?
- İşletmenin geleceğe yönelik teknolojik yatırım planları nelerdir?
- İşletme kültürü ile amaçlar arasında bir ilişki var mıdır?

"Sorulan sorulara, alınan cevaplara göre ilgili entelektüel unsur grubunun işletmenin toplam entelektüel sermayesine olan katkısı belirlenmektedir" (Erkal, 2005: 110-111).

"Üçüncü ve son aşamada ise bu sorulara verilen cevaplardan yola çıkılarak, işletmenin sahip olduğu entelektüel varlıkların entelektüel sermayeye olan katkısı aşağıda belirtilen üç farklı yaklaşımdan;

- Varlıkların yenileme maliyetinin kullanıldığı maliyet yaklaşımı
- Piyasa gösterilerinin kullanıldığı piyasa yaklaşımı
- Varlıkların gelir yaratma kapasitelerinin kullanıldığı gelir yaklaşımından biri kullanılarak belirlenmektedir. Dolayısıyla, bu sürecin sonunda, işletmenin kendisine özgü entelektüel sermayesinin parasal değeri hesaplanmış olur" (Çelikkol, 2008: 81).

Broking yaklaşımında karşılaşılan temel eksiklik entelektüel unsurlara yönelik sorulan denetim soruları sonucunda elde edilen nitel sonuçlardan, bu varlıkların piyasadaki parasal değerinin tam olarak açıklanamamasıdır. Entelektüel sermayeyi

oluşturan birçok unsur hakkında yeterli miktarda piyasa temelli bilginin bulunmaması değerlemenin güvenirliğini azaltmaktadır.

3.4. Entelektüel Sermayenin İşletme Bazında Ölçülmesi

Bu yaklaşıma göre "entelektüel sermaye" finansal ölçüm yöntemleri kullanarak işletme bazında ölçülmektedir. Bu başlıkta kullanılan başlıca ölçüm yöntemleri;

- Piyasa değeri/ defter değeri oranı,
- Tobin in Q oranı,
- Hesaplanmış maddi olmayan değer yöntemi
- Ekonomik katma değer yöntemidir.

Entelektüel sermayenin işletme bazında ölçümüne yönelik yaklaşımlarda işletmenin sahip olduğu entelektüel sermaye düzeyi, entelektüel sermaye performansının belirlenerek ve belirlenen entelektüel sermaye performansının benzer firmalarla kıyaslanmasıyla ölçülmektedir.

3.4.1. Piyasa Değeri / Defter Değeri Oranı

"Entelektüel sermaye ölçümünde en çok olarak kullanılan yöntemlerden birisi piyasa değeri/ defter değeri oranıdır. Bu orana belirli bir tarihte işletmenin dolaşımdaki hisse senetlerinin piyasa değerinin yine aynı tarihteki hisse senetlerinin defter değerine bölmek suretiyle ulaşılmaktadır" (Acar ve Dalğar, 2005: 34).

İşletmenin piyasa değeri, piyasada mevcut hisse senetlerinin belirli bir tarihte girişimciler tarafından ödenmeye razı gelinen tutar olarak tanımlanır ve işletmenin birim piyasa fiyatı ile dolaşımdaki hisse senedi sayısının çarpılması sonucu elde edilir. Defter değeri ise, işletmenin bilançosunda yer alan varlıklarından toplam borçlarının düşürülmesi sonucu bulunan değer olarak ifade edilir.

ES=PD/DD

PD = Hisse Senedi Birim Fiyatı X Dolaşımdaki Hisse Senedi Sayısı

DD = Toplam Varlıklar – Toplam borçlar

Bu yöntemi diğer yöntemlerden ayıran en önemli avantajı basitliğidir. Ayrıca, bu yöntemin hesaplanması için kullanılan verilerin bulunması ve karşılaştırılması diğer yöntemlere göre daha kolaydır.

"İşletmenin piyasa değerinin defter değerine bölünmesi sonucu elde edilen oran, işletmeyi aynı sektör içerisinde diğer işletmelerle karşılaştırılmayı olanaklı kılacağı gibi, sektörlerin de birbirleri ile karşılaştırılmasını olanaklı kılar. Zaman içerisinde rakipleri ile karşılaştırılan işletmeler sektör içinde mevcut durumunu görerek gerekli iyileştirme veya koruma çabaları içerisine girerler" (R. Aşıkoğlu ve M. Aşıkoğlu, 1998: 591).

Yöntemde entelektüel sermaye oran olarak hesaplanabileceği gibi tutar olarak da hesaplanabilmektedir. Tutar olarak entelektüel sermaye işletmenin piyasa değerinden defter değerinin çıkarılması sonucu bulunur.
ES= PD-DD

Tutar olarak "işletmenin piyasa değerinin defter değerinden daha yüksek olması sonucu ortaya çıkan olumlu fark entelektüel sermaye olarak değerlendirilir. Piyasa değeri defter değerinin altında gerçekleşiyor olmasında ise işletmede entelektüel sermaye unsurlarına yatırım yapılmıyor izlenimi verilmektedir" (Yereli ve Gerşil, 2005: 23).

Bu yöntem yalnızca hisse senetleri menkul kıymetler borsasında işlem gören şirketler için kullanılabilmektedir. Çünkü borsada işlem görmeyen firmaların hisse senetlerinin piyasa değerini belirlemek oldukça güçtür.

"Yöntemin hesaplanmasının, verilerin elde edilmesinin ve karşılaştırılmasının kolay oluşu avantajlı yönlerini oluşturmasına karşın, sadece hisse senetleri borsada işlem gören işletmelere uygulanabilmesi, işletme piyasa değerinin işletme faaliyetlerinden bağımsız bir şekilde dış faktörlerden etkilenmesi ve özellikle kayıtlı değerinin çoğunlukla amortisman ayırma ve değerleme metotlarındaki farklılıklar gibi sebeplerden dolayı olması gerekenden daha düşük gözükmesi gibi hususların dikkate

alınmaması yöntemin sakıncalı taraflarını oluşturmaktadır" (Acar ve Dalğar, 2005: 34-35).

3.4.2. Tobin'in Q Oranı

"Entelektüel sermayenin ölçülmesinde kullanılan yöntemlerden biri olan Tobin'in Q oranı, Nobel ödüllü iktisatçı James Tobin tarafından geliştirilmiştir. Bu oran işletmelerin elinde bulundurdukları varlıklar ile bu varlıkların yerine koyma maliyeti arasındaki ilişkiyi ölçmektedir" (R. Aşıkoğlu ve M. Aşıkoğlu, 1998: 591-592).

"Tobin'in Q oranı, bir şirketin sahip olduğu buna karşın diğer şirketlerin sahip olmadığı maddi olmayan varlıklar nedeniyle yüksek kar ve rekabetçi avantaj sağlama üstünlüğünü ifade etmektedir. Bu yöntem piyasa değeri/defter değeri yöntemine çok benzemekle birlikte" yöntemden farkı, defter değerinin yerine, yerine koyma maliyetini kullanılmasıdır (Acar ve Dalğar, 2005: 35).
Q = Varlığın Piyasa Değeri/ Varlığın Yerine Koyma Maliyeti

Tobin'in Q oranı, işletmenin elinde bulundurduğu varlığın piyasa değerinin bu varlığın yerine koyma maliyetine bölünmesi ile bulunur. Eğer işletmedeki varlıkların yerine koyma maliyeti işletmenin piyasa değerinden az ise ya da diğer bir ifadeyle 'Q' değeri 1'den büyük ise işletme diğer işletmelerden daha fazla kar sağlamaktadır. Entelektüel sermayenin hesaplanmasında kullanılan Tobin'in Q oranının 1'den büyük çıktığı işletmelerde ya da farklı bir ifadeyle diğer işletmelere karşı daha fazla kar elde eden işletmeler faaliyet de bulunduğu sektörde rekabet üstünlüğünü eline geçirmiş olur. Sektörde rekabet gücü olan işletmelerde yeni yatırımlar yapma noktasında diğer işletmelere karşı avantajlı konumda olduğunu söyleyebiliriz.

Tobin'in Q oranının 1' den daha düşük olması halinde ya da varlıkların piyasa değerinin yerine koyma maliyetinden az olması halinde işletmenin varlık bakımından entelektüel sermayesi olmadığı ve varlıkların getiri seviyelerin düşük olduğu sonucuna varılmaktadır.

PD/DD yönteminde kullanılan verilerin yapısı için yapılan tüm eleştiriler TQ yöntemi için de geçerlidir. "Varlıkların piyasa değerini etkileyen dışsal faktörler bu

yöntemde de göz ardı edilmektedir. Tobin Q oranı gibi entelektüel sermayeyi işletme bazında ölçen yöntemler, işletmede yaratılan her bir entelektüel sermaye unsurunu ölçülmek için uygun değildir" (Çelik ve Perçin, 2000: 116).

"Diğer taraftan, uygulanan muhasebe kayıt ve raporlama yöntemlerinin etkiledikleri veri yapılarına rağmen PD/DD ve TQ yöntemleri, aynı sektörde faaliyet gösteren aynı piyasaya hizmet götüren ve benzer özellikte maddi varlıkları elinde bulunduran işletmelerin maddi olmayan varlıklarının kıyaslanması ve aynı işletmenin entelektüel sermayesinin değerinin yıldan yıla gerçekleşen değişikliklerin kıyaslanması için uygundur" (Çelik ve Perçin, 2000: 116).

3.4.3. Hesaplanmış Maddi Olmayan Değer Yöntemi

Bu yöntem şirketlerin maddi olmayan varlıklarının gerçek değerini hesaplamak amacıyla NCI şirketi tarafından geliştirilmiştir.

"Entelektüel sermaye değerinin finansal tablolara tam olarak yansıtılmadığı işletmelerin değerinin olması gerekenden düşük olması sebebiyle işletmelerin kredi ihtiyaçlarını karşılayamamasından dolayı bu yöntem geliştirilmiştir. Yöntemin temel amacı, şirketlerin değerlemesinde entelektüel sermayeyi dikkate almak suretiyle finansal tabloları şirketin gerçek durumunu yansıtır biçime getirme ve varlıklarının önemli bir kısmının entelektüel sermaye unsurlarından oluşan şirketlerin kredi ihtiyaçlarını karşılamaya yardım edebilecek durama getirmektir" (Zor ve Bulut, 2013: 101).

Maddi olmayan varlıkların değeri, maddi duran varlıkların getirisi hesaplanarak bu getiriden sektör ortalamasının çıkarılması sonucu elde edilmektedir. Bu yönteme göre eğer bir işletmenin maddi duran varlıklarının getirisi sektör ortalamasından fazla ise bu fazlalığın maddi olmayan varlıklar tarafından elde edildiği kabul edilmektedir. Daha fazla değil ise bu durumda maddi olmayan varlık değerinin olmadığı sonucuna ulaşılır.

Maddi olmayan varlıkların değerinin hesaplanması 7 aşamalı bir hesaplama sonucunda gerçekleşmektedir (Yareli ve Gerşil, 2005: 24);

1. Aşama: “işletmenin üç yıllık vergi öncesi karı hesaplanır”
2. Aşama: “işletmenin dönem sonu bilançolarından üç yıllık ortalama maddi varlıklarının değeri hesaplanır.”
3. Aşama: **“**Maddi varlıkların getirisi hesaplanır. Bunun için üç yılın ortalaması olan vergi öncesi kar tutarı, maddi varlıkların hesaplanmış ortalama tutarına bölünür.”
4. Aşama: **“**Belirtilen üç yıl için sektörün maddi varlıklarının getiri oranı hesaplanır şayet bir şirketin getiri oranı sektör ortalamasının altında ise bu hesaplamaya devam edilmez. Üstünde ise hesaplamalara devam edilir.”
5. Aşama: “Sektörün ortalama getiri oranı işletmenin ortalama maddi varlıklarıyla çarpılır. Çıkan sonuç, sektördeki bir işletmenin maddi duran varlıklarından kazanabileceği ortalama tutarı göstermektedir. Bu rakam işletmenin birinci aşamadaki vergi öncesi karından çıkarılır. Bulunana sonuç, şirketin sektördeki diğer işletmelere göre ne kadar fazla kar elde ettiğini gösterir.”
6. Aşama: **“**Üç yıl için ortalama gelir vergisi oranı hesaplanır. Daha sonra bu tutar ek getiri ile çarpılır. Vergi sonrası tutarı elde etmek amacıyla çıkan sonuç ek getiriden düşülür. Hesaplanan rakam maddi olmayan varlıklara ait olan primdir.”
7. Aşama **“**Son olarak primin net bugünkü değeri hesaplanır. Bunun için işletme sermaye maliyeti ölçüt olarak alınabilir. Maddi olmayan varlıklara ait prim işletme sermaye maliyeti oranına bölünür. Bilançoda yer almayan bu değer işletmenin maddi olmayan varlıklarının hesaplanmış değeridir.”

Hesaplanmış maddi olmayan değer yöntemi finansal tablolar temel alınarak uygulanmaktadır. Bu yöntem PP/DD ve TQ yöntemlerine göre daha karmaşık ve zaman alıcı olmasına rağmen hem sektör içinde hem de sektör arasında daha gerçekçi karşılaştırmalar yapma olanağı sağlaması yöntemin avantajını oluşturmaktadır.

“Yöntemim dezavantajı ise; getiri fazlalığının ölçülmesinde MVGO (Maddi Varlık Getiri Oranı) değerinin kullanılması her zaman doğru sonuçlar vermeyebilir. Değer aralığının genişliğine de bağlı olarak ortalama değerler, uç noktalardaki değerlerden

etkilenebilmekte ve gerçeği tam olarak temsil etmeyen yüksek veya düşük değerler çıkmasına neden olabilmektedir" (Çelik ve Perçin, 2000: 117).

3.4.4. Ekonomik Katma Değer Yöntemi (EVA)

"Günümüzde şirketler sağlıklı bir şekilde gelişmek ve firma değerini maximum seviyeye çıkarmak için kullandıkları ölçüm yöntemleri öncelikle fayda yaratma amacını ön plana almaktadırlar. Bu gereksinim sonucunda firmanın muhasebe karlılığı yerine ekonomik karlılığını ölçen Ekonomik Katma Değer Yöntemi (EVA) ortaya çıkmıştır. Bu yöntem işletme hedeflerinin belirlenmesinden stratejik planlamaya, insan kaynaklarından bütçelemeye, kontrol mekanizmalarından teşvik sistemlerine uzanan ve değere dayalı bir performans ölçüme yöntemidir" (Önal ve Karadeniz, 2004: 144).

EVA esasen yeni bir yöntem olmayıp Alfred Marshall tarafından 1896 yılında bahsedilen muhasebedeki '' artık kar'' ifadesine gelir ve sermaye üzerindeki bazı düzeltmelerin yapılması ile 1980'li yıllarda Joel M.Stern be Bennett Stewart tarafından kurulan, merkezi Amerika'da bulunan Stern & Stewart finansal danışmanlık şirketi tarafından geliştirilen performans analiz yöntemidir.

"EVA yatırımdan elde edilmiş olan kazancın, sermaye maliyetini geçen kısmını hesaplayarak şirketin yatırımlarında bir katma değer yaratıp yaratmadığını ölçmektedir. Bu yöntem bir işletmenin toplam sermaye getirisi ile toplam sermaye maliyeti arasındaki farkı incelemektedir" (Akyüz, 2013: 343).

EVA'nın hesaplanmasında kullanılan formüller aşağıda verilmiştir (Akyüz, 2013: 344);

EVA= Sermaye x (r-c) (1)

Sermaye = Borç + Öz sermaye

r = sermayeden elde edilen kazanç oranı

c = Ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti

EVA= VSNFK-(Yatırılan Sermaye x sermaye maliyeti) (2)

EVA=[Vergi Sonrası Net Faaliyet Karı (VSNFK)]-[Yatırılan Sermaye(YS) x Ağırlıklı Ortalama Sermaye Maliyeti (AOSM)]

VSNFK= FVÖK X [1- Vergi oranı] (3)

EVA yöntemine göre bir şirketin başarılı sayılabilmesi için en az sermaye maliyeti kadar vergi sorası net faaliyet karı elde etmesi gerekmektedir. "Toplam sermaye maliyetinden daha fazla vergi sonrası net faaliyet karı elde eden, dolayısıyla pozitif EVA değerine sahip olan şirketler ortaklarına artık bir değer üreterek ortaklarının kazançlarını artırmaktadır. Negatif EVA değerine sahip olan şirketler ise, ortaklarına aynı risk düzeyindeki yatırım araçlarından kazanabildikleri kadar getiri sağlayamamakta ve olması gerekenden daha az getiri sağlayarak ortaklarını zarara uğratmaktadır" (Bastı ve Yılmaz, 2013: 56-57).

EVA yöntemini kullanmanın firmalara sağladığı avantajlar aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Daha az sermaye ile daha çok iş yapmak
- Mevcut kapasite ile verimli çalışmak ve işletme karını artırmak
- Planlama ve yönetimde ortak dil oluşturmak
- Değer yaratmada artan sorumluluk duygusu
- Yöneticileri kendi işinin sahibi gibi düşünmeye teşvik
- Günlük faaliyet kararları ile uzun dönemli stratejiler arasında bağ kurmak.

EVA yönteminin işletmelere sağladığı avantajlar gibi dezavantajları da bulunmaktadır. EVA yöntemine yapılan en büyük eleştirilerden biri, hesaplamalarda gelecekte elde edilmesi beklenen performansı göstermekten uzak olduğu savunulmaktadır. Yönteme yönelik bir diğer eleştiri ise gelecekte değer yaratması beklenen unsurları hesaplamalarda dikkate almaması yöntemin dezavantajını oluşturmaktadır (Ünlü ve Saygın, 2014: 143).

BÖLÜM 4

ENTELEKTÜEL SERMAYENİN BİLANÇO ANALİZİNDE KULLANILMASI

Bu bölümde ilk olarak mali analiz üzerinde durularak mali analizde bilanço analizine genel bir bakış açısı getirilecek, finansal raporlama standartlarından UMS- 38 Standardı ve TMS-8 Standardı üzerinde durulduktan sonra son olarak entelektüel sermayenin raporlanması ve bilanço ile ilişkisine ayrıntılı bir şekilde değinilecektir.

4.1. Mali Analizin Amacı ve Kapsamı

Mali veya finansal analiz; "bir işletmenin mevcut şartlar altında finansal durumunu belirlemek ve gelecekteki şartlara göre finansal durumunu tahmin edebilmek üzere yapılan incelemelerdir" (Kara, 2007: 151).

Başka bir ifade ile, mali analiz, finansal tablolarda bulunan hesaplar arasındaki ilişkilerin ve bu ilişkilerin zamanla gösterdiği eğilimlerin araştırılmasıdır. Analizin amacı "işletmelerin likidite, karlılık ve borç ödeme gücünü ölçmek ve işletme ile alakalı geleceğe yönelik tahminlerde bulunmaktır. Mali analizde şirketin mevcut durumu ele alınır ve ulaşılan sonuçlardan yola çıkılarak geleceğe yönelik kararlar alınır" (Özer, 2012: 184).

Mali analiz ile "bir şirketin hem geçmiş hem de mevcut mali durumu değerlendirilmektedir. Böylece şirketin mali durumu ve yürüttüğü faaliyetler bakımından güçlü ve zayıf tarafları ile geleceğe ilişkin fırsat ve tehditleri ortaya çıkarabilmektedir. Buda geleceğe dönük yapılacak olan planların daha etkin olmasını sağlanmaktadır" (Karadeniz ve Kahiloğulları, 2014: 75).

"Finansal analiz, finansal planlama ve finansal kontrolün ön koşuludur. İşletme mevcut durumu bilinmeden finansal planlama ve finansal kontrol faaliyetlerini devam ettirmesi imkansızdır. Finansal analiz Finansal tablolardaki rakamlara dayandırılarak yapılır" (Yalkın, 1981: 45). Temel finansal tablolar gelir tablosu ve

bilançodur. Finansal tablolar şirketlerin finansal durumu ve faaliyet sonuçları ile ilgili bilgileri içerir. Ancak analiz yapmadan bu bilgilerin, temsil ettikleri ilişkiler, durumlar ve problemler anlaşılamaz. Öyle ki finansal analiz, finansal tablolardaki verilerin önemini ve anlamını belirlemek amacıyla yürütülen faaliyetlerdir. Finansal analizle ulaşılan sonuçlar, şirket ile ilgili alınan kararların temelini teşkil eder.

Finansal analiz ile elde edilen sonuçlar şirketle ilgili farklı menfaat grupları tarafınca kullanılır. Çünkü finansal analiz işletmenin karlılık durumu, mali durumu likidite durumu ve aktiflerini kullanabilme durumu konusunda bilgi verir. Bu bilgilerden şirket sahipleri, yöneticiler, bankalar, işletmeye yatırım yapmayı düşünen sermaye sahipleri, kredi kuruluşları ve ilgili devlet kuruluşları gibi menfaat grupları faydalanır.

Bir işletmenin mevcut durumunun ve faaliyet sonuçlarının anlaşılması ancak o işletmeyle ilgi mali analiz yapılarak mümkündür. Finansal analiz Finansal tablolarda yer alan farklı kalemler arasından karşılaştırmalar, yüzdeler ve oranlar yoluyla ilişki kurarak, ölçümlere dayanarak yapılmakta ve sonuçlara göre yorumlar getirilmektedir. Böylece mali analiz sonrasında elde edilen verilere ve yorumlara bakılarak işletmenin mevcut ve gelecek durumu hakkında bilgi edinilir.

Mali analiz, şirket yönetimi açısından, faaliyetlerdeki etkinlik ve başarı oranını ölçmede, şirketin birincil ve ikincil hedefleri gerçekleştirip gerçekleştirmediğini belirlemede, hedefe varılmamışsa sebeplerini araştırma konusunda önem taşımaktadır. Bunun yanında mali analiz geleceğe yönelik planlar hazırlamada, ürün ya da hizmetlerin üretim miktarı, bileşimi ve izlenecek fiyat politikaları hakkında kararlar alınmasında, şirketin faaliyetlerini aksatmadan, yerine getirmesi zorunlu yükümlülüklerinin belirlenmesinde şirket faaliyetlerinin kontrol ve denetlenmesi sonucu kararlar alınmasında da oldukça önem taşımaktadır (Özer, 2012: 184).

Finansal analiz, yalnızca belirli bir tarihteki ve belirli bir döneme ilişkin mali tabloların analizi ve yorumunu kapsamaz. Yıllar itibariyle ve aynı iş kolundaki farklı şirketler arasında karşılaştırmalar yapar ve bunlarla ilgili ilişkilerin yorumlanmasını da kapsar.

Mali analistçilik günümüzde yerleşmiş bir meslek haline gelmiştir. Analistciler mali analizleri doğru ya da eksiksiz bir şekilde saptaya bilmeleri için aşağıda anlatılan konulara dikkat etmeli ve bunların gerekli kıldığı bilgi ve beceriye sahip olmalıdır (Yalkın, 1981: 46-47);

- Finansal tabloların doğru şekilde yorumlanması ancak muhasebe kuram ve uygulamalarını iyi bilmekle mümkündür.
- İşletmenin ait olduğu sanayi ile sahip olduğu özellikleri mali analiz yapılırken göz önünde bulundurulması gerekir.
- Analizin yapıldığı dönem veya dönemlerdeki ekonomik koşulların ve trendlerin mali analiz bakımından önemi büyüktür.
- İlgili işletmenin politikasının ve muhasebe yöntemlerinin mali analist tarafından bilinmesi gereklidir.
- Mali analize esas alınan verilerin doğruluğu, yapılan analizin değeri üzerine yüzde yüz bir etkiye sahiptir.
- Mali analizin kapsamı, elde edilen sonuçların kullanılma amaçlarına göre saptanır. Birkaç rasyo veya yüzde ile işletmenin mali durumu veya faaliyet sonuçları ile ilgili bir sonuca varılmamaya özellikle dikkat edilir.
- Mali analizde mantıklı sonuçlara ulaşılması bakımından iyi bir yargılama yeteneği esastır. Hiçbir mali analiz tekniği iyi bir yargılamanın yerini tutamaz.

Mali analiz, analizde kullanılan belgelere göre iç ve dış analiz olmak üzere ikiye ayrılır. İç analiz şirket çalışanları tarafından yapılır. Basılı raporlar dışında şirkette var olan bütün belgeler mali analizin yapılmasında kullanılabilir. Örneğin yönetim amacıyla işletmenin yöneticileri veya analistcileri tarafından yapılan analiz iç analizdir. Dış analiz ise, sadece işletmeye ait basılı raporlara dayanılarak yapılır. Bankaların, işletmeye mal satanlar ile işletmeye yatırımda bulunmak isteyenlerin yapmış oldukları analiz dış analizdir.

Finans yöneticileri, mali analiz kapsamında işletmenin risk durumunu, potansiyel karlılığını ve genel performansını ayrıntılı olarak ortaya koyarlar. Analizde veri olarak da işletmenin finansal tablolardan elde edilecek çeşitli finansal bilgiler ile ekonomiden ve faaliyet gösterilen endüstriden elde edilecek güncel bilgileri

kullanırlar. Bu bilgilerde çeşitli analitik teknikler yardımıyla yorumlanıp, anlamlı hale getirilip kullanıcılara sunulur. İşletmenin finansal yapısının analizinin ardından, işletmenin mevcut finansal yapısı da ortaya konulur, ne yönde hangi hızda nasıl gelişebileceği ortaya çıkar. Hemen ardından finansal planlama mümkün hale gelir (Büker vd. 2010: 26).

Mali analiz, işletmenin etkinlik ve başarı derecesini ölçülme, işletme hedeflerine ulaşmamışsa sebeplerinin araştırması, geleceğe yönelik planlar oluşturmada, üretilecek ürün ve hizmetler, üretilecek ürün adedi, üretim bileşimi ve takip edilecek fiyat politikası hususunda karar alınması açısından son derece önemlidir. Ayrıca analiz şirket ödevlerinin yerine getirilip getirilmediğinin tespit edilmesinde ve şirketin faaliyet gösterdiği her alanda doğru karar alınması noktasında büyük önem arz etmektedir. Mali analiz sonucunda ulaşılan bilgiler işletme yönetiminin aldığı bütün kararların temelini oluştururlar ve bu bilgiler sağlıklı bir planlama için de oldukça gereklidir. Şirketin mevcut finansal durumu ve faaliyet sonuçları analiz edilmeden sağlıklı ve tutarlı bir planlamadan söz etmemiz mümkün değildir. Bu yüzden finansal analiz, finans yöneticilerinin planlama görevlerini yerine getirmesi açısından oldukça önemlidir (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 219).

Finansal analizin en iyi şekilde yapılabilmesi öncelikle mali tabloların gerçeğe uygun bir şekilde hazırlanması ve analiz konusu verilerin doğruluğuna bağlıdır. Mali tablolar gerçeğe uygun bir biçimde hazırlanmamışsa, analiz konusu veriler gerçeği yansıtmıyorsa kullanılacak olan bütün analiz yöntemlerinde sağlıklı bir sonuç elde etmek mümkün olmayacaktır. Ayrıca finansal analizde kullanılacak olan verilerin doğru ve tam olma niteliği taşımaları için, şirket de iyi bir muhasebe sisteminin kurulması gerekir.

Sağlıklı bir mali analiz için analiz tekniklerinin ve muhasebe verilerinin yanında ekonomiye, sektöre yönetime ait bilgilere de hâkim olmak gerekir. Analizi yapanlar mali tablolardan elde ettiği sonuçları başka çalışmalarla destekleyerek şirketin güçlü ve zayıf yönlerini açıklamaya çalışır. Mali analizde şirketin mali tablolarındaki verileri analiz için yeterli olmayabilir. Bu sebeple mali analizde şirketin genel durumu, yönetim durumu, hesap durumu ve teknik ve ekonomik durumu da

incelenir. Bu şekilde finansal analizin kapsamı farklı şekildeki çalışmalarla genişletilebilir (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 221-222).

Finansal tabloların analizinde, sağlıklı sonuçlara ulaşılabilmesi için çok sayıda oran kullanmaktan kaçınılmalıdır. Oranlar, analizin amacına uygun olarak seçilmelidir. Elde edilen oranlar yorumlanırken yalnızca matematiksel değerlerine bağlı olarak yorum yapılmamalı, işletmeyi etkileyen dış faktörler de mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Aksi durumda sonuçlar analistçileri yanıltabilir. Ayrıca analiz yapılırken ekonomik gelişmeler de dikkate alınmalı, örneğin yüksek enflasyonun olduğu ülkelerde oranlama yapılırken analist enflasyonu da göz önünde bulundurup oranlardan enflasyonu ayıklamalıdır. Ayrıca yöneticiler finansal tabloları yorumlarken sadece işletme bazında değil, sektörde rekabet ettiği diğer işletmeleri de göz önünde bulundurmalıdır.

4.2. Mali Analizde Bilanço Tahliline Genel Bir Bakış

Muhasebenin kaydetme, sınıflandırma ve özetleme işlevleri neticesinde bir muhasebe dönemine ait bilgiler gruplanmış ve sistemli bir şekilde raporlarda yer alır. Muhasebenin özetleme işlevini gerçekleştirdiği bu raporlar işletme hakkında bilgilerin ilgili taraflara iletilmesinde çok önemli bir rol oynayan finansal tablolardır. Öncelikli öneme sahip ve mutlaka hazırlanması gereken temel finansal tablolardan birisi bilançodur (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 47).

Türkiye de 1994 yılından beri işletmelerde uygulanan Tekdüzen Hesap Planı Çerçevesinde bilanço beş guruba bölünmüş olup bu gruplar;

1.Dönen Varlıklar,
2.Duran Varlıklar,
3.Kısa Vadeli Yabacı Kaynaklar,
4.Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar,
5. Öz kaynaklar dır.

Şekil 4.1. Bilanço

Şekil 4.1 de görüldüğü gibi bilanço bir işletmenin varlıklarının, borçlarının ve öz kaynaklarının gösterildiği bir tablodur. Bu tablo çift taraflı olup aktif ve pasif diye ikiye ayrılmıştır. Tablonun aktif tarafında işletmenin varlıkları olup pasif tarafında ise bu varlıkların edinildiği kaynaklar gösterilmektedir. Daha açık bir ifade ile bilançoda, işletmenin sahip olduğu varlıkların borçlarla mı, öz kaynaklarla mı ya da hangi miktarda borç veya öz kaynakla karşılandığı gösterilir. Bu tabloda varlık toplamı kaynak toplamına eşittir.

4.3. Uluslararası Finansal Muhasebe Standardı 38' e Göre Entelektüel Sermaye

Entelektüel sermayenin muhasebede kayıt altına alınarak finansal tablolarda sunulmasına yönelik düzenlenmiş herhangi bir muhasebe standardı bulunmamaktadır. Fakat gerek Uluslararası gerekse Türkiye Muhasebe standartları incelendiğinde, entelektüel sermayeyle bağlantılı bu standartlarda değinilen bazı kavramlardan dolayı maddi olmayan duran varlıklar ile kurulabilmektedir.

Maddi olmayan duran varlıklar Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) tarafından Temmuz 1998 yılında yayınlanan ve 2004 yılında yenilenen Uluslararası Muhasebe Standardı-38 (IAS-38) kapsamında ele alınmaktadır.

Türkiye'de ise bu standart Uluslararası muhasebe standartlarıyla uyumlu olması ve finansal tabloların uluslararası alanda karşılaştırılabilmesi amacıyla IAS-38 'e göre bire bir aynı olan Türkiye Muhasebe Standardı-38 (TMS-38) kapsamında ele alınmaktadır.

Bu standardın amacı başka bir muhasebe standardında değinilmeyen maddi olmayan duran varlıklarla ilgili muhasebeleştirme yöntemlerini belirlemektir. Ayrıca bu standart da maddi olmayan duran varlıkların kayıtlı değerinin ne şekilde ölçüleceği belirlenir ve standart maddi olmayan duran varlıklar konusunda bazı özel açıklamalarda bulunur.

Bu standarda göre; "maddi olmayan duran varlık fiziksel nitelik taşımayan tanımlanabilir parasal olmayan varlık''; varlık ise "geçmişte yaşanılan olayların neticesi olarak işletme tarafından kontrol edilen ve işletmeye gelecekte ekonomik fayda kazandırması beklenen kaynak'' olarak tanımlanıştır (TMS-38 Md.8).

UMS 38' göre bir varlığın maddi olmayan duran varlık kapsamında değerlendirilebilmesi için belirlene bilirlik, kontrol edilebilirlik ve gelecekteki ekonomik fayda unsurlarını içinde bulundurması gerekir.

Belirlenebilirlik; bir varlığın işletmeden ayrılabilme ya da bölünebilme özelliğine sahiptir. Kişisel olarak veya işletme tarafından ilgili sözleşme ile borçla birlikte satılabilir, kiralanabilir, devredilebilir, takas edilebilir ve lisans altına alınabilir (TMS-38, Md.11).

Kontrol; varlıkların gelecekteki ekonomik yararlarını kullanabilme ve diğerlerin bu yararlara ulaşımını kısıtlama gücüdür (TMS-38, Md.13).

Gelecekteki ekonomik fayda; mal ve hizmet satışından elde edilen geliri, maliyet tasarruflarını veya işletmenin varlık kullanımından doğan diğer faydalarını içerir (TMS-38, Md.17).

Standarda göre maddi olmayan duran varlıklar (TMS 38, Md.8);

- Markalar
- Ticari başlıklar ve yayın hakları
- Bilgisayar yazılımları
- Lisans ve fikri mülkiyet hakları

- Telif hakları patent ve diğer endüstriyel sahiplik hakları, hizmet ve işletme hakları
- Formüller, tasarımlar, reçeteler prototip ve modeller ve
- Geliştirme sürecinde olan maddi olmayan duran varlıklar olarak bölünmekte ve ihtiyaç duyulması halinde daha küçük sınıflara ayrılmasına müsaade etmektedir.

UMS 38 eğitim harcamalarını, kuruluş, reklam ve promosyon giderlerini varlık kapsamına almamaktadır. Ayrıca bu standart işletme içinde yaratılan şerefiyeyi de varlık olarak kabul etmemekte sadece işletme birleşmeleri sırasında oluşan şerefiyeyi varlık kapsamında değerlendirmektedir.

Reklam, ar-ge ve şerefiye gibi varlıklar entelektüel sermayenin en önemli kalemleri arasındadır. Bu varlıkların finansal tablolara yansıtılması ancak entelektüel sermaye kavramı içerisinde mümkün olabilir (Ünal, 2010: 34).

UMS 38 standardını entelektüel sermaye kapsamında ele aldığımızda standardın entelektüel sermaye bileşenlerinin birçoğunu kapsamadığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında UMS-38'in entelektüel sermayeyi açıklama noktasında yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır.

4.4. Türkiye Muhasebe Standardı 8'e Göre Entelektüel Sermaye

TMS 8, standart muhasebe politikalarının seçiminde ve değiştirilmesi ile ilgili kriterler belirlemekte ve muhasebe politikalarında ve tahminlerinde ortaya çıkan değişiklik ve hataları düzeltmeye yönelik muhasebeleştirme ve açıklama konularını düzenlemektir. Ayrıca standart, işletmenin mali tablolarının geçerlilik ve güvenilirliğini artırmayı, işletmenin önceki dönemlerindeki mali tablolarıyla diğer işletmelerin mali tabloları arasındaki karşılaştırıla bilirliğini amaçlamaktadır (TMS-8, Md.1).

Türkiye Muhasebe Standardı 8, genellikle maddi duran varlıkları açıklamakla birlikte maddi olmayan duran varlıklardan da bahsetmiştir. TMS 8' e göre maddi olmayan duran varlıklar herhangi bir fiziksel özelliği bulunmayan ve işletmenin belirli bir

biçimde yararlandığı aktifleştirilmiş giderler ile belli şartlar altında hukuken korunmuş haklar ve şerefiyelerin izlendiği varlıkları kapsamaktadır. Türkiye Muhasebe Standartları 8'e göre maddi olmayan duran varlıklar (Bengü, 2010: 94-95);

- Haklar,
- Şerefiye,
- Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri,
- Araştırma ve Geliştirme Maliyetleri,
- Özel Maliyetler,
- Diğer maddi olmayan duran varlıklar ve
- Verilen avanslardır.

TMS 8 standardına göre finansal tablo kullanıcılarının, işletmenin mali durumu, nakit akışındaki değişimlerini ve performansını saptayabilmek amacıyla işletmenin yıllara göre mali tablolarını karşılaştırma imkanına sahip olması gerekir. Bu sebeple, bir muhasebe politikasında değişiklik olduğunda her hesap döneminde ve her ara dönemde aynı muhasebe politikasını uygulamak zorunludur. Bu açıdan entelektüel sermaye varlıklarında meydana gelen muhasebe politikaları ve muhasebe tahminlerindeki değişikliklerin işletmenin mali tablolarında gösterilmesi gerekmektedir (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 297).

4.5. Şerefiyenin Bilanço ile İlişkisi

Daha önceden de belirttiğimiz gibi şerefiye bir şirketin satın alınması sırasında ödenen satın alma maliyeti ile o şirketin varlıkları arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır.

Şerefiye satın alma veya işletme birleşmeleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Satın alma nedeniyle oluşan şerefiye pozitif ve negatif olarak ikiye ayrılır. Alış fiyatı satın alınan işletmenin varlıklarının gerçeğe uygun değerinden çok ise bu fark pozitif şerefiye, alış fiyatı satın alınan işletmenin net varlıklarının gerçeğe uygun değerinden az olması durumunda ise negatif şerefiye ortaya çıkmaktadır (Şahin, 2010: 82).

Satın alma ve işletme birleşmeleri sonucunda ortaya çıkan şerefiye kalemi ile ilgili Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (UFRS) ‘’işletme birleşmeleri’’ başlıklı UFRS 3 standardında, ayrıca Uluslararası Muhasebe Standartlarının (UMS) ‘’Maddi Olmayan Varlıklar’’ başlıklı UMS 38 ve ‘’Varlıklarda Değer düşüklüğü’’ başlıklı UMS 36 Standardında detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

TFRS-3 standardında ‘şerefiyeyi işletme birleşimlerinden elde edinilmiş ekonomik fayda olarak tanımlayarak pozitif ve negatif şerefiye kavramı ortandan kaldırmıştır. Sadece pozitif şerefiye bilançoda varlık kalemi olarak aktifleştirilebilir hükmünü getirmiştir. Negatif şerefiyenin ise gelir olarak yazılacağı hükmü getirilmiştir. Bu nedenle negatif şerefiye gelir tablosuna alınır ve varlık kalemi olarak gösterilmez (Kırlıoğlu, 2010: 79).

Şerefiye konusundaki muhasebe standartları ile ilgili düzenlemelere Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun (BDDK) yayınladığı muhasebe standartlarında da yer verilmektedir. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından yayınlanan Tebliğler bağlamında ise şerefiye, bilançonun aktifinde pozitif şerefiye olarak ayrı bir kalemde gösterilmektedir (Akgün, 2010: 20).

BDDK tarafından yayınlanan Muhasebe Uygulama Yönetmeliği ile ilgili 6 nolu tebliğinde “Banka Birleşmeleri ve Devirleri ile Bankalarca İktisap Edilen Ortaklıkların Muhasebeleştirilmesi’’ Standardında ise pozitif şerefiyenin Aktifte Maddi Olmayan Duran Varlıklar grubu içerisinde ve negatif şerefiyenin de yine Maddi Olmayan Duran Varlıklar Gurubu içerisinde (-) olarak gösterilmesi gerektiği belirtilmektedir (Akgün, 2010: 20-21).

Şerefiye kalemi maddi olmayan duran varlık gurubu içinde almasına yer rağmen değerlemede TFRS 3 Şirket Birleşmeleri Standardı kapsamında maddi olmayan duran varlıklardan farklı bir ölçülmeye tabi tutulmakla birlikte; bu varlık kalemine ait amortisman uygulamasına 2001 yılında son verilmiştir (Akgün, 2011: 49).

Anlaşıldığı gibi, Türkiye’de farklı standart ve düzenlemeler içerisinde şerefiye konusu ele alınmıştır.

Örnek: A ve B işletmelerinin 31.12.2014 tarihli bilançolarında raporlanan öz sermaye toplamları sırasıyla 280.000 TL ve 110.000 TL'dir. A işletmesi B işletmesinin hisselerinin tamamını 31.12.2014 tarihinde 130.000 TL'ye satın almıştır. Satın alma öncesi işletmelerin hesaplanmış gerçeğe uygun bilançoları tablo 4.1 deki gibidir.

Tablo 4.1. A ve B İşletmelerinin 31.12.2014 Tarihli Bilançosu

	A	B
Varlıklar		
Nakit ve Nakit benzerleri	135.000	2.000
Menkul Değerler	7.000	13.000
Ticari Alacaklar	89.000	32.000
Stoklar	24.000	4.500
Maddi Duran Varlıklar	230.000	80.000
Toplam Varlıklar	**485.000**	**131.500**
Borçlar ve Özsermaye		
Ticari Borçlar	205.000	21.500
Toplam borçlar	**205.000**	**21.500**
Sermaye	210.000	80.000
Birikmiş Karlar	70.000	30.000
Toplam öz sermaye	**280.000**	**110.000**
Toplam borçlar ve öz sermaye	**485.000**	**131.500**

Tablo 4.1'de ki örneğe göre A işletmesinin B işletmesini satın alınması için ödediği para 130.000 TL bu işletmenin öz sermayesinin gerçeğe uygun değeri ise 110.000 TL'dır. Söz konusu aradaki 20.000 TL'lik fark şerefiye olarak muhasebeleştirilmekte ve bilançoda aynı değerle raporlanmaktadır.

Tablo 4.2. Birleşme Sonrası A Şirketinin Bilançosu

Birleşme sonrası	A Şirketi
Varlıklar	
Nakit ve Nakit Benzerleri	137.000
Menkul Değerler	20.000
Ticari Alacaklar	121.000
Stoklar	28.500
Maddi Duran Varlıklar	310.000
Şerefiye	20.000
Toplam Varlıklar	**636.500**
Borçlar ve Özsermaye	
Ticari Borçlar	226.500
Toplam Borçlar	226.500
Sermaye	310.000
Birikmiş Karlar	100.000
Toplam Özsermaye	410.000
Toplam Borçlar ve Özsermaye	**636.500**

TFRS 3 Standardı'nın 51. maddesine göre, şirket birleşmeleri esnasında meydana gelen şerefiye maddi olmayan duran varlıklardan ayrı olarak kaydedilir. Şirket birleşmeleri esnasında ortaya çıkan şerefiye gerekli ise veya her dönem sonunda TMS 36 standardı hükümlerince değer düşüklüğü testine tabi olur (Akgün, 2011: 48).

Şerefiye, maddi olmayan duran varlık grubu içerisinde yer alıp, amortismana tabi değildir. Bunun yerine şerefiye, yıldan yıla değer düşüklüğü testine tabi tutulmaktadır. Şerefiyenin kayıtlı değeri gerçek değerini aşmıyor ise herhangi bir düzenlemeye gidilmez. Fakat şerefiyenin kayıtlı değeri gerçeğe uygun değerini aşıyor ise bu aşan değer kadar değer düşüklüğü kaydedilmelidir.

Söz konusu standart hükümleri yukarıdaki örnekle tekrar ele alındığında eski B şirketinden edinilmiş varlıkların gerçek değerinin kayıtlı değerinden daha az olması durumunda şirket TMS 36 standardı hükümlerince değer düşüklüğü testine tabi tutulacak ve oluşan değer düşüklüğü önceki şerefiye miktarından düşürülecektir.

Buna göre eski B şirketinden A şirketine aktarılan özsermayenin 31.12.2015 tarihli defter değerinin 106.000 TL olduğunu gerçeğe uygun değerinin ise 92.000 TL olduğunu varsayalım. Burada işletmenin değerinde bir azalış olduğu açıkça gözükmektedir. Bu azalış;

106.000-92.000= 14.000 TL olarak hesaplanmaktadır. Bu durumda söz konusu değer azalışının A şirketinin bilançosunda şerefiye kaleminden çıkarılarak raporlanması gerekmektedir. Buna A şirketinin 31.12.2015 tarihli bilançosunda raporlanması gereken şerefiye 20.000-14.000= 6.000 TL olacaktır.

TMS 38 standardı kapsamına giren bir kalem eğer maddi olmayan duran varlık tanımı içerisinde yer almazsa, onu elde etmek amacıyla yapılan bütün harcamalar gerçekleştiği anda gider olarak kaydedilir. Söz konusu kalem işletme birleşmesi esnasında elde edilmiş ise, elde etme tarihinde kaydedilen şerefiyenin bir parçası olur (Akgün, 2011;57).

Şerefiyenin muhasebeleştirilmesi konusunu bir örnekle açıklamaya çalışacak olursak 01.01.2001 tarihinde Borsa A.Ş nin %60 hissesini Kota A.Ş 1.600 TL' ye satın almıştır. Borsa A.Ş' nin sermayesi 2.000 TL ve özkaynak sınıfı ise aşağıdaki gibidir (Şahin 2010;83-84);

Sermaye	2.000
Sermaye Yedekleri	5.300
Kar Yedekleri	300
Dönem Net Karı	2.400
Toplam	10.000

Şerefiye tablo 4.3 gibi hesaplanır.

Tablo 4.3. Borsa A.Ş'nin 01.01.2001 Tarihli Şerefiyesi

			Borsa A.Ş.'nin Payı (%60)	Azınlık Payı (%40)
Borsa A.Ş nin Sermayesi	2.000	(%60)	1.200	800
Borsa A.Ş nin Sermaye Yedekleri	5.300	(%60)	3.180	2.120
Borsa A.Ş nin Kar Yedekleri	300	(%60)	180	120
Borsa A.Ş nin Dönem Net Karı	2.400	(%60)	1.440	960
Toplam	10.000		6.000	
Kota A.Ş Tarafından Ödenen			(1.600)	
Negatif Şerefiye			4.400	

Şekil 4.2. Borsa A.Ş'nin Hisselerinin Alınması ve Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi

4.6. Entelektüel Sermayenin Raporlanması

Küreselleşme ile birlikte günümüzde entelektüel sermayenin öneminin artması ve böylece işletmelerin rekabet üstünlükleri becerikli çalışanlarına, maddi olmayan varlıklara, bilgi ve patent haklarına bağlı olan örgütlerin, sistematik bir şekilde bu bilgilere açıklık getirilmesi gerekliliğini anlamaları da raporlama konusunu önemli hale getirmiştir (Erkuş A. 2006; 131).

Entelektüel sermayenin finansal tablolarda raporlanması, işletmenin geçmiş performansı hakkında finansal bilgi sunmaktadır. Ancak işletmenin gelecek potansiyeli hakkında herhangi bir bilgi sağlamamaktadır. İşletmenin gelecek potansiyeli finansal sermayesiyle ilgili bir durum olup, bu sermayenin entelektüel sermayeyle güçlendirilmesi işletme potansiyelini daha anlamlı kılmaktadır. Bir işletmenin entelektüel sermayesi hakkında güvence yaratmak gelecekteki potansiyel kazançları hakkında yatırımcılar ve hissedarların daha çok kazanç sağlaması kadar çalışanların güven ve motivasyonunu artırmak için maddi olmayan kaynakların daha iyi yönetilmesini gerekli kılmaktadır (Ticha, 2008: 58).

Örgütler için sahip olduğu varlıkların ölçülmesi ve ortaya konulması, varlıkların yönetilmesi için gerekli olan bir zorunluluktur. "Ölçemezseniz, yönetemezsiniz'' anlayışı çerçevesinde entelektüel sermaye yönetiminin en temel konularının başında, entelektüel sermayenin ölçülmesi ve bunun sonucunda ölçülenlerin açıklanması ve raporlanması gelmektedir. Ayrıca entelektüel sermayenin raporlanması entelektüel sermayenin yönetilmesi için örgütlere bir araç sunmaktadır (Erkuş 0A. 2006: 134).

Entelektüel sermayenin finansal tablolarda raporlanması, varlıklarının daha açık bir biçimde bilinmesinin mümkün kılınması ile kaynak tahsisinin etkinliği ve dahili geliştirilmesi açısından faydalar sağlar. Bunun yanında yatırımcılar ve borç verenler için daha detaylı enformasyon, arttırılmış şeffaflık ve kaynakların sermaye piyasasında daha etkili ve verimli tahsisi diğer faydaları arasındadır (Alagöz ve Özpeynirci, 2007: 174).

Entelektüel sermayenin raporlanması konusunda sadece yöneticilerin bakış açısının dikkate alınması raporlamanın kapsamını daraltmaktadır. Bunun nedeni işletme yöneticilerinin sadece ihtiyacı doğrultusunda entelektüel sermayeyi raporlamalarıdır. Bu açıdan farklı bakış açılarını görmek amacıyla yöneticilerin yanında işletme dışı çevreninde entelektüel sermayenin raporlanması konusundaki görüşleri dikkate alınmalıdır.

Yatırımların önemli bir kısmının maddi olmayan unsurlara yapıldığı sektörlerde, entelektüel sermayeyi açıklayabilmek için finansal olmayan verileri de dikkate alan bir raporlama sisteminin geliştirilmesi gerekmektedir. Konuya özellikle muhasebe açısında bakıldığında muhasebenin işletmenin değişim hızını ölçecek yeni bir düzeye geçmesini gerektiren nedenlerin giderek arttığı açıktır. Bu nedenle, entelektüel sermayenin temel finansal tablolara yansıyabilmesi ve konuyla ilgilenen tüm taraflarca anlaşılabilmesi için cari muhasebe sisteminin bazı yönlerinin yeniden yapılandırılması gerekmektedir (Bengü, 2010: 104).

Entelektüel sermayenin raporlanmasının şirketlere kazandırdığı birtakım avantajlar vardır. Bunlar (Moolman, 2009: 37);

- Şirketin piyasa değeri ve defter değeri arasındaki açığı kapatır,
- Şirketin gerçek değeri hakkında bilgi sağlar,
- Bilgi asimetriğini azaltır,
- Şirketin ününü artırır.

Entelektüel sermayeyi raporlamanın faydaları arasında, varlıkların daha açık bir şekilde tanınmasının sağlanması, şeffaflık, yatırımcı ve borç verenler için daha detaylı enformasyon sağlanmasını gösterilebiliriz.

Entelektüel sermayenin raporlanması, işletmeler açısından avantajı sadece işletmeye üstünlük sağlaması değil aynı zamanda değer kaynaklarını da cezbetmesidir. İşletmelerin entelektüel sermaye bilgileri dış finansal bilgi kullanıcıları ile ilgili olduğu kadar, iç yönetim aracı olarak ta dikkate alınabilir. İşletmelerin de yüz yüze kaldığı güçlük entelektüel varlıkların nasıl yönetilebilir olduğudur (Mouritsen vd. 2004: 47).

Günümüzde artık pek çok işletme entelektüel sermayeyi şirket içi rapor olarak hazırlamaktadır. Entelektüel sermayeyi işletme içi raporlanmasını gerekli kılan faktörler şunlardır (Alagöz ve Özpeynirci, 2007: 175);

- Faaliyetlerin verimliliğini ve entelektüel sermayenin yönetimi, ölçümlenmesi ve değerlendirilmesine yardımcı olması,
- Entelektüel sermayeden kaynaklanan mevcut ve gelecek dönemlere ilişkin gelir tahminlerinin yapılmasına yardımcı olması,
- Etkili teşvik uygulamalarının tespitine yardımcı olması,
- Çalışan katkılarını entelektüel sermaye ve karlarla ilişkilendirmeye imkân tanıması,
- Çalışanların motivasyonunu artırması,
- Çalışanların ve müşterilerin bilgi, müşteri memnuniyeti ve sadakatini artırmak için politikalar geliştirmesine yardımcı olması,
- Yöneticilerin değer ifade eden varlıkların korunması ve geliştirilmesi üzerine odaklanmalarına zemin oluşturmaları

Entelektüel sermayenin işletme dışı raporlanmaması, yatırımcının işletmenin tanımlanamayan unsurlarına ilişkin gelişmelerden habersiz olmasına sebep olur. Entelektüel sermayeyi işletme dışına raporlama zorunluluğunu doğuran nedenler ise söyle sıralanabilir (Alagöz ve Özpeynirci, 2007: 176);

- Soyut varlıkların etkili yönetimi için büyüyen talep,
- Sosyal ve çevresel raporlamaların örnek olması,
- İşletme değerini daha doğru bir biçimde yansıtması ve mevcut ve potansiyel yatırımcıların doğru bilgilendirilmesi,
- Hisse senetlerinin değerinin arttırılmasının kuramsal bir hedef haline gelmesini desteklenmesi,

- İşletme farkındalığının desteklenmesi veya sürdürülmesi,
- Geçmiş ve gelecek arasında bir köprü oluşturması,
- Sürekli gelişme ve değişime odaklanmayı güçlendirmesi,
- Stratejik pozisyon almayı ve stratejik pozisyon almanın sermaye maliyeti üzerine etkisini ortaya koyması.

Entelektüel sermayeyi raporlamanın faydalarının yanında birtakım dezavantajları da bulunmaktadır. Bunlar; özellikle rekabet bakımından işletmenin önemli ve hassas bilgilerin herkese açık olması, bilgilerin maniple edilebilme riski, entelektüel sermaye yönetimi ile yeni işleyişlerin ortaya çıkması ve beraberinde getirdiği bürokrasi sebebiyle işletmenin maliyetlerinin yükselmesi olarak sıralayabiliriz (Bengü, 2010: 106).

4.7. Entelektüel Sermayeyi Raporlanmasına İlişkin Yaklaşımlar

Entelektüel sermayenin raporlanması konusunda herkesin üzerinde anlaştığı ortak bir yöntem olmamakla birlikte genel olarak kullanılan üç farklı yöntem vardır (Erkuş H. 2004: 313-314).

Bunlardan ilki entelektüel sermayenin bilançoda maddi olmayan varlık olarak raporlanması yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre entelektüel sermayeyi oluşturan varlıklar, işletmenin elindeki diğer varlıklar gibi bilançoda gösterilmektedir. Bu şekilde geleneksel muhasebe yöntemleri ile entelektüel sermaye birleştirilmiş olmaktadır. Fakat, entelektüel sermayenin birçok unsuru varlık tanımına uymadığı için bilançoya dahil edilememektedir. Böyle bir uygulama finansal tablolara olan güvenin azalmasını da beraberinde getirecektir.

İkinci yaklaşım performans yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre entelektüel sermayeye ilişkin bilgiler işletmenin geleneksel muhasebe tablolarına ek olarak yayınlanacak olan entelektüel sermaye tabloları ile sunulmaktadır. Böylece geleneksel finansal tabloların devamlılığı sağlanırken bir yanda da ortaklara işletme ile ilgili daha doğru ve ayrıntılı ek bilgiler verilmiş olacaktır.

Üçüncü ve son yaklaşım ise karma yaklaşımdır. Bu yaklaşımda her iki yaklaşım birleştirilmektedir. Karma yaklaşımda bazı entelektüel sermaye unsurları muhasebe sistemine dahil edilirken bazı entelektüel sermaye unsurları ise ayrı raporlar halinde yayınlanır.

4.8. Entelektüel Sermayenin Bilanço ile İlişkisi ve Bilançoya Etkisi

Mali tabloların düzenlenmesindeki amaçlardan birisi, işletmenin mali olan maddi varlıklar gibi entelektüel mülkiyet diye adlandırılan maddi olmayan varlıkların değerinin de temel mali tablolar aracılığıyla gösterilmesi gerektiğidir (Çıkrıkçı ve Daşdan, 2002: 30).

Bilançoda net varlıklar ve toplam firma değeri arasındaki farklılığın büyümesi entelektüel sermayeye olan ilgiyi artırmıştır. Ayrıca geleneksel muhasebe kuralları altında entelektüel varlıklar ölçülemeyip ve raporlanamadığından bilançoda çok geniş olarak sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Morgan vd. 2010: 37).

İşletme ile alakalı karar alacak menfaat gruplarında yerinde bir intiba oluşturulması ve alınan kararların isabetliliği şüphesiz mali tabloların gerçekçi bilgiler içerecek biçimde hazırlanmasına bağlıdır. Bilgi çağında işletmeler, maddi varlıklara dayalı hazırlanan bilançoların bilginin değerini ortaya çıkarmada yetersiz kaldığı görüşünü belirtmektedirler (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 301).

Çıkar guruplarının bilgi gereksinimlerinin düzgün bir biçimde karşılanabilmesi için, işletme bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Bu da maddi varlıklar gibi entelektüel varlıkların da bilançolarda gerçek değeri ile gösterilmesine bağlıdır. İşletmenin elinde bulundurduğu entelektüel varlık değerleri entelektüel sermaye hesaplama yöntemleri ile hesaplanıp bilançolarda gösterilmesi hem işletmenin asıl değerinin belirlenmesi hem de işletme ile ilgili menfaat gruplarının kararlarının yerindeliği bakımından kaçınılmazdır (Çıkrıkçı ve Daşdan, 2002: 27).

Türkiye de 1994 yılında muhasebe sistemi uygulama genel tebliği ile yürürlüğe giren tekdüzen hesap planında maddi olmayan varlıklar, 26 numaralı hesap kalemlerine bakıldığında, hesaplar, işletmenin entelektüel varlıklarının tamamının bilançoda

gösterilmesine imkân tanımamaktadır. Hesap kalemleri incelendiğinde, var olan hesap kalemleri işletmenin kendi bünyesi içinde ortaya çıkardığı değerler yerine belli bir bedel ödenerek satın alınmış varlıkların izlenmesine olanak tanıdığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında 1994 yılında Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile yürürlüğe giren Tekdüzen Hesap Planı'nın entelektüel varlıkların izlenmesinde yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır.

Muhasebe mevzuatının entelektüel sermaye unsurlarını içermemesi, bu unsurların kaydının sakıncalı olduğu biçiminde yorumlanabilir. Fakat entelektüel sermaye unsurlarının hesaplanıp kayıt altına alınması ve raporlarda sunulması işletmenin karını ve ödeyeceği vergi miktarını etkilemeyeceğinden hukuki olarak herhangi bir sakınca teşkil etmeyeceği kanaatine varılabilir (Kutlu, 2009: 252).

Bilançoyu incelediğimizde entelektüel varlıklarla ile ilgili herhangi bir hesap kaleminin olmadığı görülmektedir. Fakat maddi olmayan duran varlıklar gurubuna bakıldığında 265 ve 266 kodlu hesapların boş bırakıldığı görülmektedir. Entelektüel sermaye ölçüm yöntemleriyle hesaplanan entelektüel değerler, boş bırakılan bu hesaplara kaydedilerek bilançonun aktifinde yer alabilir.

Gene bilanço incelendiğinde bilançoda öz kaynaklar sınıfında 51 nolu hesabın boş bırakıldığı görülmektedir. Entelektüel sermayeyi bilançoda boş bırakılan bu hesap gurubu içerisinde raporlayarak bilançonun pasifinde gösterebiliriz.

Belirttiğimiz gibi, pratikte entelektüel sermayenin işletme bilançolarında gösterilmesi amacıyla hali hazırda bir uygulama söz konusu değildir. Bu sebeple işletme bilançoları işletmenin reel durumunu belirtmekten uzaktır. Bu açıdan, ilk olarak entelektüel sermayenin yevmiye defterinde nasıl kaydedilmesi gerektiği açıklanıp, daha sonra entelektüel sermayenin bilançoda raporlanma şekli üzerinde durularak konuya açıklık getirilecektir.

Şekil 4.3. Entelektüel Sermaye Yevmiye Kaydı

Entelektüel sermaye gelir veya gider niteliği taşımadığı için, gelir tablosunda ayrıca raporlanma gerekliliği bulunmamaktadır. Entelektüel sermaye unsurlarında meydana gelebilecek değer artışları ya da değer azalışları, 265 Entelektüel Sermaye hesabı ve 510 Entelektüel Sermaye hesapları arasında karşılıklı mahsup kaydı yapılarak sunulabilir. (Kutlu, 2009: 253-254). Entelektüel sermaye değer azalışları ve artışları şekil 4.4 ve 4.5 de gösterilmiştir.

Şekil 4.4. Entelektüel Sermaye Değer Artışı Yevmiye Kaydı

Şekil 4.5. Entelektüel Sermaye Değer Azalışı Yevmiye Kaydı

Entelektüel sermaye hesaplanıp yukarıdaki gibi kayıt altına alındıktan sonra bilançoya aktarılması aşağıdaki gibi olacaktır.

Tablo 4.4. Entelektüel Sermayenin Bilançoda Gösterilmesi

AKTİF(VARLIKLAR)	PASİF(KAYNAKLAR)
I.DÖNEN VARLIKLAR	I. KISA VADELİ YABANCI
II.DURAN VARLIKLAR	KAYNAKLAR
A.MADDİ DURAN VARLIKLAR	II. UZUN VADELİ YABANCI
B. MADDİ OLMAYAN DURAN	KAYNAKLAR
VARLIKLAR	**III. ÖZ KAYNAKLAR**
1.Haklar	A. Ödenmiş Sermaye
2.Şerefiye	**B. Entelektüel Sermaye**
3.Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri	**1. İnsan sermayesi**
4.Araştırma ve Geliştirme Giderleri	**2. Yapısal Sermaye**
5.Entelektüel Varlıklar	**3.Müşteri sermayesi**
a. İnsan Sermayesi Varlıkları	
b. Yapısal Sermaye Varlıkları	
c. Müşteri Sermayesi Varlıkları	
AKTİF(VARLIKLAR) TOPLAMI	PASİF(KAYNAK) TOPLAMI

Geleneksel muhasebe sistemi ile işletmelerin sahip oldukları maddi olmayan varlıkların ancak bir bölümü ölçülüp bilançoya aktarılabilmektedir. Diğer bir bölümü ölçülemediğinden bilançoya aktarılamamaktadır. Bu da işletmelerin gerçek değerinin tespiti noktasında geleneksel muhasebe sisteminin eksikliğini ortaya çıkarmaktadır. Entelektüel sermayenin muhasebeleştirilip bilançoya aktarılması ancak yukarıda bahsettiğimiz yöntemle mümkün olduğunu düşünmekteyiz. Böylelikle işletme ile ilgili çıkar gruplarına işletmenin gerçek değeri hakkında bilanço aracılığıyla bilgi sunulmuş olunacaktır.

BÖLÜM 5

ENTELEKTÜEL SERMAYENİN BİLANÇO ANALİZİNDE KULLANILMASINA YÖNELİK ÖRNEK BİR ÇALIŞMA

5.1. Çalışmanın Konusu

Finansal tabloların düzenlenme amacı, işletme ile alakalı menfaat gruplarının bilgi ihtiyaçlarının tam ve gerçekçi bir şekilde karşılanmasıdır. Bunu sağlamak için işletmenin elinde bulundurduğu maddi varlıklar gibi entelektüel değerler diye adlandırılan maddi olmayan varlıkların da doğru bir biçimde temel mali tablolarda gösterilmesi gerekmektedir. Ayrıca tekdüzen muhasebe sistemi içerisinde, mali tablo dipnotlarından da faydalanılarak entelektüel değerlerin temel mali tablolarda gösterilmesi gereklidir. Çünkü, çağın ihtiyacına uygun muhasebe anlayışının, işletmelerin sahip oldukları fiziki varlıkların yanında entelektüel değerleri de kapsaması gerekmektedir. Bunun içinde mevcut muhasebe standartları, entelektüel varlıkların yönetilmesi ve izlenmesine, standart ölçülerde raporlanmasına, denetlenmesine, hissedarlar ve yatırımcılar gibi diğer menfaat gruplarının almak istedikleri kararlarda yol göstermelerine olanak verecek biçimde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. İşte işletmelerin sahip olduğu entelektüel değerlerin ölçümü ve temel mali tablolar aracılığıyla gösterimi açısından "Entelektüel Sermayenin Bilanço Analizine Etkisi" çalışmamızın konusunu teşkil etmektedir.

5.2. Çalışmanın Önemi

Bilişim çağı, işletmeleri fiziksel varlıkların dışında bilgiyle birlikte üretilen maddi olmayan varlıklara sahip olmayı yönlendirmektedir. Bu durum müşteri odaklı hizmet talebinin artması ve üretim faktörleri içerisinde bilginin önemini ortaya çıkarmıştır. Bilgi çağının ortaya çıkardığı hızlı değişim zorunlu olarak, geleceğe yönelik stratejik kararlar alan işletme yönetimine, ortaya çıkan gelişmeleri takip edip yerinde ve zamanında karar alma zorunluluğu getirmektedir.

İşletme hakkında strateji geliştirecek olan yöneticilerin bilgi gereksinimlerini, tarihi maliyet esasına dayalı ve daha çok maddi varlıklara önem veren bir muhasebe sisteminin ve bu sistem tarafından hazırlanan mali tabloların karşılanması mümkün değildir. Çünkü mevcut muhasebe sisteminde tarihi maliyet esasına dayalı bilgiler sonucu hesaplanan işletme değeri ile işletmenin piyasa değeri arasında büyük farklar oluşabilmektedir. İşletmelerin değerini gerçek bir şekilde ortaya koymayan bilgilerle geleceğe yönelik sağlıklı kararlar alınamayacağı açıktır. İşletmelerin bilgileri, sadece yöneticilerin geleceğe yönelik kararlar almasıyla ilgili olmayıp, kredi kuruluşları, yatırımcılar ve hissedarlar gibi bütün menfaat gruplarının kararlarını da yakından ilgilendirmektedir. İşletme ile alakalı karar alıcıların doğru kararlar alma noktasında, işletmelerin kendi içinde üretip sahip oldukları, temeli bilgi, deneyim ve enformasyondan oluşan, know-how, patent, telif hakkı ve marka gibi entelektüel değerlerin de mali tablolara aktarılması gerekmektedir.

5.3. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, bilgi çağında faaliyet de bulunan işletmelerin entelektüel değerlerinin ne anlama geldikleri, hangi unsurlardan oluştukları, nasıl ölçülebildikleri ve söz konusu değerlerin bilançoda nasıl gösterildiği ve bilanço analizine etkisi incelenmektir.

5.4. Çalışmanın Yöntemi

İşletme faaliyetlerinin zaman geçtikçe bilgi temeli üzerine oturması, uluslararası rekabetin de yeni bir yapıya dönüşmesine neden olmaktadır. İşletmelerin varlık ve sermaye yapısına yansıyan bu gelişme, entelektüel sermaye yönetiminin daha fazla önem kazanmasına yol açmıştır. Yönetime bilgi sağlayan en önemli kaynaklardan biri olan muhasebe de günümüzde geçerli olan muhasebe sistemleri, bu sermayenin ölçülmesi, kaydedilmesi, raporlanması ve analiz edilmesi için yeterli olmamaktadır. Entelektüel sermayenin muhasebeleştirilmesi ya da mali tablolara nasıl aktarılması gerektiği ile ilgili finansal ve yönetim muhasebesi kavram ve uygulamaları henüz başlangıç aşamasındadır.

Yapılan literatür çalışması aşamasında konuyla ilgili yerli ve yabancı kaynaklar, tez çalışmaları, muhasebe standartları, kanunlar ve konuyla ilgili tebliğler incelenmiştir. Çalışmadaki amaç, entelektüel sermayenin temel mali tablolardan bilançoya etkisinin

araştırılarak ortaya konulmasıdır. Bu amaç kapsamında BİST bilişim sektöründe faaliyet gösteren 14 firmanın

Tablo 5.1. BİST Bilişim Sektörü Şirketleri

1-ALCATEL LUCENT TELATAŞ TELEKOMÜNASYON A.Ş
2-ARENA BİLGİSAYAR SANAYİ VE TİCARET A.Ş
3-ARMADA BİLGİSAYAR SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş
4-DATEGATE BİLGİSAYAR MALZEMELERİ TİCARET A.Ş
5-DESPEC BİLGİSAYAR PAZARLAMA ve TİCARET A.Ş
6-ESCORT TEKNOLOJİ YATIRIM A,Ş
7-FONET BİLGİ TEKNOLOJİLERİ A.Ş
8-INDEKS BİLGİSAYAR SİSTEMLERİ MÜHENDİSLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş
9-KAREL ELEKRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş
10-KRON TELEKOMÜNİKASYON HİZMETLERİ A.Ş
11-LİNK BİLGİSAYAR SİSTEMLERİ YAZILIMI VE DONANIMI SANAYİ VE TİCARET A.Ş
12-LOGO YAZILIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş
13-NETAŞ TELEKOMÜNİKASYON A.Ş
14-PLASTİKKART AKILLI KART İLETİŞİM SİSTEMELERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş

2016-2017-2018 yıllarındaki bilanço ve gelir tablolarından hareketle entelektüel sermaye hesaplamasına yer verilmiştir.

Söz konusu hesaplamalarda, ilk olarak sektöre ait tek bilanço oluşturularak dikey yüzde analizi ve oran analizine ilişkin hesaplamalar yapılmıştır. Daha sonra sektörün entelektüel sermayesi hesaplanarak entelektüel sermaye dikkate alınmış sektör bilançosu oluşturulmuş ve söz konusu bilançodan hareketle dikey yüzde ve oran analizine ilişkin hesaplamalar yapılmıştır. Son olarak ise, entelektüel sermaye öncesi hazırlanan bilanço ile entelektüel sermaye sonrası hazırlanan bilanço arasında oran analizleri ve dikey yüzde analizleri karşılaştırılmıştır.

Çalışmada BİST bilişim sektöründe faaliyet gösteren 14 firmanın bilanço ve gelir tablolarından hareketle "hesaplanmış maddi olmayan değer'' yöntemine göre entelektüel sermaye hesaplaması yapılmıştır. Söz konusu firmalara ait bilanço ve gelir tablolarına ait verilere ''Kamuyu Aydınlatma Platformu www.kap.gov.tr'' adresinden ulaşılmıştır.

5.5. Entelektüel Sermayenin Bilanço Analizine Etkisine İlişkin Örnek Uygulama

Örnek uygulamada ilk olarak BİST bilişim sektörüne ait firmaların 2016-2018 yıları arası bilançolarından hareketle sektöre ait ortalama bilanço oluşturulacak ve oluşturulan bilanço ile sektöre ait "dikey yüzde analizi" ve "oran analizi" yapılacaktır. Daha sonra söz konusu sektöre ilişkin hesaplanmış maddi olmayan değer yöntemine göre entelektüel sermaye değeri hesaplanacak ve entelektüel sermaye değeri dikkate alınmış bilanço oluşturulacaktır. Son olarak, oluşturulan bilançodan hareketle tekrar dikey yüzde analizi ve oran analizi yapmak suretiyle sektörün entelektüel sermaye öncesi ve entelektüel sermaye sonrası analizi karşılaştırılmalı olarak ele alınacaktır.

5.5.1. BİST Bilişim Sektörü Bilançosu ve Dikey Yüzde Analizi

BİST bilişim sektöründe faaliyet gösteren 14 firmanın 2016-2018 yılları arası bilançolarından hareketle sektöre ait ortalama bilanço oluşturulmuş ve dikey yüzde yöntemine göre analizi yapılmıştır. Söz konusu bilanço ve dikey yüzde analizi Tablo 5.2 de gösterilmiştir.

Tablo 5.2. BİST Bilişim Sektörü 2016-2018 Yılları Arası Ortalama Bilançosu ve Dikey Yüzde Analizi

Finansal Tablo Türü		
Dönem		
Raporlama Birimi		
V A R L I K L A R		
I.DÖNEN VARLIKLAR	5.989.421.711,00 TL	85,65
Nakit ve Nakit Benzerleri	914.607.522,00 TL	13,08
Ticari Alacaklar	3.667.279.077,67 TL	52,44
Stoklar	902.040.209,33 TL	12,9
DURAN VARLIKLAR	1.003.384.053,33 TL	14,35
Finansal Yatırımlar	78.656.545,00 TL	1,12
Maddi Duran Varlıklar	137.191.635,67 TL	1,96
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	468.245.852,33 TL	6,7
- Şerefiye	152.219.357,00 TL	2,18
- Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	315.072.495,33 TL	4,51
TOPLAM VARLIKLAR	6.992.805.764,67 TL	100
K A Y N A K L A R		
KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	4.052.810.531,67 TL	57,96
Kısa Vadeli Borçlanmalar	815.126.644,33 TL	11,06
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	232.441.882,00 TL	3,32
Diğer Finansal Yükümlülükler	66.776,33 TL	
Ticari Borçlar	2.221.673.067,67 TL	31,77
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	430.817.475,33 TL	6,16
Uzun Vadeli Borçlanmalar	252.381.212,00 TL	3,61
Ö Z K A Y N A K L A R	2.509.177.757,67 TL	35,88
ANA ORTAKLIĞA AİT ÖZKAYNAKLAR	2.462.692.947,33 TL	35,22
TOPLAM KAYNAKLAR	6.992.805.764,67 TL	100,00

Kaynak: www.kap.gov.tr, (Erişim: 13.4.2019).

BİST bilişim sektörü 2016-2018 yıllarına ait 3 yıllık ortalama bilançosuna göre varlık toplamının %85,65'i dönen varlıklardan, %14,35'i ise duran varlıklardan oluşmaktadır. Dönen varlıklar içinde nakit ve nakit benzerlerinin toplam aktife oranı %13,08, ticari alacakların %52,44, stokların ise %12,90'dır. Duran varlıklar içinde finansal yatırımların toplam aktife oranı %1,12 iken, yatırım amaçlı gayrimenkullerin %0,38, maddi duran varlıkların %1,96, maddi olmayan duran varlıklar ise %6,70'dir.

BİST bilişim sektörü 2016-2018 yılları 3 yıllık ortalama bilançosuna göre toplam kaynakların %57,96'sı kısa vadeli yabacı kaynaklardan, %6,16'sı uzun vadeli yabancı kaynaklardan oluşurken, %35,88'i ise özkaynaklardan oluşmaktadır. Kısa

vadeli yabancı kaynakların içindeki kısa vadeli borçlanmalar, toplam kaynakların %11,66'sını oluştururken, ticari borçlanmalar %31,77'sini oluşturmaktadır. Yine, uzun vadeli yabancı kaynaklar içinde ki uzun vadeli borçlanmalar toplam kaynakların %6,16'sını oluşturmaktadır.

5.5.2. Oran Analizi

Oran analizi ile BİST bilişim sektöründe faaliyet gösteren firmaların 2016-2018 yılları verileriyle oluşturulan ortalama sektör bilanço ve gelir tabloları kalemleri arasında oranlama yapılıp, sektörün borç ödeme gücü, finansal yapısı, faaliyet sonuçları ve varlıklarını verimli bir şekilde kullanıp kullanmadığı ölçülmeye çalışılacaktır.

5.5.2.1. Likidite Oranları

Oran analizinde likidite oranları ile BİST bilişim Sektörünün 2016-2018 yılları arası oluşturulan sektör bilançosu ela alınacak ve sektörün kısa vadeli borçlarını ödemede herhangi bir sıkıntı yaşayıp yaşamadığı ölçülecektir. Ölçümde cari oran, likidite (asit test) oranı ve nakit oranı gibi ölçütler kullanılarak sektör hakkında yorumlar yapılacaktır.

5.5.2.1.1. Cari Oran

Cari oran dönen varlıkların kısa vadeli borçları karşılama düzeyini gösterir ve dönen varlıkların kısa vadeli borçlara bölünmesi ile bulunur. Analistlere göre bu oranın mutlaka 1' den büyük olması gerekir fakat genel kabul görmüş gösterge 1,5'dir (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 249).

Bu oranın hesaplanmasındaki amaç BİST bilişim sektörünün kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü ölçmek ve net sektör sermayesinin kısa vadeli borçları ödemede yeterli olup olmadığını ortaya koymaktır.

Cari Oran = Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Borçlar

Cari Oran = 5.989.421.711/ 4.052.8105.32

Cari Oran = 1,47

Örnek sektörümüze baktığımızda cari oranın 1,47 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bulduğumuz oran Türkiye şartlarında kabul edilebilir bir oran olmakla birlikte örnek sektörle ilgili daha sağlıklı yorum yapılabilmesi için likidite oranı, stok devir hızı ve alacak devir hızı hesaplamalarının yapılması gerekmektedir.

5.5.2.1.2. Likidite Oranı (Asit Test Oranı)

Likidite oranı, cari oranı tamamlayan ve onu daha anlamlı kılan bir oran olup likit varlıkların kısa vadeli borçlara bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır. Bu oran işletmenin kısa vadeli borçlarını, tahsil edilecek alacaklar ve nakit varlıklarıyla ödeme gücünü gösterir ve oranın 1 olması istenir (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 250).

Likidite Oranı= Likit Varlıklar / Kısa Vadeli Borçlar

Likidite Oranı= (Dönen Varlıklar-Stoklar) /Kısa Vadeli Borçlar

Likidite Oranı= (5.989.421.711-902.040.209) /4.052.810.532

Likidite Oranı = 1,25

Daha önceden de bahsettiğimiz gibi oranın 1 olması istenmektedir. Örnek sektörümüze baktığımızda likidite oranı 1,25 olarak hesaplanmaktadır. Bulunan bu değer bilişim sektörünün kısa vadeli borçlarını ödemede herhangi bir sıkıntı yaşamadığını göstermektedir. Çünkü sektörün elindeki likit varlık kısa vadeli borçlarından fazladır.

5.5.2.1.3. Nakit Oranı

Bu oran işletmenin elindeki hazır değerlerle kısa vadeli yabancı kaynaklarını hangi oranda karşılandığı hakkında bilgi verir. Diğer likidite oranlarına göre daha hassas bir orandır. Bu oran işletmenin satışlarının durması ve alacaklarının da tahsil edilememesi durumunda işletmenin kısa vadeli borçlarının ne kadarlık kısmını karşılayabileceğini göstermekte ve oranın genel olarak 0.20 olması istenilmektedir. Nakit oran aşağıdaki formülle hesaplanmaktadır (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 250).

Nakit Oranı= (Hazır Değerler + Menkul Kıymetler) /KVYK

Nakit Oran = (914.607.522 +1.008.803) /4.052.810.532

Nakit Oranı= 0,22

Sektörümüze baktığımızda nakit oranın 0,22 olarak hesaplandığı görülmektedir. Yani bilişim sektörü elindeki hazır değerle kısa vadeli borçlarının %22'sini karşılayabilmektedir. Hesaplanan bu oranın sektör için yeterli olduğunu söyleyebiliriz.

5.5.2.2. Faaliyet Oranları

Faaliyet oranları ile BİST bilişim sektörünün sahip olduğu ve faaliyetlerini gerçekleştirdiği varlıklarını ne derece etkin kullandıkları açıklanmaya çalışılacaktır. Söz konusu açıklama alacak devir hızı, stok devir hızı, maddi duran varlık devir hızı ve aktif devir hızı oranlarıyla yapılmaya çalışılacaktır.

5.5.2.2.1. Alacak Devir Hızı

Alacak devir hızı ile bilişim sektörünün alacaklarını tahsil etme gücü ve bir yılda alacaklarının satışları ile kaç defa devir ettiği ölçülmeye çalışılır. Söz konusu ölçüm aşağıdaki formülle açıklanmaya çalışılacaktır;

Alacak Devir Hızı= Kredili Satışlar/Ortalama Ticari Alacaklar

Alacak Devir Hızı= 11.293.273.532/3.667.279.078

Alacak Devir Hızı=3,08

Alacak Tahsil Süresi = 365/Alacak Devir Hızı

Alacak Tahsil Süresi=365/3,08

Alacak Tahsil Süresi=118 gün

Sektörümüzün kredili satışları 11.293.273.532 TL iken ortalama ticari alacakları da 3.667.279.078 TL'dir. Kredili satışların ortalama ticari alacaklara bölünmesi suretiyle bulunan alacak devir hızı 3,08 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca alacak devir hızını yıl sayısına bölünerek elde edilen alacakların tahsil süresi ise 118 gün olarak gerçekleşmiştir.

Kredi kartı ile alışverişin yaygın olarak kullanıldığı ve şirketler tarafından etkin kampanyaların yapıldığı günümüzde dayanıklı tüketim malları için alacakların tahsil süresinin 118 gün yani yaklaşık 4 ay gibi bir süre olması sektörümüz için normal olarak karşılanabilir.

5.5.2.2.2. Stok Devir Hızı

Stok devir hızı ile bilişim sektörü stoklarının ne kadar süre içinde tüketildiği ölçülecek ve stokların belli bir dönemde kaç kez yenilendiği ortaya konulacaktır. Stok devir hızı satışların maliyetinin ortalama stoklara bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır.

Stok Devir Hızı = Satışların Maliyeti/ Ortalama Stoklar

Stok Devir Hızı = 10.222.312.997/902.040.209

Stok Devir Hızı= 11,33

Stok Devir Süresi= 365/Stok Devir Hızı

Stok Devir Süresi= 32 gün

BİST bilişim sektörünün 2016-2018 yılları arası oluşturulan ortalama sektör bilanço ve gelir tablosundan alınan verilere göre satışların maliyeti 10.222.312.997 TL, ortalama stoklar ise 902.040.209 TL'dir. Bu durumda sektörün stok devir hızı 11,33, stok devir hızı süresi ise 32 gün olarak hesaplanmaktadır. Elde edilen verilerden hareketler sektörün stokları yılda 11,33 kez ya da 32 günde bir yenilediği ortaya çıkmaktadır.

Stok devir hızının yüksek olması istenilen bir durumdur. Çünkü diğer koşullar değişmediği taktirde stok devir hızının yüksek çıkması sektörün karını artıracaktır.

5.5.2.2.3. Maddi Duran Varlık Devir Hızı

Net satışların maddi duran varlıklara bölünmesi sonucu elde edilen maddi duran varlık devir hızı ile bilişim sektörünün maddi duran varlıklara aşırı yatırım yapıp yapmadığı ölçülecektir.

Maddi Duran Varlık Devir Hızı= Net Satışlar/Maddi Duran Varlıklar

Maddi Duran Varlık Devir Hızı = 11.293.273.532/137.191.636

MDVDH=82,31

2016-2018 yılları arası oluşturulan ortalama sektör bilanço ve gelir tablolarından alınan verilere göre net satışlar 11.293.273.532 TL, maddi duran varlıklara ise 137.191.636 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu durumda maddi duran varlık devir hızı 82,31 olarak hesaplanmaktadır.

5.5.2.2.4. Aktif Devir Hızı

Aşağıdaki formülde de gösterildiği gibi aktif devir hızı net satışların toplam varlıklara bölünmesi ile bulunur.

Aktif Devir Hızı = Net Satışlar/ Toplam Varlıklar

Aktif Devir Hızı= 11.293.273.532/6.992.805.765

Aktif Devir Hızı= 1,61

Örnek sektörümüzün net satışları 11.293.273.532 TL iken toplam varlıkları 6.992.805.765 TL'dir. Bu durumda sektörün aktif devir hızı 1,61 olarak hesaplanmaktadır. Bu aslında düşük sayılabilecek bir oran olmakla birlikte ele aldığımız sektör teknoloji alanında faaliyet gösterdiği yani sermaye yoğun olarak çalıştığı için oran normal karşılanabilir.

5.5.2.3. Karlılık Oranları

Karlılık oranları ile BİST bilişim sektörünün satışlar ve yatırımlar üzerinden elde edilen karlılık düzeyleri hesaplanacaktır. Söz konusu karlılık düzeyleri net kar marjı oranı, öz sermaye karlılık oranı ve aktif karlılık oranı ile ölçülecektir.

5.5.2.3.1. Net Kar Marjı Oranı

Sektör gelir tablosundan alınan verilere göre bilişim sektörünün 2016-2018 yılları ortalama net karının 328.855.921 TL, net satışlarının ise 11.293.273.532 TL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu durumda net karın net satışlara bölünmesi ile elde edilen net kar marjının yaklaşık %3 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Net Kar Marjı= Net Kar / Net Satışlar

Net Kar Marjı= 328.855.921/11.293.273.532

Net Kar Marjı= 0,029

5.5.2.3.2. Öz Sermaye Karlılık Oranı

Gene sektör bilanço ve gelir tablosundan elde edilen verilere göre net karın 328.855.921 TL, öz kaynakların ise 2.509.177.758 TL'dir. Bu durumda net karın öz sermayeye bölünmesi ile ulaşılan öz sermaye karlılığı %13 olarak hesaplanmıştır.

Öz Sermaye Karlılığı= Net Kar / Öz Kaynaklar

Öz sermaye Karlılığı= 328.855.921/2.509.177.758

Öz Sermaye Karlılığı= 0,13

5.5.2.3.3. Yatırımların (Aktif) Karlılık Oranı

Net karın toplam varlıklara bölünmesi ile bulunan aktif karlılık oranı örnek sektör için değerlendirildiğinde net kar 328.855.921 TL, toplam varlıklar ise 6.992.805.765 TL'dir. Bu durumda sektörün yatırım karlılık oranının yaklaşık %5 olarak hesaplanacaktır.

= Net kar/ Toplam Varlıklar

=328.855.921/ 6.992.805.765

= 0,047

5.5.2.4. Finansal Yapı Oranları

Finansal yapı oranlarıyla BİST bilişim sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal yapısının yeterli olup olmadığı ölçülecektir. Finansal yapı oranlarıyla sektörün özkaynaklarının yeterli olup olmadığı, kaynaklar yapısı içinde borç ve özkaynakların dengeli olup olmadığı, özkaynakların maddi duran varlıkların finansmanında kullanışı ölçülmeye çalışılacaktır. Söz konusu bu ilişki, kaldıraç oranı, finansman oranı ve maddi duran varlık/özkaynak oranı ile ölçülmeye çalışılacaktır.

5.5.2.4.1 Finansal Kaldıraç Oranı

Toplam yabancı kaynakların pasif (aktif) toplamına bölünmesi ile bulunur. Bu oran ile varlıkların hangi ölçüde yabancı kaynaklarla karşılandığı ölçülür.

(KVYK+UVYK)/Aktif Toplamı

Finansal Kaldıraç Oranı = 4.483.628.007/6.992.805.765

= 0,64

5.5.2.4.2 Özkaynak/Aktif Oranı

Bu oran ile bilişim sektörünün toplam varlıklarının ne ölçüde sektörde faaliyet gösteren işletme sahiplerinin sağladığı kaynaklardan finanse edildiği ölçülecektir.

2.509.177.758/6.992.805.765

= 0,36

5.5.2.4.3 Finansman Oranı

Öz kaynakların toplam yabancı kaynaklara bölünmesiyle bulunur.

Finansman Oranı = Özkaynak/(KVYK+UVYK)

2.509.177.758/4.483.628.007

= 0,56

5.5.2.4.4 Maddi Duran Varlık/ Özkaynak

Maddi duran varlıkların Özkaynaklara bölünmesiyle bulunur. Bu oran ile özkaynakların maddi duran varlıkların finansmanında yeterli olup olmadığı ölçülür.

137.191.636/2.509.177.758

= 0,05

Hesaplamada maddi duran varlıklar özkaynakların %5'i olduğu tespit edilmiş olup sektörün özkaynaklarının maddi duran varlıklarını karşılamada herhangi bir sıkıntı yaşamadığı anlaşılmaktadır.

5.5.3. Hesaplanmış Maddi Olmayan Değer Yöntemine Göre BİST Bilişim Sektörünün Entelektüel Sermaye Değerinin Hesaplanması

Sektörün entelektüel sermaye değerine 7 adımlık işlem sonucunda ulaşılmaktadır. Söz konusu adımlar aşağıdaki tablolarda sırası ile gösterilmiştir.

1.Adımda İşletmelerin 2016, 2017, 2018 yılları ortalama vergiden önceki karları hesaplanır. Hesaplanan ortalama vergi önsesi kar tablo 5.3 de gösterilmiştir.

Tablo: 5.3. BİST Bilişim Sektörü Şirketleri 2016-2018 Yılları Vergi Öncesi Karları

Sıra No	İşletmeler	31.12.2016	31.12.217	31.12.2018	Ort. VÖK/Z
1	Alcatel	50.166.246	32.873.875	52.798.421	45.279.514
2	Arena	26.381.407	6.155.955	5.620.365	12.719.242
3	Armada	15.800.430	16.914.111	17.898.702	16.871.081
4	Datagate	22.611.529	36.795.742	23.005.475	27.470.915
5	Despec	12.962.290	10.452.782	26.628.564	16.681.212
6	Escort	3.938.439	1.532.148	- 9.514.695	- 1.348.036
7	Fonet	4.712.202	4.065.255	11.344.396	6.707.284
8	İndex	74.829.974	211.367.261	170.552.990	152.250.075
9	Karel	1.717.168	31.074.964	77.956.886	36.916.339
10	Kron	12.211.953	7.742.194	3.913.286	7.955.811
11	Link	1.713.523	4.016.459	8.535.818	4.755.267
12	Logo	51.238.290	52.908.316	68.412.933	57.519.846
13	Netaş	22.671.860	40.189.648	- 26.641.464	12.073.348
14	Pkart	4.296.060	4.795.863	6.662.049	5.251.324
				Sekt. Ort. VÖK Tutarı	**28.650.230**

Kaynak: www.kap.gov.tr, (Erişim:13.04.2019).

Tablo 5.3 de yer alan verilere göre en fazla ortalama VÖK'a sahip şirket index, akabinde logo ve alcatel olduğu gözlenmektedir. Ortalamada 13 şirket kar etmişken 1 şirket zarar etmiştir. Sektörün ortalama vergi öncesi tutarı 28.650.230 TL dir.

2.Adımda 2016, 2017, 2018 yılları finansal tablolarından elde edilen verilere göre işletmelerin ortalama maddi duran varlık değeri hesaplanır. Hesaplama tablo 5.4 de gösterilmiştir.

Tablo: 5.4. BİST Bilişim Sektörü Şirketleri 2016-2018 Yılları Maddi Duran Varlık Toplamı

Sıra	İşletmeler	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	Ortalama MDV Tutarı
1	Alcatel	8.856.572	7.022.878	3.603.520	6.494.323
2	Arena	4.494.951	2.777.328	3.239.954	3.504.078
3	Armada	3.751.749	3.786.627	5.336.267	4.291.548
4	Datagate	178.421	188.979	118.251	161.884
5	Despec	255.642	226.403	218.729	233.591
6	Escort	67.735	71.291	63.618	67.548
7	Fonet	1.469.573	3.367.099	4.651.329	3.162.667
8	İndex	5.996.417	5.870.472	26.976.138	12.947.676
9	Karel	28.103.596	31.326.777	37.990.043	32.473.472
10	Kron	236.115	465.348	808.913	503.459
11	Link	163.126	116.417	76.532	118.692
12	Logo	18.977.934	19.941.705	20.708.350	19.875.996
13	Netaş	40.167.155	36.598.628	51.441.407	42.735.730
14	Pkart	9.163.569	9.115.844	13.583.507	10.620.973
				Sektör Ort MDV Tutarı	**9.799.403**

Kaynak: www.kap.gov.tr, (Erişim:13.01.2019).

Tablo 5.4. de ki şirketlerin ortalama maddi duran varlık tutarlarına bakıldığında en fazla maddi duran varlığa ait şirket Netaş, en az ise Escort olduğu gözlenmektedir. Sektörün ortalama maddi duran varlık toplamı 9.779.403 TL dir.

3.Adımda işletmelerin ortalama maddi duran varlık karlılık oranı hesaplanır. Maddi duran varlık karlılık oranı, işletmelerin vergiden önceki dönem karının, ortalama maddi duran varlıklarına bölünmesiyle hesaplanmaktadır. Birinci adımda 3 yılın ortalamasında zarar eden Escort şirketi kapsam dışı bırakılmıştır. Söz konusu hesaplama tablo 5.5 de gösterilmiştir.

Tablo: 5.5. BİST Bilişim Sektörü Şirketleri 2016-2018 Yılları Maddi Duran Varlık Karlılık Oranı

İşletmeler	Ort. Vergi öncesi K/Z	Ort. MDV Tutarı	MDV Karlılıkları
Alcatel	45.279.514	6.494.323	6,97
Arena	12.719.242	3.504.078	3,63
Armada	16.871.081	4.291.548	3,93
Datagate	27.470.915	161.884	169,70
Despec	16.681.212	233.591	71,41
Fonet	6.707.284	3.162.667	2,12
İndex	152.250.075	12.947.676	11,76
Karel	36.916.339	32.473.472	1,14
Kron	7.955.811	503.459	15,80
Link	4.755.267	118.692	40,06
Logo	57.519.846	19.875.996	2,89
Netaş	12.073.348	42.735.730	0,28
Pkart	5.251.324	10.620.973	0,49

Kaynak: www.kap.gov.tr, (Erişim:13.04.2019).

Tablo 5.5 de ki verileri bakacak olursak en fazla maddi duran varlık karlılığına sahip şirket bariz bir şekilde 169,70 ile Datagate olduğu açıktır. Daha sonra 71,41 ile Despec gelmektedir. En az karlılığa sahip şirket 0,28 ile Netaştır.

Tablo 5.4 ile Tablo 5.5 karşılaştırıldığında maddi varlık tutarı ile maddi varlık karlılığı arasında anlamlı bir ilişki kurulamadığı gözlemlenmektedir. En fazla maddi duran varlığa sahip şirket Netaş iken maddi duran varlık karlılığı yönünden bütün şirketlerin gerisinde kalmıştır.

4. Adımda sektörün maddi duran varlık karlılık oranı hesaplanır. Bu oran 2016,2017,2018 yılları verilerine göre hesaplanan sektörün ortalama vergi öncesi kar tutarının sektörün ortalama maddi duran varlık tutarına bölünmesiyle bulunur. Yöntem gereği hesaplamaya devam edilebilmesi için işletmelerin maddi duran varlık karlılık oranı, sektör karlılık oranından yüksek olması gerekir. Sektör karlılık oranının altında kar yapan işletmelerin entelektüel sermaye değeri hesaplanamaz. Ele aldığımız sektörün maddi duran varlık karlılık oranı tablo 5.6 da gösterilmiştir.

Tablo: 5.6. BİST Bilişi Sektörü 2016-2018 Yılları MDV Karlılık Oranı

Ort. Vergi öncesi K/Z	Ort. MDV Tutarı	MDV Karlılıkları
28.650.230	9.799.403	2,92

Kaynak: www.kap.gow.tr, (Erişim:13.04.2019).

Tablo 5.6 da yapılan hesaplama sonucunda BİST bilişim sektörünün 2016-2018 yılları ortalama maddi duran varlık karlılık oranı 2,92 olarak gerçekleşmiştir.

Entelektüel sermaye, işletmelerin maddi varlıklarını kullanarak elde ettikleri kazancın üzerindeki ek kazancı ifade eder. Dolayısıyla sektörün maddi karlılık oranı aşmayan şirketlerin entelektüel sermaye değerinden bahsedilemez.

Yöntem gereği maddi duran varlık oranı sektör ortalamasının altında kalan işletmeler hesaplamaya konu olmayacaktır. Tablo 5.5' e tekrar bakacak olursak Fonet, Karel, Logo, Netaş, Pkart şirketlerinin karlılık oranı sektör karlılık oranının altında olduğu gözlenmektedir. Yöntem gereği bu şirketlerin entelektüel sermaye değeri hesaplanamaz.

5. Adımda getiri fazlası hesaplanır. Getiri fazlası işletmelerin ortalama maddi duran varlık tutarının, sektörün ortalama maddi duran varlık karlılık oranı ile çarpılması sonucu ortaya çıkan değerin, ortalama vergi öncesi dönem karından çıkarılması sonucu hesaplanır. Hesaplama sonrası bulunan değere şirketlerin ortalama bir şirketten ne kadar fazla kar ettiğini gösterir. Söz konusu hesaplama tablo 5.7 de gösterilmiştir.

Tablo: 5.7. BİST Bilişim Sektörü 2016-2018 Yılları Getiri Fazlası Tutarı

Sıra	Şirketler	Ort. MDV (1)	Sekt.MDV karlılığı(2)	Normal Getiri(1*2)(3)	Ort. VÖK (4)	Getiri fazlası (4-3)
1	Alcatel	6.494.323	2,92	18.963.424	45.279.514	26.316.090
2	Arena	3.504.078	2,92	10.231.907	12.719.242	2.487.336
3	Armada	4.291.548	2,92	12.531.319	16.871.081	4.339.762
4	Datagate	161.884	2,92	472.700	27.470.915	26.998.215
5	Despec	233.591	2,92	682.087	16.681.212	15.999.125
6	İndex	12.947.676	2,92	37.807.213	152.250.075	114.442.862
7	Kron	503.459	2,92	1.470.099	7.955.811	6.485.712
8	Link	118.692	2,92	346.580	4.755.267	4.408.687

Kaynak: www.kap.gov.tr, (Erişim: 13.04.2019).

Tablo 5.7'deki veriler incelendiğinde en fazla getiriye sahip şirket İndex en az ise Arena'dır.

6.Adımda sektörün net getiri fazlasının hesaplanması gerekir. Bunun için öncelikle sektöre ait vergi yükü hesaplanmalıdır. Fakat her işletmenin vergi yükü kurumlar vergisi ve gelir vergisi mevzuatındaki istisna ve indirimler sebebiyle işletmenin türüne göre işletmeye özgü nitelik taşımaktadır (Şamiloğlu ve Akgün, 2010: 307). Hem kurumlar vergisi hem de ödenen gelir vergisi stopajları dikkate alındığında ortalama %35 vergi oranı olduğu varsayılmıştır. Buna göre söz konusu vergi oranı ile vergi öncesi getiri fazlası çarpılması sonucu elde edilen değerin vergi öncesi getiri fazlasından çıkarılması ile net getiri fazlasına ulaşılır. Söz konusu hesaplama tablo 5.8 de gösterilmiştir.

Tablo: 5.8. BİST Bilişim Sektörü 2016-2018 Yılları Net Getiri Fazlası Tutarı

Sıra	Şirketler	Vergi öncesi getiri fazlası(1)	Vergi oranı (2)	Fazla getiriye ilişkin vergi (1*2)3	Net getiri fazlası(3-1)
1	Alcatel	26.316.090	35%	9.210.631	17.105.458
2	Arena	2.487.336	35%	870.567	1.616.768
3	Armada	4.339.762	35%	1.518.917	2.820.845
4	Datagate	26.998.215	35%	9.449.375	17.548.840
5	Despec	15.999.125	35%	5.599.694	10.399.431
6	İndex	114.442.862	35%	40.055.002	74.387.860
7	Kron	6.485.712	35%	2.269.999	4.215.713
8	Link	4.408.687	35%	1.543.040	2.865.647

Kaynak: www.kap.gov.tr, (Erişim: 13.04.2019).

7.adımda sektörün entelektüel sermaye tutarı hesaplanacaktır. Bunun için sektörün net getiri fazlası, ağırlıklı ortalama sermaye maliyetine bölünerek sektörün entelektüel sermaye tutarı hesaplanmıştır. Ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti için merkez bankası 2018 yılı verilerinden hareketle %24 olan yıllık faiz oranı dikkate alınmıştır. BİST Bilişim sektörü için hesaplanan entelektüel sermaye tutarı tablo 5.9 da gösterilmiştir.

Tablo: 5.9. BİST Bilişim Sektörü 2016-2018 Entelektüel Sermaye Tutarı

Sıra	Şirketler	Net Getiri Fazlası	AOSM	Entelektüel Sermaye Tutarı
1	Alcatel	17.105.458	24%	71.272.743
2	Arena	1.616.768	24%	6.736.534
3	Armada	2.820.845	24%	11.753.522
4	Datagate	17.548.840	24%	73.120.166
5	Despec	10.399.431	24%	43.330.964
6	İndex	74.387.860	24%	309.949.418
7	Kron	4.215.713	24%	17.565.469
8	Link	2.865.647	24%	11.940.194
	Bist Bilişim Sektörü Entelektüel Sermaye Tutarı			**545.669.010**

5.5.3.1. Hesaplanan Entelektüel Sermayenin Bilançoya Etkisi

Çalışmanın bu kısmında ilk olarak bilişim sektörünün entelektüel sermaye değeri yevmiye defterine nasıl kaydedileceği gösterilecektir. Daha sonra entelektüel sermaye sonrası oluşturulan ortalama sektör bilançosundaki verilere göre dikey yüzde analizi ve oran analizi yapılıp entelektüel sermaye öncesi ve sonrası karşılaştırılacaktır. İncelenen sektörün entelektüel sermaye değeri daha önce de bahsedildiği gibi ‘’hesaplanmış maddi olmayan değer yöntemine’’ göre hesaplanmış ve hesaplama sonucunda 545.669.010 TL değerine ulaşılmıştır. Bulunan bu değer BİST bilişim sektöründe faaliyet gösteren firmaların 2016-2018 yılları arası ortalama entelektüel sermaye değeridir.

Şekil: 5.1. Hesaplana Entelektüel Sermaye Tutarının Yevmiye Defterine Kaydedilmesi

Entelektüel sermaye değerini yevmiye defterine işledikten sonra bilançoya aktarılmasını inceleyecek olursak, hesaplanan değer bilançonun varlıklarında ve

kaynaklarında artışa yol açacaktır. Söz konusu artış daha öncede anlattığımız gibi varlıklarda, duran varlıklar sınıfındaki maddi olmayan duran varlıklar hesabında, kaynaklara da ise özkaynaklar hesap gurubu altında gösterilmektedir. Hesaplama sonucu bulunan entelektüel sermaye değeri tablo 5.10 da gösterilmiştir.

Tablo: 5.10 BİST Bilişim Sektörü Entelektüel Sermayesi Hesaplanmış Bilanço ve Dikey Yüzde Analizi

Finansal Tablo Türü	Konsolide	Dikey Yözde Analizi %
Dönem	Sektör ortalaması (3 yıllık)	
Raporlama Birimi	TL	
V A R L I K L A R		
I.DÖNEN VARLIKLAR	**5.989.421.711**	**79,45**
II.DURAN VARLIKLAR	**1.549.053.063**	**20,55**
A-Ticari Alacaklar	97.624.836	1,30
B- Finansal Varlıklar	78.656.545	1,04
C- Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	26.328.297	0,35
D-Maddi Varlıklar	137.191.636	1,82
E-Maddi Olmayan Varlıklar	1.013.914.862	13,45
1.Şerefiye	152.219.357	2,02
2.Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	316.026.495	4,19
3.Entelektüel Varlıklar	545.669.010	7,24
a.İnsan Sermayesi varlıkları		
b.Yapısal Sermaye Varlıkları		
c.Müşteri Sermayesi Varlıkları		
TOPLAM VARLIKLAR	**7.538.474.774**	**100,00**
KAYNAKLAR		
III.KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	**4.052.810.532**	**53,76**
IV. UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	**430.817.475**	**5,71**
V. ÖZKAYNAKLAR	**3.054.846.768**	**40,52**
A. Ödenmiş Sermaye	2.509.177.758	33,28
B.Entelektüel Sermaye	545.669.010	7,24
-İnsan Sermayesi Kaynakları		
-Yapısal Sermaye Kaynakları		
- Müşteri sermayesi Kaynakları		
TOPLAM KAYNAKLAR	**7.538.474.774**	**100,00**

Tablo 5.10'da BİST Bilişim sektörünün entelektüel sermayesi hesaplandıktan sonra oluşturulan bilançoya göre dikey yüzde analizi yapılmıştır. Söz konusu analiz sonucu dönen varlıklar, varlık toplamının %79,45'ünü oluştururken, duran varlıklar ise %20,55'sini oluşturmaktadır. Duran varlıklar gurubunda ticari alacaklar %1,30, finansal varlıklar %1,04, yatırım amaçlı gayrimenkuller %0,35, maddi varlıklar

%1,82, maddi olmayan varlıklar ise %13,45'dir. Maddi olmayan varlıklar hesap gurubu içerisindeki entelektüel varlıkların ise duran varlıkların %7,24 oluşturmaktadır.

Entelektüel sermaye sonucu oluşturulan sektör bilançosunun kaynak kısmında ise kısa vadeli yükümlülükler toplam kaynakların %53,76'sını oluştururken, uzun vadeli yükümlülükler %5,71'ini, özkaynaklar ise %40,52'sini oluşturmaktadır.
Entelektüel sermaye hesaplaması öncesi ve sonrası oluşturulan bilançolar arasındaki farka bakacak olursak;

- Bilançonun varlık kısmında dönen varlıkların %85,65 iken, %79,45, duran varlıkların %14,35 iken, %20,55 gerçekleştiği görülmektedir. Duran varlıklar içerisindeki maddi olmayan varlıkların ağırlığı ise %6,70 den %13,45'e çıktığı görülmektedir.
- Bilançonun kaynak kısmında ise, KVYK'lar %57,96 dan %53,76' ya, UVYK'lar %6,16' dan %5,71'e düştüğü gözlemlenirken, Öz kaynaklar ise %35,88 den %40,52'ye çıktığı gözlenmektedir.

Varlık ve kaynaklarda ortaya çıkan bu değişim entelektüel varlıkların bilançoya etkisi ile açıklanmaktadır.

5.5.4. BİST Bilişim Sektörü 2016-2018 Yılları Entelektüel Sermaye Sonrası Oran analizi

Çalışmanın bu kısmında bilişim sektörünün entelektüel sermayesi hesaplanmış mali tablolarından alınan verilere göre oran analizi yapılacak ve söz konusu sektörün entelektüel sermaye öncesi yapılan oran analizi ile karşılaştırılma yapılacaktır.

Daha önce de bahsettiğimiz gibi entelektüel varlıklar bilançonun aktifinde duran varlık grubu içerisinde gösterilmekte ve bilançoda duran varlıkları entelektüel varlık değeri kadar artırmaktadır. Ayrıca toplam varlıklarda da hesaplanan entelektüel varlık değeri kadar bir artış söz konusu olmaktadır.
Bilançonun pasifinde ise entelektüel sermaye özkaynaklar grubunda gösterilmekte olup öz kaynakları ve toplam kaynakları entelektüel sermaye değeri kadar artırmaktadır.

Bu bilgilerden hareketle entelektüel sermaye sonucu oluşturulan mali tabloların aktifinde dönen varlıklarda, pasifinde ise KVYK ve UVYK' larda herhangi bir artış olmayacaktır. Daha açık bir ifade ile dönen varlıklar, KVYK ve UVYK' larda herhangi bir değişim olmayacağı için oran analizinde likidite oranlarında, faaliyet oranlarından aktif devir hızı hariç daha önce hesaplanan tüm oranlarda ve karlılık oranlarından öz sermaye karlılığı ile aktif karlılığı dışında kalan oranlarda herhangi bir değişim söz konusu değildir. Söz konusu değişim olmayan oranlar analiz dışı bırakılarak, analize dahil ettiğimiz oranlar şu şekilde açıklanabilir;

5.5.4.1. Aktif Devir Hızı

Entelektüel sermaye öncesi toplam varlıklar 6.992.805.765 TL iken entelektüel sermaye hesaplaması sonucu toplam varlıklar 7.538.474.774 TL'dir. Ayrıca entelektüel sermaye hesaplaması net satışlarda herhangi bir etki yaratmamaktadır.

Aktif Devir Hızı = Net Satışlar/ Toplam Varlıklar

Aktif Devir Hızı= 11.293.273.532/7.538.474.774

Aktif Devir Hızı= 1,50

Net satışların toplam varlıklara bölünmesi ile elde edilen aktif devir hızı entelektüel sermaye öncesi 1,61 olarak hesaplanırken entelektüel sermaye sonrası 1,50 olarak hesaplanmıştır. Bunun nedeni bilişim sektörünün söz konusu yıllar için hesaplanan entelektüel sermayesinin toplam varlıkları entelektüel sermaye değeri kadar artırmasıdır. Diğer bir ifade ile aktif devir hızı formülündeki paydanın büyümesi oranın düşmesine neden olmuştur.

5.5.4.2. Öz Sermaye Karlılık Oranı

Entelektüel sermaye sonrası bilanço ve gelir tablolarından alınan verilere göre net kar 328.855.921 TL iken öz kaynaklar ise 3.054.846.768 TL'dir. Aşağıdaki formülde de gösterildiği gibi net karın öz kaynaklara bölünmesi ile bulunan öz sermaye karlılığının entelektüel sermaye hesaplaması yapıldıktan sonra ki değeri %11 olarak hesaplanmıştır.

Öz Sermaye Karlılığı= Net Kar / Öz Kaynaklar

Öz sermaye Karlılığı= 328.855.921/3.054.846.768

Öz Sermaye Karlılığı= 0,11

Entelektüel sermaye hesaplaması yapılmadan önce öz sermaye karlılığı yaklaşık %13 iken, entelektüel sermaye hesaplaması sonrası öz sermaye karlılığı %11 düzeyinde gerçekleşmiştir.

5.5.4.3. Yatırımların (Aktif) Karlılık Oranı

Daha öncede bahsettiğimiz gibi aktif karlılık oranı net karın toplam varlıklara bölünmesi ile bulunmaktadır. Örnek sektör için entelektüel sermaye hesaplaması sonrası bilanço ve gelir tabloları incelendiğinde net kar 328.855.921 TL, toplam varlıklar ise 7.538.474.774 TL'dir. Söz konusu sektörün yatırım karlılık oranı aşağıda da gösterildiği gibi %4,3 olarak hesaplanacaktır.

= Net kar/ Toplam Varlıklar

=328.855.921/7.538.474.774

= %4,3

Entelektüel sermaye hesaplaması öncesi yapılan analizde yatırım karlılığı %4,7 iken, entelektüel sermaye hesaplaması sonrası %4,3 olarak gerçekleşmiştir.

5.5.4.4. Finansal Kaldıraç Oranı

Toplam yabancı kaynakların pasif (aktif) toplamına bölünmesi ile bulunan finansal kaldıraç oranı ile varlıkların hangi ölçüde yabancı kaynaklarla karşılandığı ölçülür. Entelektüel sermaye hesaplaması sonrası bilançodan elde edilen verilere göre sektörün toplam borçları 4.483.628.007 TL iken aktif toplamı 7.538.474.774 TL dir. Bu durumda sektörün finansal kaldıraç oranı 0,59 olarak hesaplanmıştır.

(KVYK+UVYK)/Aktif Toplamı

Finansal Kaldıraç Oranı = 4.483.628.007/7.538.474.774

= 0,59

Entelektüel sermaye hesaplaması yapılmadan önce finansal kaldıraç oranı 0,64 iken, hesaplama sonrası 0,59 dur. Buradan sektörün varlıklarının borçlarla karşılanma oranı azalıp özkaynaklarla karşılanma oranının arttığı tespit edilmiştir.

5.5.4.5. Özkaynak/Aktif Oranı

Bu oran ile bilişim sektörünün entelektüel sermaye hesaplaması sonrası toplam varlıklarının ne ölçüde sektörde faaliyet gösteren işletme sahiplerinin sağladığı kaynaklardan finanse edildiği ölçülecektir.

3.054.846.768/7.538.474.774

= 0,40

Entelektüel sermaye hesaplaması öncesi özkaynak/aktif oranı 0,36 iken hesaplama sonrası 0,40 olduğu tespit edilmiştir.

5.5.4.6. Finansman Oranı

Öz kaynakların toplam yabancı kaynaklara bölünmesiyle elde edilen bu oran ile özkaynaklar ile borçlar arasındaki ilişki açıklanmaktadır.

Finansman Oranı = Özkaynak/(KVYK+UVYK)

3.054.846.768/4.483.628.007

= 0,68

Bu oran entelektüel sermaye hesaplaması öncesi 0,56 iken hesaplama sonrası 0,68 olarak hesaplanmıştır.

5.5.4.7. Maddi Duran Varlık/ Özkaynak

Maddi duran varlıkların Özkaynaklara bölünmesiyle bulunan bu oran ile entelektüel sermaye hesaplaması sonrası özkaynakların maddi duran varlıkları finanse etmekte yeterli olup olmadığı ölçülecektir.

137.191.636/3.054.846.768

= 0,04

Hesaplamada sonrasında maddi duran varlıklar özkaynakların %4'ü olduğu tespit edilmiştir. Entelektüel sermaye hesaplaması öncesi ve sonrasını karşılaştıracak olursak bu oran 0,05 iken hesaplama sonrası 0,04 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak her iki durumda da sektörün özkaynaklarının maddi duran varlıklarını karşılamada herhangi bir sıkıntı yaşamadığı anlaşılmaktadır.

BİST bilişim sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin entelektüel sermaye öncesi ve sonrası oran analizleri sonucunda, entelektüel sermaye hesaplaması sonrası aktif devir hızı, öz sermaye karlılığı ve finansal kaldıraç oranı göreceli olarak azalırken, özkaynak/aktif toplamı ile finansman oranı artış göstermiştir. Yatırımın karlılığı yani Net kar/ Toplam varlıklar ile Maddi duran varlık/Özkaynak oranında önemsiz sayılabilecek bir oranda azalma olduğu gözlenmiştir.

SONUÇ

Küresel rekabetin yaşandığı günümüzde, artık sanayi çağı geride kalmış ve bilgi çağı olarak adlandırılan yeni bir çağ yaşanmaya başlamıştır. 1980'li yıllarda kişisel bilgisayarların kullanılmaya başlanması, internet, elektronik ticaret ve bilginin, öneminin artması ile teknolojik gelişmeler bilgi çağının ortaya çıkmasını hızlandırmıştır.

Bu bağlamda, bilginin etkin kullanımı entelektüel varlık kavramının ortaya çıkarmıştır. Günümüzde entelektüel varlıkların işletme değerini etkileyen önemli faktör olduğu açıktır. Bilgiyi işletme için değer olarak gören ve bu bilgiyi verimli kullanan işletmeler rekabetin yoğun olarak yaşandığı günümüzde ayakta kalabilmekte ve rakipleri karşısında rekabette avantaj sağlamaktadırlar.

Bilgiyi etkin kullanan işletmelerin piyasa değeri ve defter değeri arasındaki farkı her geçen gün artmaktadır. İşletmelerin piyasa değerine olumlu katkıda bulunan faktörlerin neler olduğunu ortaya çıkartıp açıklık getirilmesi işletmeler için önemli olmaya başlamıştır. İşletmeler için son derece önemli olan bu faktörler firma çalışanları, ilişkileri ve süreçlerinden meydana gelen bilgi alt yapısına dayalı olan entelektüel sermaye varlıklarıdır.

Entelektüel sermaye konusunda yapılan çalışmaların önemli bir kısmı, entelektüel sermayenin finansal değerinin hesaplanması üzerine yapılmıştır. Entelektüel varlıkların soyut varlıklar olması maddi varlıklara göre ölçümünü daha da zorlaştırmış ve karmaşık hale getirmiştir. Bu sebeple işletmelerin sahip oldukları entelektüel sermaye değerlerinin ölçülmesine yönelik yöntem ve yaklaşım arayışları devam etmektedir. Bu yaklaşımlardan bir kısmı entelektüel sermayeyi bileşenlerine göre ölçerken diğer kısmı ise entelektüel sermayeyi işletme düzeyinde ölçmeye yöneliktir.

Türkiye'de 1994 yılında Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile yürürlüğe giren Tekdüzen hesap planında maddi olmayan varlıklar 26 numaralı hesap kalemleri değerlendirildiğinde, var olan hesap kalemleri işletmenin kendi bünyesi içinde ortaya

çıkardığı entelektüel değerlerin dışında, belli bir bedel karşılığında satın alınmış veya belli bir maliyetle üretilmiş varlıkların izlenmesine olanak tanıdığı anlaşılmaktadır. Bu durumda işletmelerin entelektüel varlıklarının tamamının bilançoda gösterilmesini imkansız hale getirmiştir. Bu açıdan bakıldığında 1994 yılında Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile Yürürlüğe giren Tekdüzen Hesap planının Entelektüel varlıkların izlenmesinde yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır.

Daha önce bahsettiğimiz gibi tekdüzen hesap planına göre hazırlanan bilançolarda entelektüel varlıklarla ile ilgili herhangi bir hesap kalemi olmadığı görülmektedir. Kanımızca bu eksikliği bilançoda yapılacak basit bir düzenlemeyle gidermek mümkün olabilir. Bilançoda maddi olmayan duran varlıklar gurubuna bakıldığında 265 ve 266 kodlu hesapların boş bırakıldığı görülmektedir. Entelektüel sermaye ölçüm yöntemleriyle hesaplanan Entelektüel varlıklar boş bırakılan bu hesaplara kaydedilerek bilançonun aktifinde yer alabilir.

Yine bilançonun pasif kısmı incelendiğinde, bilançoda öz kaynaklar grubunda 51 numaralı grup boş bırakıldığı görülmektedir. Hesaplanan entelektüel sermaye değerini bilançoda boş bırakılan bu grupta, 510 Entelektüel sermaye hesabı adı altında raporlanarak bilançonun pasifinde gösterebiliriz.

Çalışmada Borsa İstanbul' a kayıtlı bilişim sektöründe faaliyet gösteren 14 firmanın entelektüel sermaye değeri işletme düzeyinde ölçüm yöntemlerinden biri olan hesaplanmış maddi olmayan duran varlık yöntemi ile tespit edilmiştir.

Söz konusu entelektüel sermaye değeri hesaplaması için Bilişim sektöründe faaliyet gösteren 14 firmanın 2016-2018 yılları arası bilanço ve gelir tabloları kamuyu aydınlatma platformundan (KAP) elde edilmiştir.

Çalışmaya konu olan firmaların bilanço ve gelir tabloları konsolide edilerek 2016, 2017 ve 2018 yılı ortalama sektör bilanço ve gelir tablosu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu bilanço ve gelir tablolarından alınan verilerle 2016-2018 yılları BİST bilişim sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin toplam entelektüel sermayesi hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda entelektüel sermayeyi de içine alacak şekilde

yeni bir bilanço hazırlanmıştır. Son olarak da entelektüel sermaye önceki ve sonrası hazırlanan bilançolar arasında dikey yüzde analizi ve oran analizi yapmak suretiyle karşılaştırılma yoluna gidilmiştir.

Yapılan çalışma sonucunda bilişim sektöründe 2016-2018 yılları arasında faaliyet gösteren 14 işletmeden 8'inin entelektüel sermayesi hesaplanmış, diğer 6 işletmenin entelektüel sermayesi oluşmadığı için hesaplanma yapılmamıştır. Bunun sebebi 5 işletmenin maddi varlık karlılığı sektör maddi karlılığında az olması, 1 işletmenin de maddi varlık karlılığına sahip olmamasıdır.

Yani diğer bir ifadeyle maddi varlık karlılığına sahip olmayan Escort şirketi ile maddi varlık karlılığı sektör ortalaması altında kalan Fonet, Karel, Logo, Netaş, Pkart adlı şirketlerin 2016-2018 yılları arası entelektüel sermayesi oluşmadığı tespit edilmiştir.

Uygulama sonucunda bahse konu yıllar arasında BİST bilişim sektöründe faaliyet gösteren 8 işletmenin (Alcatel, Arena, Armada, Datagate, Despec, İndex, Kron, Link) toplam entelektüel sermayesi 545.669.010 TL olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan bu değer aynı zamanda BİST bilişim sektörü 2016-2018 yılları entelektüel sermayesidir.

Hesaplama sonucunda entelektüel sermaye değeri, sektör bilançosunun varlık veya kaynak yapısını %7,24 oranında değiştirdiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak entelektüel varlıklar bilgi ekonomisinin temelini oluşturmasına karşın günümüz bilanço ve gelir tablolarının bu varlıkları açıklamakta yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu da işletmelerin mevcut performansının açıklanmasında bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. İşletmeler piyasada var olabilmeleri ve rekabet edebilmeleri için öncelikle entelektüel değerlerinin neler olduğunu tespit etmesi gerekmektedir. Tespit edilen bu değerler de çıkar guruplarının işletme hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilmeleri için finansal tablolarda gösterilmelidir.

Geleneksel muhasebe sistemi ile işletmelerin sahip oldukları maddi olmayan varlıkların ancak bir bölümü ölçülüp bilançoya aktarılabilmekte, diğer bir bölümü ise

ölçülemediğinden bilançoya aktarılamamaktadır. Bu da işletmelerin gerçek değerinin tespiti konusunda geleneksel muhasebe sisteminin eksikliğini ortaya çıkarmaktadır.

Bu açıdan entelektüel sermayenin raporlanması konusunda uluslararası boyut ta hukuki düzenlemeye gidilmeli ve işletmelerin maddi olmayan varlıklarının anlaşılır bir şekilde raporlanmasına olanak verecek adımlar atılmalıdır. Bunun için de UFRS, maddi olmayan duran varlık tanımını entelektüel sermayeyi de içine alacak şekilde tekrar düzenlemelidir. Uluslararası düzeyde muhasebe standartları açısından kavram birliği sağlanabilmesi içinde Türkiye'de UFRS ile uyumlu yeni muhasebe standartları düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

Abeysekera, I. (2003). Intellectual Accounting Scorecard- Measuring and Reporting Intellectual Capital. *The Journal of American Acedemy of Business*, 3(1&2): 422-427.

Acar, D. ve Dalğar, H. (Ocak 2005). Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı. *Muhasebe ve Denetime Bakış,* 14: 23-40.

Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2007). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*. Ankara, Gazi Kitap Evi.

Akgün, A.İ. (2009). Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açısından Varlıklarda Değer Düşüklüğü ve Şerefiyenin İncelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2): 1-34.

Akgün, A.İ. (2011). Türkiye Finansal Raporlama Standartlarında Şerefiye ve Gerçeğe Uygun Değer İlişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(2): 39-61.

Akpınar, S. (2003). *Entelektüel Sermayenin İşletmelerin Performansı Üzerine Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli.

Akyüz, Y. (2013). Ekonomik Katma Değer (EVA) ve Pazar Katma Değer (MVA) Analizi: İMKB' de İşlem Gören Seramik İşletmelerinde Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi,* 18(2): 339-356.

Alagöz, A. ve Özpeynirci R. (2007). Bilgi Toplumunda Entelektüel Varlıklar ve Raporlanması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 9(29): 167-184.

Arslan, Ö. (2005). Entelektüel Sermayenin Türkiye'de Raporlanma Şeklinin İncelenmesi. *Journal of Businees*, 5(2): 78-87.

Aslanoğlu, S. ve Zor, İ. (2006). Bilgi Varlıklarının Değerlemesi: Entelektüel Sermaye Ölçüm ve Değerleme Modelleri; Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Muhasebe ve Finansman Dergisi,* 29: 152-165.

Aşıkoğlu, R. Aşıkoğlu, M. (1998). Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde Entelektüel Sermayenin İşletmenin Piyasa Değerine Etkisi. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1-2): 567-596.

Bastı, E. ve Yılmaz, T. (2013). İMKB'de İşlem Gören Yerli ve Yabancı İmalat Sanayi Şirketlerinin Ekonomik Katma Değer (EVA) ve Piyasa Katma Değerine (MVA) Dayalı Performans Analizi. *Finans Politik & Ekonomik yorumlar*, 50(578): 55-74.

Bengü, H. (2010). *Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi*. Murat Türk ve Kartal Demirgüneş (Ed.). *Entelektüel Sermaye* (s.65-86). Adana: Nobel Kitabevi.

Iynn, B. (Ekim 2000). Entelektüel Sermaye Gelecek Bin Yılın Katma-Değer Başarısında Anahtar (Çev. E. Beyazıtlı). *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 2: 119-126.

Bhasin, M.L. (2011). Intellectual Capital Reporting: Study of IT Sector Corporations in İndia. *Australian Journal of Business and Management Research(AJBMR),* 1(1): 16-28.

Büker, S., Aşıkoğlu, R. ve Sevil, G. (2010). *Finansal Yönetim*. Ankara: Sözkesen Matbaacılık.

Çelik, A.E. ve Perçin, S. (2000). Entelektüel Sermayenin İşletme Bazında Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış,* 2: 111-117.

Çelikkol, H. (2008). *Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi*. Rıza Aşıkoğlu, Mustafa Kurt ve Kerim Özcan (Ed.). *Entelektüel Sermaye Teori, Uygulama ve yeni Perspektifler* (s.60-90). Ankara, Gazi Kitabevi.

Çıkrıkçı, M. ve Daştan, A. (2002). Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolar Aracılığı ile Sunulması. *Bankacılar Dergisi*, 43: 18-32.

Çolak, N. (2012). *Entelektüel Sermayenin Firma Değeri Üzerine Etkisi ve Ekonometrik Bir Analiz*. Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.

Çukurçayır, M.A. ve Çelebi, E. (2009). Bilgi Toplumu ve E-Devletleşme Sürecinde Türkiye. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9): 59-82.

Doğan, K.N. (2004). Entelektüel Sermaye Yönetimi Yaklaşımı ve Entelektüel Varlıkların Korunmasına Yönelik Öneriler. *Yönetim*, 15(47): 15-25.

Ekizceleroğlu, C. (2011). Türkiye'de Bilgi Ekonomisi ve Bilgi Yoğun Malların Dış Ticaret., *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi,* 30(1): 209-228.

Erdem, Z. (2007). Entelektüel Sermayenin Küresel Ekonomi İçerisindeki Yeri ve Önemi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 53(1): 275-294.

Erkal, Z.E. (2005). *Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi, Raporlanması ve İMKB ye Kayıtlı Teknoloji Şirketlerine Yönelik Bir Araştırma*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Erkal, Z.E. (2007). *Bilgi Çağı ve Entelektüel Varlıklar*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezleri Konferansları. 50. Seri: 67-78.

Erkuş, H. (2004). Geleneksel Raporlama Yöntemlerinin Yeni Ekonomi Karşısındaki Durumunun İrdelenmesi ve Entelektüel Sermayenin Raporlanması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9(2): 303-324.

Ertuğrul, M. (2000). *Entelektüel sermayenin İşletme Değeri Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

Giray, G. (2013). *Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolarda Raporlanmasına İlişkin Yaklaşımlar ve Değerlendirilmesi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Görmüş, A.Ş. (2009). Entelektüel Sermaye ve İnsan Kaynaklarının Artan Önemi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11(1): 57-75.

http://iibf.erciyes.edu.tr/guven/veri/bilgi_nedir.pdf, (Erişim Tarihi: 09.01. 2015).

Işık, N. ve Kılınç, E.C. (2013). Bilgi Ekonomisi ve İktisadi Büyüme: OECD Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 26: 21-54.

İnce, M. ve Oktay, E. (2006). Bilginin Bir Stratejik Güç Olarak Önemi ve Örgütlerde Bilgi Yönetimi. *Selçuk Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(9): 15-29.

İşevi, A.S. ve Çelme, B. (2005). Bilgi Çağında Yeni Hazine: Entelektüel Sermayeyle Rekabeti Yakalamak. *Bilgi Dünyası,* 6(2): 251-267.

Kara, T. (2007). Basın İşletmelerinde Likidite Analizi: Hürriyet Gazetesi Örneği. *Marmara İletişim,* 1(12): 151-159.

Karacaer, S.A. ve Aygün, M. (2009). Entelektüel Sermayenin Firma Performansı Üzerine Etkisi. *H.U İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 27(2): 127-140.

Karacan, S. (Ekim-Kasım-Aralık (2014). Entelektüel Sermaye ve Yönetimi. *Mali Çözüm Dergisi*, 69: 177-199.

Karadeniz, E. ve Kahiloğulları S. (2014). Akdeniz Bölgesinde Faaliyet Gösteren Otel İşletmelerinde Finansal Analiz Tekniklerinin Kullanımı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9(1): 73-90.

Kayalı C.A., Yereli, A.N ve Ada, Ş. (2007). Entelektüel Katma Değer Katsayısı Yöntemi Kullanılarak Entelektüel Sermayenin Firma Değeri Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi*, 14(1): 67-90.

Kerimov, R. (2011). *Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi, Raporlanması ve İşletme Performansına Etkisi: Örnek Bir Uygulama*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Kevük, S. (2006). Bilgi Ekonomisi. *Journal of Yaşar university*, 1(4): 319-350.

Kırlıoğlu, H. (2010). İşletme Birleşmelerinde Ertelenmiş Vergilerin Oluşumu ve Özel Bir Durum: Şerefiyeden Kaynaklanmış Ertelenmiş Vergiler. *Mali Çözüm Dergisi,* 98: 71-87.

Kutlu, H.A. (2009). Entelektüel Sermaye Türkiye Muhasebe Sisteminde Raporlanabilir mi. *Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi,* 27(1): 235-257.

Margos, Ş. (2010). *Maddi Olmayan Varlıkların UFRS Çerçevesinde Değerlemesi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Moolman, S. (2009). *Intellectual Capital: Measurement, Recognıtıon and Reportıng*. Masters Thesis Unıversıty of South Afrıca, Pretorıa.

Morgan, J., Ihrke, F. ve Hurley, J. (2010). A Review of Intellectual Capital Literature Proposing Balance Sheet Disclosures of Intellectual Capital (Plus Evaluative Commentary from a Financial Accounting Measurement Perspective). *Advances in Business Research,* 1(1): 36-44.

Mouritsen, J., Bukh, P.N. ve Marr, B. (2004). Reporting on intellectual Capital: Why, What and How. *Measuring Busıness Excellence*, 8(1): 46-54.

Orens, R., Aerts, W. ve Lybaert, N. (2009). Intellectual Capital Disclosure. Cost of Finance and Firm Value. *Management Decision,* 47(10): 1536-1554.

Ögüt, A., İraz, R. ve Zerenler, M. (2007). Değer Mühendisliği (Value Engineerıng) Uygulamalarının Fonksiyonel Etkinlik Açısından İşletmelerin Somut ve Soyut Varlıklarına Yönelik Olası Etkileri. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 7(13): 51-69.

Önal, Y.B. ve Karadeniz, E. (2004). Firma Değerinin Ekonomik Katma Değer (EVA) Yöntemiyle Tespit Edilmesi: İMKB'ye Kote Bir Turizm İşletmesi Üzerine Uygulama. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi,* 15(2): 139-157.

Özer, M. (1998). *Vergisel ve Teknik Boyutlarıyla Muhasebe*. Ankara, Özkan Matbaacılık.

Özer, Ö. (2012). Mali Tablolar Analizi: Bir Hastane Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 6: 183-199.

Öztürk, M.B. ve Demirgüneş, K. (2008). Kurumsal Yönetim Bakış Açısıyla Entelektüel Sermaye. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 19: 395-411.

Özveren, M. ve Yıldız S. (2010). Entelektüel Sermayenin Ölçüm Yöntemleri ve Kriterlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 29(2): 275-289.

Paksoy, M. ve Öztürk, C. (2006). Otel İşletmelerinde Entelektüel Sermayenin Oluşumu: GAP Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2): 133-158.

Seki, İ. (2012). Bilgi Yönetişimi ve Üniversite Ekonomisi: Teorik Bir Yaklaşım. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(19): 1-30.

Selvi, Ö. (Mart 2012). Bilgi Toplumu, Bilgi Yönetimi ve Halkla ilişkiler. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3: 191-214.

Stewart, T. (1991). *Intellectual Capital Brainpower*. Fortune, 123: 11.

Stewart, T. (1997). *Entelektüel Sermaye: Kuruluşların Yeni Zenginliği*. (Çev. N. Elhüseyni), İstanbul, Bzd Yayıncılık.

Şamiloğlu, F. ve Akgün, A.İ. (2010). *Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Finansal Tablolar Analizi*. Bursa, Ekin Yayınevi.

Ticha, İ. (2008). Intellectual Capital Reportin. *Agric. Econ- Czech*, 54(2): 57-62.

İşletme Birleşmelerine İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS-3) Hakkında Tebliğ: Sıra No: 67. (2008). T.C. *Resmi Gazete*, 26966, 13 Agustos 2008.

Toraman, C., Abdioğlu, H. ve İşgüden, B. (2009). İşletmelerde İnovasyon Sürecinde Entelektüel Sermaye ve Yönetim Muhasebesi Kapsamında Değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi,* 11(1): 91-120.

Uçkan, Ö. (2006). Bilgi Politikası ve Bilgi Ekonomisi: Verimlilik, İstihdam, Büyüme ve Kalkınma. *Bilim Dünyası*, 7(1): 23-48.

Ünlü U. ve Saygın, O. (Temmuz 2014). Arındırılmış Ekonomik Katma Değer (REVA) Yöntemiyle Performans Ölçümü: Turizm Sektörü Uygulaması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, s.139-150.

Ulusan, H. (2005). Maddi Olmayan Varlıklar ve İşletme İçinde Yaratılan Maddi Olmayan Varlıklarla İlgili bir Araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 2: 69-103.

Uzay, Ş. ve Savaş, O. (Ocak-Haziran 2003). Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi: Mobilya Sektöründe, Karşılaştırılmalı Bir Uygulama Örneği. *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, 20: 163-181.

Ünal, O. (2010). Entelektüel Sermayenin Raporlanması ve UMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Kapsamında Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi,* 2: 20-39.

Varım, S. (2001). Teknoloji Yenilik ve Bilgi Ekonomisi. *Ege Akademik Bakış,* 1(1): 192-201.

www.tdk.gow.tr, (Erişim, 01.09.2014).

Yalkın, Y.K. (1981). *İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri*. Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Yereli, A.N. ve Gerşil G. (2005). Entelektüel Sermayeyi Ölçme ve Raporlama Yöntemleri, *Yönetim ve Ekonomi,* 12(2): 17-29.

Yıldız, S. (2011). Entelektüel Sermayenin İşletme Performansına Etkisi: Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3):11-28.

Yılmaz, M. (2013). Küreselleşmenin Oluşumuna Zemin Hazırlandığı Yeni Ekonomik Anlayış: Bilgi Ekonomisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 27(1): 241-255.

Yılmaz, Y. (2006). Entelektüel Sermaye Yönetiminde Yeni Bir Sistem: Bilgi Bilançosu. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi,* 21(1): 511-526.

Yörük, N. ve Erdem, M.S. (2008). Entelektüel Sermaye ve Unsurlarının, İMKB'de İşlem Gören Otomotiv Sektörü Firmalarının Finansal Performansı Üzerine Etkisi. *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi,* 22(2): 397-413.

Yücel, R. (Eylül 2005). Bilgi Dönüşümleri ve Entelektüel Sermaye Açısından Önemi, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi,* 7: 1-18.

Yücel, R. (2013). KİT' ler ve Entelektüel Sermayenin İşletmelere Katkısı: 1923-1939 Dönemine Ait Bir İnceleme. *Ankara Barosu Dergisi,* 1: 57-71.

Zor, İ. ve Bulut E. (Haziran 2013). Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolara Yansıtılması. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 8: 96-113.

Zor, İ. ve Cengiz, S. (Bahar 2013). Entelektüel Sermaye ile Firma Değeri Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul'da Bir Araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(1): 37-56.

EKLER

Ek-1 BİST Bilişim Sektörü 2016 Yılı Finansal Durum Tabloları (Bilanço)

Finansal Durum Tablosu (bilanço)	ALCATEL	ARENA	ARMADA	DATAGATE	DESPEC
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2016
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL	TL
V A R L I K L A R					
DÖNEN VARLIKLAR	328.902.569	704.682.514	544.478.163	293.822.238	85.694.385
Nakit ve Nakit Benzerleri	43.462.299	20.416.218	49.746.515	44.071.844	3.504.106
Finansal Yatırımlar	0	0	0	0	115680
Ticari Alacaklar	232.210.237	484.458.797	413.448.719	215.148.062	47.963.893
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	18.319.384	329.857	0	346.868	29.672
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	213.890.853	484.128.940	413.448.719	214.801.194	47.934.221
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	975.863	0	109.333	71.028	39.347
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	718.964		0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	256.899	0	109.333	71.028	39.347
Türev Araçlar	0	428.100	343.415	0	238579
Stoklar	30.997.760	193.460.161	70.300.132	31.482.171	26.415.466
Canlı Varlıklar	0	0	0	0	0
Peşin Ödenmiş Giderler	1.746.312	3.122.495	0	2370046	1.862.549
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	0	0	0	0	0
Diğer Dönen Varlıklar	19.510.098	2.635.498	10.090.693	679.087	5.554.765
ARA TOPLAM					
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar	0	0	439.356	0	0
DURAN VARLIKLAR	50.679.575	8.757.159	5.719.663	13.564.367	976.157
Finansal Yatırımlar	0	0	0	0	10.190
Ticari Alacaklar	0	0	0	1.770.872	0
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	0	1.770.872	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0

Diğer Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	0	0	0	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	48.496	0	0	0	0
Canlı Varlıklar	0	0	0	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0	0	0	0	18.280
Maddi Duran Varlıklar	8.856.572	4.494.951	3.751.749	178.421	255.642
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	1.005.888	3.911.396	177.876	486.848	337.826
- Şerefiye	0	580.391	0	0	0
- Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	3.331.005	177.876	486.848	337.826
Peşin Ödenmiş Giderler	0	0	0	0	0
Ertelenmiş Vergi Varlığı	35.839.806	350.812	1.790.038	11.128.226	354.219
Diğer Duran Varlıklar	4.928.813	0	0	0	0
TOPLAM VARLIKLAR	379.582.144	713.439.673	550.197.826	307.386.605	86.670.542
K A Y N A K L A R					
KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	213.837.654	451.985.930	348.030.401	231.261.454	30.583.339
Kısa Vadeli Borçlanmalar	538.318	142827988	54.757.724	0	0
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	0	0	0	74.988.612	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0	0
Ticari Borçlar	53.607.104	272.327.872	276.428.995	139.520.790	26.894.845
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	29.153.659	1.616.000	461.867	290.115	419.373
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	24.453.445	270.711.872	275.967.128	139.230.675	26.475.472
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	4.308.871	2.140.533	0	100.211	100.538
Diğer Borçlar	4.778.611	6.466.200	0	2.838.289	87.429
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	4.778.611	6.466.200	0	2.838.289	87.429
Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0	0
Ertelenmiş Gelirler	45.878.580	18.507.805	0	3.046.439	912.713
Dönem Kar Vergi Yükümlülüğü	8.439.313	8.126.078	4.603.809	3.330.984	1.431.775
Kısa Vadeli Karşılıklar	96.286.857	1.467.092	1.244.321	7.436.129	1.156.039
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	5.850.819	1.467.092	1.244.321	0	0
- Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	90.436.038	0	0	7.436.129	1.156.039
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	0	122.362	10.995.552	0	0
ARA TOPLAM					

Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler	0	0	0	0	0
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	29.882.570	6.199.616	62.455.656	1.818.194	222.068
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0	0	61.762.197	1.770.872	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0	0
Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0	
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0	
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0	
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0	
Diğer Borçlar	0	0	0	0	
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	
Türev Araçlar	0	0	0	0	
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0	
Ertelenmiş Gelirler	9.849.785	0	0	0	
Uzun Vadeli Karşılıklar	20.032.785	3.325.531	693.459	47.322	222.068
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	13.317.866	3.325.531	693.459	47.322	222.068
- Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	6.714.919	0	0	0	0
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar	0	0	0	0	0
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	0	2.874.085	0	0	0
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	0	0	0	0	0
ÖZKAYNAKLAR	135.861.920	255.254.127	139.711.769	74.306.957	55.865.135
ANA ORTAKLIĞA AİT ÖZKAYNAKLAR	135.861.920	252.997.769	139.711.769	74.306.957	55.865.135
Ödenmiş Sermaye	38.700.772	32.000.000	24.000.000	30.000.000	23.000.000
Sermaye Düzeltme Farkları	0	0	0	1.241.463	437.133
Geri Alınmış Paylar (-)	0	0	0	-277.304	0
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0	0	0	0	0
Paylara İlişkin Primler İskontolar	956.213	195.307	0	3.229.361	2.967.707
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	-40.393	132.160.519	-9.024	42.262	-50.861
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazanç Kayıpları	-40.393	132.160.519	-9.024	42.262	-50.861
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0	0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	38.091.590	-4.244.209	70.053.514	1.970.435	606.110
- Yabancı Para Çevrim Farkları	38.091.590	-4.219.521	70.053.514	1.970.435	606.110
- Riskten Korunma Kazanç Kayıpları	0	-24.688	0	0	0

- Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazanç Kayıpları	0	0	0	0	0
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0	0
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	672.158	9.433.111	6.343.684	3.802.795	7.310.637
Geçmiş Yıllar Karları Zararları	-7.005.697	70.728.615	31.320.089	16.219.963	11.239.245
Net Dönem Karı Zararı	35.314.554	14.282.010	8.003.506	18.077.982	10.355.164
KONTROL GÜCÜ OLMAYAN PAYLAR	0	2.256.358	0	0	0
TOPLAM KAYNAKLAR	379.582.144	713.439.673	550.197.826	307.386.605	86.670.542

Finansal Durum Tablosu (bilanço)	ESCORT	FONET	İNDEKS	KAREL	KRCN
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2016
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL	TL
V A R L I K L A R					
DÖNEN VARLIKLAR	12.998.579	6.474.343	1.357.649.740	321.956.691	31.660.181
Nakit ve Nakit Benzerleri	495.141	2.114.096	249.757.802	57.376.097	1.969.738
Finansal Yatırımlar	0	0	0	0	0
Ticari Alacaklar	10.742.437	3.147.312	894.894.469	144.244.693	27.974.207
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	10.597.504	0	961.867	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	144.933	3.147.312	893.932.602	144.244.693	27.974.207
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	889.401	30.819	500.274	201.133	139.580
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	870.872	0	56.924	0	46.293
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	18.529	30.819	443.350	201.133	93.287
Türev Araçlar	0	0	97.733	0	0
Stoklar	0	573.809	180.642.904	107.743.756	1.228.759
Canlı Varlıklar	0	0	0	0	0
Peşin Ödenmiş Giderler	864.799	568.458	11.475.327	11.204.609	300.088
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	1544	0	0	906.369	10.677
Diğer Dönen Varlıklar	5.257	39.849	20.281.231	280.084	37.132
ARA TOPLAM					
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar	0	0	0	0	0
DURAN VARLIKLAR	75.570.275	29.981.727	65.008.920	125.097.359	11.041.678
Finansal Yatırımlar	75.074.892	0	63.605	0	369744

Ticari Alacaklar	0	0	1.770.872	0	0
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	1.770.872	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	0	7.309	51.685	394.414	0
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	0	7.309	51.685	394.414	0
Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	0	0	9.363.466	0	0
Canlı Varlıklar	0	0	0	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0	0	30.423.035	0	0
Maddi Duran Varlıklar	67.735	1.469.573	5.996.417	28.103.596	236.115
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	321.068	25.925.460	5.260.068	67.879.106	9.158.400
- Şerefiye	0	0	1.897.699	0	0
- Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	321.068	25.925.460	3.362.369	67.879.106	9.158.400
Peşin Ödenmiş Giderler	0	0	0	12.075.535	7.783
Ertelenmiş Vergi Varlığı	106.580	2.486.696	12.079.772	16.644.708	1.269.636
Diğer Duran Varlıklar	0	92.689	0	0	0
TOPLAM VARLIKLAR	88.568.854	36.456.070	1.422.658.660	447.054.050	42.701.859
K A Y N A K L A R					
KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	5.915.481	13.533.395	1.193.153.515	182.849.106	9.541.266
Kısa Vadeli Borçlanmalar	296.236	6.640.111	119.641.000	1.462.683	2.519.204
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	0	1.227.191	74.988.612	105.231.035	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	39276	0	0	0
Ticari Borçlar	568.603	1.788.205	792.734.843	41.047.090	820.439
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	105.349	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	568.603	1.788.205	792.629.494	41.047.090	820.439
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	223.004	2.253.162	968.987	7.627.766	685.276
Diğer Borçlar	3.330.736	149.621	9.596.957	57.036	2.395.457
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	3.315.667	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	15.069	149.621	9.596.957	57.036	2.395.457

Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0	40.632
Ertelenmiş Gelirler	27.214	1.074.924	145.816.022	18.711.665	97.034
Dönem Kar Vergi Yükümlülüğü	0	0	7.107.091	0	0
Kısa Vadeli Karşılıklar	1.409.690	321.056	42.300.003	3.713.839	2.983.224
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	130.079	125.672	0	2.278.318	427.816
- Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	1.279.611	195.384	42.300.003	1.435.521	2.555.408
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	59.998	39.849	0	4.997.992	0
ARA TOPLAM					
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler	0	0	0	0	0
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	239.884	2.901.929	6.057.481	86.781.699	587.370
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0	576.783	2.066.828	73.963.350	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0	0
Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0	37.254
Ertelenmiş Gelirler	0	0	0	0	44.846
Uzun Vadeli Karşılıklar	239.884	564.713	3.900.772	12.818.349	505.270
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	239.884	564.713	3.900.772	12.818.349	505.270
- Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	0	0	0	0	0
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar	0	0	0	0	0
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	0	1.667.742	89.881	0	0
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	0	92.691	0	0	0
ÖZKAYNAKLAR	82.413.489	20.020.746	223.447.664	177.423.245	32.573.223
ANA ORTAKLIĞA AİT ÖZKAYNAKLAR	82.413.489	20.020.746	193.129.613	177.423.245	32.573.223
Ödenmiş Sermaye	49.992.100	13.000.000	56.000.000	58.320.000	14.268.513
Sermaye Düzeltme Farkları	6.517.309	0	1.064.323	0	0
Geri Alınmış Paylar (-)	0	0	-798.565	0	0

Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0	0	0	0	0
Paylara İlişkin Primler İskontolar	22.724	0	0	0	0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	-51.674	-194.262	-592.468	-3.421.322	1.863
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazanç Kayıpları	-51.674	-194.262	-592.468	-3.421.322	1.863
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0	0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	0	0	13.098.437	-205.358	0
- Yabancı Para Çevirim Farkları	0	0	13.098.437	791.751	0
- Riskten Korunma Kazanç Kayıpları	0	0	0	-304.101	0
- Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazanç Kayıpları	0	0	0	-693.008	0
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0	0
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	653	358.830	17.763.662	5.956.976	177.868
Geçmiş Yıllar Karları/Zararları	21.971.825	2.158.311	54.591.980	106.537.017	5.578.473
Net Dönem Karı/Zararı	3.960.552	4.697.867	52.002.244	10.235.932	12.546.506
KONTROL GÜCÜ OLMAYAN PAYLAR	0	0	30.318.051	0	0
TOPLAM KAYNAKLAR	88.568.854	36.456.070	1.422.658.660	447.054.050	42.701.859

Finansal Durum Tablosu(bilanço)	LİNK	LOGO	NETAŞ	PKART
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2016
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL
V A R L I K L A R				
DÖNEN VARLIKLAR	14.850.412	139.523.661	1.116.216.028	38.909.630
Nakit ve Nakit Benzerleri	10.955.906	43.507.923	115.641.750	17.751.316
Finansal Yatırımlar	0	279.986	0	0
Ticari Alacaklar	3.758.834	92.906.476	697.710.992	11.355.607
-İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	26.807.040	1.955
-İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	3.758.834	92.906.476	670.903.952	11.353.652
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0
-Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0
-Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	69.691	147.362	149.196.536	19.501
-İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	42.452	0	0	0
-İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	27.239	147.362	149.196.536	19.501

Türev Araçlar	0	0	0	0
Stoklar	28.262	322.138	83.991.024	7.772.182
Canlı Varlıklar	0	0	0	0
Peşin Ödenmiş Giderler	27.006	1.946.104	16.848.978	1.983.572
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	0	0	0	0
Diğer Dönen Varlıklar	10.713	413.672	52.826.748	27.452
ARA TOPLAM				
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar	0	0	0	0
DURAN VARLIKLAR	4.922.209	188.013.329	259.270.864	10.591.836
Finansal Yatırımlar	0	130.653	1.940.781	0
Ticari Alacaklar	0	0	88.574.586	0
-İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	0	0
-İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	88.574.586	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0
-Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0
-Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	344	3.081.146	157.115	0
-İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	0	2.920.534	0	0
-İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	344	160.612	157.115	0
Türev Araçlar	0	0	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	0	737.533	5.121.827	0
Canlı Varlıklar	0	0	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	1.963.000	0	0	0
Maddi Duran Varlıklar	163.126	18.977.934	40.167.155	9.163.569
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	2.792.563	161.722.764	105.917.725	1.111.719
-Şerefiye		0	64.500.278	0
-Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	2.792.563	161.722.764	41.417.447	1.111.719
Peşin Ödenmiş Giderler	3.176	1.786.750	1.053.159	1.357
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	1.208.136	2.287.385	315.191
Diğer Duran Varlıklar	0	368.413	14.051.131	0
TOPLAM VARLIKLAR	19.772.621	327.536.990	1.375.486.892	49.501.466
K A Y N A K L A R				
KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	1.602.338	148.823.733	784.118.707	11.006.117
Kısa Vadeli Borçlanmalar	0	56.798.022	354.859.452	0
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	0	6.298.768	0	0

Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0
Ticari Borçlar	67.451	16.493.822	240.464.539	6.733.457
-İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	1.321.109	5.610.566
-İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	67.451	16.493.822	239.143.430	1.122.891
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0
-Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0
-Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	857.960	6.457.090	17.825.631	204.832
Diğer Borçlar	351.447	7.198.360	8.686.841	56.689
-İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0
-İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	351.447	7.198.360	8.686.841	56.689
Türev Araçlar	0	0	2.678.753	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0
Ertelenmiş Gelirler	152.953	40.749.291	59.914.737	1.798.361
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	169421	1.818.901	297.664	119225
Kısa Vadeli Karşılıklar	0	11.609.615	21.178.816	818.658
-Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	0	11.609.615	16.851.535	467.158
-Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	0	0	4.327.281	351.500
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	3.106	1.399.864	78.212.274	1.274.895
ARA TOPLAM				
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler	0	0	0	0
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	853.454	14.555.392	41.672.308	969.623
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0	3.605.982	0	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0
Ticari Borçlar	0	0	1.945.728	0
-İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0
-İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	0		1.945.728	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0
-Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0
-Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0
Diğer Borçlar	0	2.741.721	0	0
-İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0
-İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	0	2.741.721	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0
Ertelenmiş Gelirler	0	0	0	0
Uzun Vadeli Karşılıklar	467.225	6.315.332	22.207.434	969.623

- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	467.225	6.315.332	22.207.434	969.623
- Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	0	0	0	0
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar	386.229	0	0	0
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	0	0	17.519.146	0
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	0	1.892.357	0	0
ÖZKAYNAKLAR	17.316.829	164.157.865	549.695.877	37.525.726
ANA ORTAKLIĞA AİT ÖZKAYNAKLAR	17.316.829	160.802.613	549.695.877	37.525.726
Ödenmiş Sermaye	5.500.000	25.000.000	64.864.800	22.750.000
Sermaye Düzeltme Farkları	4.178.483	2.991.336	41.612.160	1.732.107
Geri Alınmış Paylar (-)	0	-4.632.563	0	0
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0	0	0	0
Paylara İlişkin Primler/İskontolar	0	0	0	0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	-106801	-1.663.527	230.056.150	748.892
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazanç Kayıpları	-106.801	-1.663.527	-8.240.661	748.892
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	238.296.811	0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	0	6.899.780	16.764.885	0
- Yabancı Para Çevirim Farkları	0	6899780	16.764.885	0
- Riskten Korunma Kazanç Kayıpları	0	0	0	0
- Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazanç Kayıpları	0	0	0	0
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	6.036.971	11.626.514	33.182.076	555.556
Geçmiş Yıllar Karları/Zararları	252.563	75.241.603	144.545.795	8.149.475
Net Dönem Kar/Zararı	1.455.613	45.339.470	18.670.011	3.589.696
KONTROL GÜCÜ OLMAYAN PAYLAR	0	3.355.252	0	0
TOPLAM KAYNAKLAR	19.772.621	327.536.990	1.375.486.892	49.501.466

EK-2 BİST Bilişim Sektörü 2017 Yılı Finansal Durum Tablosu (Bilanço)

Finansal Durum Tablosu (bilanço)	ALCATEL	ARENA	ARMADA	DATAGATE	DESPEC
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	31.12.2017	31.12.2017	31.12.2017	31.12.2017	31.12.2017
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL	TL
V A R L I K L A R					
DÖNEN VARLIKLAR	398.746.706	835.098.318	750.256.830	387.221.023	104.027.458
Nakit ve Nakit Benzerleri	65.870.569	73.955.510	82.860.106	37.479.728	3.746.684
Finansal Yatırımlar	0	0	0	0	160.667
Ticari Alacaklar	251.871.168	537.128.518	565.354.063	267.019.349	59.880.432
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	19.333.253	0	0	75.702	706.277
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	232.537.915	537.128.518	565.354.063	266.943.647	59.174.155
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	1.785.198	1.961.388	29903	77.148	43.192
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	718.971	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	1.066.227	1.961.388	29903	77.148	43.192
Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Stoklar	52.527.602	216.236.119	87.817.679	80.836.881	33.732.070
Canlı Varlıklar	0	0	0	0	0
Peşin Ödenmiş Giderler	1.240.981	1.838.483	0	1.807.917	1.891.392
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	0	0	0	0	0
Diğer Dönen Varlıklar	25.451.238	3.805.476	13.724.175	0	4.573.021
ARA TOPLAM	0	0	0	0	0
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar	0	172.824	470.904	0	0
DURAN VARLIKLAR	76.680.103	17.273.820	9.168.819	36.582.979	1.605.964
Finansal Yatırımlar	0	0	0	0	10.190
Ticari Alacaklar	0	7.822.966	0	16.902.276	0
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	0	7.822.966	0	16.902.276	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	0	3.885.057	0	0	0
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	0	3.885.057	0	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	239.854	0	0	0	0
Canlı Varlıklar	0	0	0	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0	0	0	0	251.890
Maddi Duran Varlıklar	7.022.876	2.777.328	3.786.627	188.979	226.403

Maddi Olmayan Duran Varlıklar	186.285	2.001.125	142.295	509.910	420.053
- Şerefiye	0	0		0	0
- Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	2.001.125	142.295	509.910	420.053
Peşin Ödenmiş Giderler	0	0	0	0	0
Ertelenmiş Vergi Varlığı	43.881.920	787.344	5.239.897	18.981.814	697.428
Diğer Duran Varlıklar	25.349.168	0	0	0	0
TOPLAM VARLIKLAR	475.426.809	852.372.138	759.425.649	423.804.002	105.633.422
K A Y N A K L A R					
KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	182.506.905	577.986.984	519.815.462	311.473.480	48.606.254
Kısa Vadeli Borçlanmalar	1.112.624	133.001.301	109.673.546	2.065.494	23.879.117
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	0	0	0	30.535.801	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0	0
Ticari Borçlar	75.583.536	313.477.943	393.663.836	249.549.531	20.612.291
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	53.164.192		2.231.097	1.008.271	522.322
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	22.419.344	313.477.943	391.432.739	248.541.260	20.089.969
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	5.093.335	2.101.236	0	120.853	101.247
Diğer Borçlar	130.421	15.830.312	0	1.610.470	118.455
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	130.421	15.830.312	0	1.610.470	118.455
Türev Araçlar	0	742.750	364.159	404.709	493.048
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0	0
Ertelenmiş Gelirler	31.456.460	109.373.568	0	3.797.396	376.446
Dönem Kar Vergi Yükümlülüğü	6.200.757	3.207.600	3.177.061	3.449.904	931.230
Kısa Vadeli Karşılıklar	62.929.772	252.274	2.030.811	19.939.322	2.094.420
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	8.089.715	252.274	2.030.811	0	0
- Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	54.840.057	0	0	19.939.322	2.094.420
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	0	0	10.906.049	0	0
ARA TOPLAM					
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler					
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	101.172.215	3.281.078	76.500.272	16.969.583	273.796
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0	0	75.649.928	16.902.276	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0	0
Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0	0

Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0	0	
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0	
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0	
Diğer Borçlar	0	0	0	0	0	
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0	
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0	
Türev Araçlar	0	0	0	0	0	
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0	0	
Ertelenmiş Gelirler	37.998.560	0	0	0	0	
Uzun Vadeli Karşılıklar	63.173.655	3.281.078	850.344		67.307	273.796
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	16.825.597	3.281.078	850.344		67.307	273.796
- Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	46.348.058	0	0	0		0
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar	0	0	0	0		0
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	0	0	2.192.472		647.793	0
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler						
ÖZKAYNAKLAR	191.747.689	271.104.076	163.109.915		95.360.939	56.753.372
ANA ORTAKLIĞA AİT ÖZKAYNAKLAR	191.747.689	270.805.701	163.107.962		95.360.939	56.753.372
Ödenmiş Sermaye	38.700.772	32.000.000	24.000.000		30.000.000	23.000.000
Sermaye Düzeltme Farkları	29.172.723	0	0		1.241.463	437.133
Geri Alınmış Paylar (-)	0	0	0		-277.304	0
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0	0	0		0	0
Paylara İlişkin Primler İskontolar	956.213	209.332	0		3.229.361	2.967.707
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	873.128	148.842.581	-9024		38.817	-58.140
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazanç Kayıpları	873.128	-1.557.584	-9024		38.817	-58.140
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0		0	0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	69.854.527	-3.203.488	80.808.769		1.965.400	606.110
- Yabancı Para Çevirim Farkları	69.854.527	-3.232.518	80.808.769		1.965.400	606.110
- Riskten Korunma Kazanç Kayıpları	0	29.030	0		0	0
- Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazanç Kayıpları	0	0	0		0	0
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0		0	0
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	672.158	9.628.221	6.343.684		6.164.738	8.439.543
Geçmiş Yıllar Karları Zararları	28.308.857	81.264.414	39.323.595		21.956.656	12.965.503
Net Dönem Karı Zararı	23.209.311	2.064.641	12.640.938		31.041.808	8.395.516
KONTROL GÜCÜ OLMAYAN PAYLAR	0	298.375	1.953		0	0
TOPLAM KAYNAKLAR	475.426.809	852.372.138	759.425.649		423.804.002	105.633.422

Finansal Durum Tablosu (bilanço)	ESCORT	FONET	INDEKS	KAREL	KRON
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	31.12.2017	31.12.2017	31.12.2017	31.12.2017	31.12.2017
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL	TL
V A R L I K L A R					
DÖNEN VARLIKLAR	9.972.685	8.938.926	1.864.614.443	409.999.815	32.789.365
Nakit ve Nakit Benzerleri	436.992	3.295.265	284.175.937	9.683.929	2.610.748
Finansal Yatırımlar	0	0	0	0	0
Ticari Alacaklar	6.855.756	4.474.756	1.099.471.261	176.689.090	28.654.223
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	6.015.527	0	1.654.639	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	840.229	4.474.756	1.097.816.622	176.689.090	28.654.223
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0		0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	367.660	264.484	351.412	472.578	181.401
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	342.182	0	30.045	0	7.544
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	25.478	264.484	321.367	0	173.857
Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Stoklar	0	257.358	430.573.781	196.555.162	585.570
Canlı Varlıklar	0	0	0	0	0
Peşin Ödenmiş Giderler	2.257.374	602.825	7.890.287	24.122.908	619.213
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	210	9.781	0	1.870.659	18.278
Diğer Dönen Varlıklar	54.693	34.457	42.151.765	605.489	119.932
ARA TOPLAM	0	0	0	0	0
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar	0	0	0	0	0
DURAN VARLIKLAR	76.546.781	41.032.516	73.226.596	131.086.620	15.602.416
Finansal Yatırımlar	76.272.789	0	63.605	0	1.840
Ticari Alacaklar	0	0	16902276	0	0
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	16902276	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0

- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	0	28285	51.685	3.458	0
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	0	28285	51.685	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	0	0	8.771.537	0	0
Canlı Varlıklar	0	0	0	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0	0	15.343.324	0	0
Maddi Duran Varlıklar	71.291	3.367.099	5.870.472	31.326.777	465.348
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	202.701	35.019.021	5.166.026	72.930.410	13.358.161
- Şerefiye	0	0	1.897.699	431.946	0
- Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	202.701	35.019.021	3.268.327	72.498.464	13.358.161
Peşin Ödenmiş Giderler	0	38.239	0	10.227.394	3.934
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	2.579.872	21.057.671	16.598.581	1.773.133
Diğer Duran Varlıklar	0	0	0	0	0
TOPLAM VARLIKLAR	86.519.466	49.971.442	1.937.841.039	541.086.435	48.391.781

K A Y N A K L A R

KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	2.630.938	5.995.891	1.560.273.550	217.794.644	9.072.256
Kısa Vadeli Borçlanmalar	0	3.249	109.475.932	7.738.387	2.067.217
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	0	2.081.387	30.535.801	87.270.950	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	30.956	0	0	0
Ticari Borçlar	251.279	1.273.550	1.230.747.807	62.816.419	536.609
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	104.137	0	3.268.269	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	147.142	1.273.550	1.247.479.538	0	536.609
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	295.641	1.628.854	1.151.104	9.116.185	851.705
Diğer Borçlar	51.780	184.413	25.982.121	1.104.858	1.522.253
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	23.180	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	28.600	184.413	25.982.121	0	1.522.253
Türev Araçlar	0	0	1.308.094	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0	226.410
Ertelenmiş Gelirler	593.714	30.639	82.262.494	38.484.824	104.533
Dönem Kar Vergi Yükümlülüğü	0	0	32.623.117	0	0
Kısa Vadeli Karşılıklar	1.306.335	762.893	26.187.080	7.108.578	3.763.529

- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	26.724	241.557	0	4.738.348	1.871.631
- Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	1.279.611	521.336	26.187.080	2.370.230	1.891.898
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	132.189	0	0	4.154.443	0
ARA TOPLAM					
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler					
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	79.249	3.437.260	21.101.867	116.013.432	888.245
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0	1.169.290	16.933.426	99.529.650	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0	0
Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0	399.467
Ertelenmiş Gelirler	0	0	0	0	0
Uzun Vadeli Karşılıklar	45.181	558.242	4.148.419	16.483.782	488.778
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	45.181	558.242	4.148.419	16.483.782	488.778
- Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	0	0	0	0	0
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar	0	0	0	0	0
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	34.068	1.709.728	20.022	0	0
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler					
ÖZKAYNAKLAR	83.809.279	40.538.291	356.465.622	207.278.359	38.431.280
ANA ORTAKLIĞA AİT ÖZKAYNAKLAR	83.809.279	40.538.291	317.526.742	207.511.658	38.431.280
Ödenmiş Sermaye	49.992.100	18.000.000	56.000.000	58.320.000	14.268.513
Sermaye Düzeltme Farkları	6.517.309	0	1.064.323	0	0
Geri Alınmış Paylar (-)	0	0	-798.565	0	0
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0	0	0	0	0
Paylara İlişkin Primler İskontolar	22.724	11.496.200	0	0	0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	-48.243	-27.084	-380.706	-4.923.837	-20.368
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazanç Kayıpları	-48.243	-27.084	-380.706	-4.923.837	-45.648

- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0	
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	0	0	13.479.683	-19.178	0
- Yabancı Para Çevirim Farkları	0	0	13.479.683	-19.718	25.280
- Riskten Korunma Kazanç/Kayıpları	0	0	0	0	0
- Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazanç Kayıpları	0	0	0	0	0
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0	0
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	653	590.856	22.488.830	5.956.976	1.049.382
Geçmiş Yıllar Karları/Zararları	25.932.377	6.624.152	70.165.709	116.777.494	14.903.289
Net Dönem Karı/Zararı	1.392.359	4.097.425	155.507.468	31.400.203	8.230.464
KONTROL GÜCÜ OLMAYAN PAYLAR	0	0	38.938.880	-233.299	0
TOPLAM KAYNAKLAR	86.519.466	49.971.442	1.937.841.039	541.086.435	48.391.781

Finansal Durum Tablosu (bilanço)	LİNK	LOGO	NETAŞ	PKART
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	31.12.2017	31.12.2017	31.12.2017	31.12.2017
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	
V A R L I K L A R				
DÖNEN VARLIKLAR	16.702.586	162.176.702	1.286.317.631	68.213.821
Nakit ve Nakit Benzerleri	12.418.234	51.633.614	187.212.070	9.475.833
Finansal Yatırımlar	0		0	0
Ticari Alacaklar	4.147.457	104.524.024	806.226.238	42.004.500
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	4.147.457	104.524.024	806.226.238	42.004.500
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	80.893	700.688	166.977.031	23.602
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	38.373	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	42.520	700.688	166.977.031	23.602
Türev Araçlar	0	0	0	0
Stoklar	17.114	604.300	70.801.802	14.542.381
Canlı Varlıklar	0	0	0	0
Peşin Ödenmiş Giderler	30.400	2.775.530	11.457.890	2.136.551
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	0	0	0	0
Diğer Dönen Varlıklar	8.488	1.938.546	43.642.600	30.954

ARA TOPLAM	0	0	0	0
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar	0	0	0	0
DURAN VARLIKLAR	6.534.329	220.988.786	263.534.876	10.510.525
Finansal Yatırımlar	0	1.130.653	2.928.818	0
Ticari Alacaklar	0	0	83.903.835	0
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	83.903.835	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	344	3.535.680	0	0
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	0	3.375.068	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	344	160.612	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	0	558.663	6.155.424	0
Canlı Varlıklar	0	0	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	2.225.000	0	0	0
Maddi Duran Varlıklar	116.417	19.941.705	36.598.628	9.115.844
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	4.192.568	191.896.685	103.327.185	874.625
- Şerefiye	0	83.294.475	69.131.791	0
- Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	4.192.568	108.602.210	34.195.394	0
Peşin Ödenmiş Giderler	0	3.006.485	416.766	3.677
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	327.762	11.294.492	516.379
Diğer Duran Varlıklar	0	591.153	18.909.728	0
TOPLAM VARLIKLAR	23.236.915	383.165.488	1.549.852.507	78.724.346
K A Y N A K L A R				
KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	1.245.753	115.034.637	845.140.220	36.586.987
Kısa Vadeli Borçlanmalar	0	1.818.160	302.073.547	9.612.266
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	0	17.466.660	0	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0
Ticari Borçlar	118.479	20.198.763	382.578.302	17.209.909
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	1.715.824	14.411.364
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	118.479	20.198.763	380.862.478	2.798.545
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0

Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	433.674	8.373.167	11.623.440	249.012
Diğer Borçlar	427.658	6.892.841	10.710.962	66.255
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	427.658	6.892.841	10.710.962	66.255
Türev Araçlar	0	0	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0
Ertelenmiş Gelirler	132.991	46.336.515	55.182.524	5.249.218
Dönem Kar Vergi Yükümlülüğü	128.629	531.612	2.994.379	661.765
Kısa Vadeli Karşılıklar	0	12.850.335	27.300.712	1.669.094
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	0	12.850.335	21.736.094	594.094
- Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	0	0	5.564.618	1.075.000
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	4.322	566.584	52.676.354	1.869.468
ARA TOPLAM				
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler				
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	1.271.729	58.855.384	60.105.663	864.926
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0	46.173.847	24.044.293	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0
Ticari Borçlar	0	0	46.357	0
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	0	0	46.357	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0
Diğer Borçlar	0	1.809.414	0	0
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	0	1.809.414	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0
Ertelenmiş Gelirler	0	0	0	109219
Uzun Vadeli Karşılıklar	852.191	8.298.563	24.974.362	755.707
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	852.191	8.298.563	24.974.362	755.707
- Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	0	0	0	0
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar	0	0	0	0
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	419.538	2.573.560	11.040.651	0
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler				
ÖZKAYNAKLAR	20.719.433	209.275.467	644.606.624	41.272.433

ANA ORTAKLIĞA AİT ÖZKAYNAKLAR	20.719.433	208.508.292	644.606.624	41.272.433
Ödenmiş Sermaye	5.500.000	25.000.000	64.864.800	22.750.000
Sermaye Düzeltme Farkları	4.178.483	2.991.336	41.612.160	1.732.107
Geri Alınmış Paylar (-)	0	-4.632.563	0	0
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0	0	0	0
Paylara İlişkin Primler İskontolar	0	0	0	0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	-392.646	-2.669.512	282.205.103	688.492
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazanç Kayıpları	-392.646	-2.669.512	-8.901.434	688.492
- Diğer Kazanç Kayıplar	0			0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	0	12.738.172	6.008.477	0
- Yabancı Para Çevirim Farkları	0	12.738.172	291.106.537	0
- Riskten Korunma Kazanç/Kayıpları	0	0	0	0
- Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazanç Kayıpları	0	0	0	0
- Diğer Kazanç/Kayıplar	0	0	0	0
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	340.548	11.829.019	34.897.360	725.589
Geçmiş Yıllar Karları Zararları	7.404.599	112.423.275	161.500.522	11.569.138
Net Dönem Karı Zararı	3.688.449	50.828.565	53.518.202	3.807.107
KONTROL GÜCÜ OLMAYAN PAYLAR	0	767.175	0	0
TOPLAM KAYNAKLAR	23.236.915	383.165.488	1.549.852.507	78.724.346

Ek-3 BİST Bilişim Sektörü 2018 Yılı Finansal Durum Tablosu (Bilanço)

Diğer Alacaklar	390187	2301133	44837	7770	40776
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar			0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	390187	2301133	44837	7770	40776
Türev Araçlar	0	2229750	0	0	0
Stoklar	80282857	210866442	81856082	11450529	27981668
Canlı Varlıklar	0	0	0	0	0
Peşin Ödenmiş Giderler	7846033	3861957	0	1465578	2121428
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	0	6694119	7412007	255860	0
Diğer Dönen Varlıklar	37232266	9902934	10673813	1463982	1778603
ARA TOPLAM					
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar	0	0	0	0	0
DURAN VARLIKLAR	100337864	28798833	11542265	18095654	2159097
Finansal Yatırımlar	0	0	0	0	0
Ticari Alacaklar	0	12893324	0	3604399	0
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	0	12893324	0	3604399	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	0	3136540	0	0	0
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	0	3136540	0	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	64614	0	0	0	0
Canlı Varlıklar	0	0	0	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0	0	0	0	247210
Maddi Duran Varlıklar	3603520	3239954	5336267	118251	218729
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	91396	2498745	165846	538193	427938
- Şerefiye	0	0	0	0	0
- Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	2498745	165846	538193	427938
Peşin Ödenmiş Giderler	15144319	0	0	0	0
Ertelenmiş Vergi Varlığı	75895862	7010270	6040152	13834811	1265220
Diğer Duran Varlıklar	5538153	0	0	0	0
TOPLAM VARLIKLAR	651646952	90901586	873405805	228648407	119459538
K A Y N A K L A R					
KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	194634862	53892416	444369911	124216990	41626976
Kısa Vadeli Borçlanmalar	154853	96701809	18712093	31737716	12824836
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	0	0	0	27130066	0

Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0	0
Ticari Borçlar	68512836	378195884	402710579	41954875	23413390
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	22971201	0	1208798	235158	511011
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	45541635	378195884	401506781	41719717	22902379
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	3044315	1542828	0	84001	65138
Diğer Borçlar	484934	11334287	0	1463588	458668
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	484934	11334287	0	1463588	458668
Türev Araçlar	0	131908	946202	0	1073209
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0	0
Ertelenmiş Gelirler	28806824	48320754	0	3805020	296471
Dönem Kan Vergi Yükümlülüğü	24803647	345285	0	0	214011
Kısa Vadeli Karşılıklar	68827433	351861	2077009	18041724	3281253
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	7702054	351861	2077009	0	0
- Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	61125379	0	0	18041724	3281253
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	0	0	19924028	0	0
ARA TOPLAM					
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler	0	0	0	0	0
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	157521207	3802431	199644830	3818294	394983
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0	0	198670019	3604399	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0	0
Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0	0
Ertelenmiş Gelirler	62650782	0	0	0	0
Uzun Vadeli Karşılıklar	94870425	3802431	974811	213895	394983
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	12281701	3802431	974811	213895	394983

- Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	82588724	0	0	0	0
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar	0	0	0	0	0
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	0	0	0	0	0
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	0	0	0	0	0
ÖZKAYNAKLAR	299490883	368288239	229391064	100613123	77437579
ANA ORTAKLIĞA AİT ÖZKAYNAKLAR	299490883	368506976	228951139	100613123	77437579
Ödenmiş Sermaye	38700772	32000000	24000000	30000000	23000000
Sermaye Düzeltme Farkları	29172723	0	0	1241463	437133
Geri Alınmış Paylar (-)	0	0	0	-810827	0
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0	0	0	0	0
Paylara İlişkin Primler İskontolar	956213	291967	0	3229361	2967707
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	-570737	256571335	-9024	-54755	-114808
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazanç Kayıpları	-570737	-1557584	-9024	-54755	-114808
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0	0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	141533376	0	147687028	1940310	606610
- Yabancı Para Çevirim Farkları	0	25812891 9	147687028	1940310	606610
- Riskten Korunma Kazanç Kayıpları	0	0	0	0	0
- Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazanç Kayıpları	0	-1244728 9	0	0	0
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0	0
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	672158	9628221	6343684	10513622	8526418
Geçmiş Yıllar Karları/Zararları	51518168	81757694	51964533	36678534	21215589
Net Dönem Karı/Zararı	37508210	705048	-1035082	17875415	20799430
KONTROL GÜCÜ OLMAYAN PAYLAR	0	-218737	439925	0	0
TOPLAM KAYNAKLAR	651646952	909015286	873405805	228648407	119459538

Finansal Durum Tablosu (Bilanço)	ESCORT	FONET	INDEKS	KAREL	KRON
Finansal Tablo Tipi	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	31.12.2018	31.12.2018	31.12.2018	31.12.2018	31.12.2018
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL	TL
VARLIKLAR					
DÖNEN VARLIKLAR	10082305	15649467	1432225211	645595647	31820099
Nakit ve Nakit Benzerleri	526809	6095046	446036412	91763832	7915641
Finansal Yatırımlar	0	0	0	0	0
Ticari Alacaklar	9006549	8498367	687291682	241984321	20902700
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	8939683	0	1323223	0	342894

- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	66866	8498367	685968459	0	20559806
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	434102	166962	2959024	1170199	409991
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	373171	0	4128	0	10522
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	60931	166962	2954896	0	399469
Türev Araçlar	0	0	0	277567214	0
Stoklar	0	687865	267621577	0	1142457
Canlı Varlıklar	0	0	0	0	0
Peşin Ödenmiş Giderler	22065	162974	13363923	30227795	1335672
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	48	20789	257030	2227003	33316
Diğer Dönen Varlıklar	93232	17464	14695563	655283	80322
ARA TOPLAM					
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar	0	0	0	0	0
DURAN VARLIKLAR	66474642	57245160	87093552	129792119	23512486
Finansal Yatırımlar	66292868	0	0	0	1840
Ticari Alacaklar	0	0	3604399	0	2599276
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	3604399	0	2599276
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	24741	39880	51037	3458	0
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	0	39880	51037	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	0	0	3221926	0	0
Canlı Varlıklar	0	0	0	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0	0	26031431	0	0
Maddi Duran Varlıklar	63618	4651329	26976138	37990043	808913
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	93415	49208765	5318354	75991731	17588444
- Şerefiye	0		1897699	431946	0
- Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	49208765	3420655	75559785	17558444
Peşin Ödenmiş Giderler	0	0	0	8785690	0
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	3345686	21890267	7021197	2514013
Diğer Duran Varlıklar	0	0	0	0	0
TOPLAM VARLIKLAR	76556947	72894627	1519318763	775387766	55332585

KAYNAKLAR					
KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	2168521	1577801	1092207788	454517935	13234199
Kısa Vadeli Borçlanmalar	0	254899	259134085	87724324	5511474
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	0	1476120	27130066	210223335	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	130097	0	0	0
Ticari Borçlar	184784	2031577	649678353	99798237	1354396
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	1460	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	184784	2031577	649676893	0	1354396
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	182822	1983953	739846	9387582	2890244
Diğer Borçlar	215479	910942	15787140	8248654	1401258
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	153649	94645	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	61830	816297	15787140	0	1401258
Türev Araçlar	0	0	7700889	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0	284094
Ertelenmiş Gelirler	17253	7993086	63485104	18952054	628285
Dönem Kar Vergi Yükümlülüğü	0	0	22614886	384529	0
Kısa Vadeli Karşılıklar	1302059	900234	45937419	11472960	491576
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	22448	350469	0	6201895	491576
- Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	1279611	549765	45937419	5271065	0
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	266124	97103	0	8326260	672872
ARA TOPLAM					
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler	0	0	0	0	0
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	64278	4519571	9516662	50099753	429729
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0	46858	3604399	30260900	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0	0
Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0	0
Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0	0

Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0	229961
Ertelenmiş Gelirler	0	2263889	0	0	0
Uzun Vadeli Karşılıklar	54561	675428	5911708	19838853	199768
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	54561	675428	5911708	19838853	199768
- Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	0	0	0	0	0
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar	0	0	0	0	0
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	9717	1533396	555	62319	0
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	0		0	0	0
ÖZKAYNAKLAR	74324148	52597045	417594313	270770078	41668657
ANA ORTAKLIĞA AİT ÖZKAYNAKLAR	74324148	52597045	376431802	272771467	41668657
Ödenmiş Sermaye	49992100	18000000	56000000	58320000	14268513
Sermaye Düzeltme Farkları		0	1064323	0	0
Geri Alınmış Paylar (-)	0	0	-1705805	0	0
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0	0	0	0	0
Paylara İlişkin Primler İskontolar	22724	1149620 0	156607	0	0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	0	-448017	-1083994	-7424495	-30526
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazanç Kayıpları	0	0	-1083994	0	0
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0	
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	-44072	0	15434110	-411802	-767783
- Yabancı Para Çevrim Farkları	0	0	15434110	-411802	-767783
- Riskten Korunma Kazanç/Kayıpları	0	0	0		0
- Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazanç Kayıpları	0	0	0	0	0
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0	0
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	653	818198	31006238	7701272	1049382
Geçmiş Yıllar Karları/Zararları	27324736	1049423 5	153911932	146344776	22619263
Net Dönem Karı/Zararı	-9489302	1223642 9	121648391	68241716	4529808
KONTROL GÜCÜ OLMAYAN PAYLAR	0	0	41162511	-2001389	0
TOPLAM KAYNAKLAR	76556947	7289462 7	1519318763	775387766	55332585

Finansal Durum Tablosu (Bilanço)	LİNK	LOGO	NETAŞ	PLASTİK
Finansal Tablo Tipi	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	31.12.2018	31.12.2018	31.12.2018	31.12.2018
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL
VARLIKLAR				
DÖNEN VARLIKLAR	23.073.911	227.507.326	1.563.754.051	64.419.399
Nakit ve Nakit Benzerleri	18.020.039	78.417.427	192.787.683	20.457.888

Finansal Yatırımlar	0	2.502.350	0	0
Ticari Alacaklar	4.880.840	137.887.595	916.704.334	24.764.376
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	1.406.965	7.142	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	4.880.840	136.480.630	916.697.192	24.764.376
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	110.625	1.583.029	307.408.970	59.211
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	55.104	167.292	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	55.521	1.415.737	307.408.970	59.211
Türev Araçlar	0	0	0	0
Stoklar	9.563	787.560	89.377.544	14.010.141
Canlı Varlıklar	0	0	0	0
Peşin Ödenmiş Giderler	42.330	2.048.483	13.361.876	4.627.459
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	0	0	0	493.512
Diğer Dönen Varlıklar	10.514	4.280.882	44.113.644	6.812
ARA TOPLAM				
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar	0	0	0	0
DURAN VARLIKLAR	7.957.569	335.650.875	297.685.066	14.236.730
Finansal Yatırımlar	0	7.323.214	4.733.887	0
Ticari Alacaklar	0	0	54.296.299	0
- İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	54.296.299	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflardan Alacaklar	0	0	0	0
Diğer Alacaklar	344	160.612	0	0
- İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar	344	160612	0	0
Türev Araçlar	0	0	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	0	0	7.784.350	0
Canlı Varlıklar	0	0	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	2.500.000	0	0	0
Maddi Duran Varlıklar	76.532	20.708.350	51.441.407	13.583.507
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	5.380.214	301.095.882	129.450.068	652.809
- Şerefiye	0	136.752.195	96.422.343	0
- Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar	5.380.214	164.343.687	33.027.725	652.809
Peşin Ödenmiş Giderler	479	2.902.501	554.765	414
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	3.172.018	24.022.688	0

Diğer Duran Varlıklar	0	288.298	25.401.602	0
TOPLAM VARLIKLAR	31.031.480	563.158.201	1.861.439.117	78.656.129
K A Y N A K L A R				
KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	1.556.142	131.938.977	1.016.624.156	28.226.114
Kısa Vadeli Borçlanmalar	0	1.925.997	487.836.269	0
Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları	0	741.292	0	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0
Ticari Borçlar	137.546	25.500.164	298.956.476	14.473.777
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	353.107	12.382.393
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	137.546	25.500.164	298.603.369	2.091.384
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetleri İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	554.784	10.842.883	22.373.870	239.481
Diğer Borçlar	570.041	10.795.713	17.064.208	4.929
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	570.041	10.795.713	17.064.208	4.929
Türev Araçlar	0	0	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0
Ertelenmiş Gelirler	124.834	62.213.298	83.881.957	9.575.959
Dönem Kar Vergi Yükümlülüğü	165.339	1.959.336	5.064.848	0
Kısa Vadeli Karşılıklar	0	17.515.106	34.856.887	1.555.994
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar	0	17.515.106	28.613.313	789.439
- Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar	0	0	6.243.574	766.555
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	3.598	445.138	66.589.646	2.375.974
ARA TOPLAM				
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler	0	0	0	0
UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER	2.114.538	112.645.661	31.150.023	718.523
Uzun Vadeli Borçlanmalar	0	96.808.339	0	0
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0	0	0
Ticari Borçlar	0	0	57.416	0
- İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar	0	0	57.416	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Taraflara Borçlar	0	0	0	0
- Finans Sektörü Faaliyetlerinden İlişkili Olmayan Taraflara Borçlar	0	0	0	0
Diğer Borçlar	0	1.633.361	0	0
- İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	0	0	0	0
- İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar	0	1.633.361	0	0

Türev Araçlar	0	0	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0	0	0
Ertelenmiş Gelirler	0	0	0	49.896
Uzun Vadeli Karşılıklar	1.829.596	11.332.729	29.265.838	644.719
- Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar	1.829.596	11.332.729	29.265.838	644.719
- Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar	0	0	0	0
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar	0	0	0	0
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	284.942	2.871.232	1.826.769	23.908
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	0	0	0	0
ÖZKAYNAKLAR	27.360.800	318.573.565	813.664.938	49.711.492
ANA ORTAKLIĞA AİT ÖZKAYNAKLAR	27.360.800	294.204.187	813.664.938	49.711.492
Ödenmiş Sermaye	5.500.000	25.000.000	64.864.800	22.750.000
Sermaye Düzeltme Farkları	4.178.483	2.991.336	41.612.160	1.732.107
Geri Alınmış Paylar (-)	0	-10.054.033	0	0
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0	0	0	0
Paylara İlişkin Primler/İskontolar	0	0	0	0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	-980.729	-3.796.067	487.612.954	3.945.367
- Yeniden Değerleme ve Ölçüm Kazanç Kayıpları	0	-3.796.067	-7.862.007	3.945.367
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0
Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler	0	35.382.226	28.564.108	0
- Yabancı Para Çevirim Farkları	0	35.382.226	495.474.961	0
- Riskten Korunma Kazanç/Kayıpları	0	0	0	0
- Yeniden Değerleme ve Sınıflandırma Kazanç Kayıpları	0	0	0	0
- Diğer Kazanç Kayıplar	0	0	0	0
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	492.616	17.250.489	34.897.360	959.489
Geçmiş Yıllar Karları/Zararları	10.926.208	160.744.977	175.927.647	15.142.345
Net Dönem Karı/Zararı	7.244.222	67.703.377	-19.814.091	5.182.184
KONTROL GÜCÜ OLMAYAN PAYLAR	0	24.369.376	0	0
TOPLAM KAYNAKLAR	31.031.480	563.158.201	1.861.439.117	78.656.129

Ek-4 BİST Bilişim Sektörü 2016 Yılı Gelir Tabloları

Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	ALCATEL	ARENA	ARMADA	DATAGATE	DESPEC
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2016- 31.12.2016	01.01.2016- 31.12.2016	01.01.2016 - 31.12.2016
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL	TL
KAR VEYA ZARAR KISMI					
Hasılat	440.561.274	1.535.530.386	1.044.493.999	1.214.420.509	192.956.531
Satışların Maliyeti (-)	-354.538.271	-1.442.220.345	-987.002.982	-1.179.815.036	-177.044.511
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar (Zarar)	86.023.003	93.310.041	57.491.017	34.605.473	15.912.020
Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı	0	0	0	0	0
Finans Sektörü Faaliyetleri Maliyeti (-)	0	0	0	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Brüt Kar (Zarar)	0	0	0	0	0
BRÜT KAR/ZARAR	86.023.003	93.310.041	57.491.017	34.605.473	15.912.020
Genel Yönetim Giderleri (-)	-17.142.260	-27.600.075	-21.311.158	-6.389.871	-3.977.265
Pazarlama Giderleri (-)	-7.671.448	-26.693.530	-14.804.542	-4.995.482	-4.049.038
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	-10.956.614	0	0	0	0
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	2.531.374	259.863	9.066.034	11.313.775	7.747.975
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	-2.003.470	0	-8.112.260	-14.965.194	-4.156.314
ESAS FAALİYET KARI ZARARI	50.780.585	39.276.299	22.329.091	19.568.701	11.477.378
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	0	0	0	85.961	8.419
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	0	0	0	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından/Zararlarından Paylar	-8.098	0	0	0	0
FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KARI ZARARI	50.772.487	39.276.299	22.329.091	19.654.662	11.485.797
Finansman gelirleri	2.500.427	0	5.126.894	4.113.400	6.647.802
Finansman Giderleri (-)	-3.106.668	-12.894.892	-11.655.555	-1.156.533	-5.171.309
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI ZARARI	50.166.246	26.381.407	15.800.430	22.611.529	12.962.290
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri (-)/Geliri	-14.851.692	-12.462.987	-7.796.924	-4.533.547	-2.607.126
- Dönem Vergi Gideri (-)/Geliri	-15.878.534	-10.030.647	-7.687.458	-7.570.160	-2.539.583
- Ertelenmiş Vergi Gideri (-)/Geliri	1.026.842	-2.432.340	-109.466	3.036.613	-67.543
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI ZARARI	35.314.554	13.918.420	8.003.506	18.077.982	10.355.164
DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KARI ZARARI		285.983			
DÖNEM KARI ZARARI	35.314.554	14.204.403	8.003.506	18.077.982	10.355.164

Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	ESCORT	FONET	INDEKS	KAREL	KRON
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	01.01.2016 31.12.2016	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2016- 31.12.2016	01.01.2016 -31.12.2016
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL	TL

KAR VEYA ZARAR KISMI					
Hasılat	1.322.298	21.615.483	3.798.602.651	321.860.625	27.236.114
Satışların Maliyeti (-)	-25.668	-12.187.798	-3.637.624.310	-257.760.973	-4.713.144
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar (Zarar)	1.296.630	9.427.685	155.978.341	64.099.652	22.522.970
Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı	0	0	0	0	0
Finans Sektörü Faaliyetleri Maliyeti (-)	0	0	0	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Brüt Kar (Zarar)	0	0	0	0	0
BRÜT KAR/ZARAR	1.296.630	9.427.685	155.978.341	64.099.652	22.522.970
Genel Yönetim Giderleri (-)	-1.922.308	-2.393.990	-32.929.558	-7.091.294	-2.488.476
Pazarlama Giderleri (-)	-8.000	-443.413	-30.882.518	-15.747.050	-2.817.598
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0	-104.745	0	-19.086.278	-4.662.539
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	24.833.036	572.522	101.670.212	21.889.947	4.608.899
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	-30.736.862	-352.861	-112.421.353	-14.506.839	-4.552.815
ESAS FAALİYET KARI/ZARARI	-6.537.524	6.705.198	81.415.124	29.558.138	12.610.441
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	10.788.677	112	322.268	1.789.730	57.163
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	0	0	0	-80.689	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından/Zararlarından Paylar	0	0	-2.305.118	-625.154	0
FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KARI/ZARARI	4.251.153	6.705.310	79.432.274	30.642.025	12.667.604
Finansman gelirleri	663.566	0	19.685.014	8.880.757	958.601
Finansman Giderleri (-)	-976.280	-1.993.108	-24.287.314	-37.805.614	-1.414.252
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI/ZARARI	3.938.439	4.712.202	74.829.974	1.717.168	12.211.953
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri (-)/Geliri	22.113	-14.335	-15.448.368	8.518.764	334.553
- Dönem Vergi Gideri (-)/Geliri	0	0	-18.043.378	0	0
- Ertelenmiş Vergi Gideri (-)/Geliri	22.113	-14.335	2.595.010	8.518.764	334.553
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	3.960.552	4.697.867	59.381.606	10.235.932	12.546.506
DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI					
DÖNEM KARI/ZARARI	3.960.552	4.697.867	59.381.606	10.235.932	12.546.506

Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	LİNK	LOGO	NETAŞ	PKART
Finansal Tablo Tipi	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	01.01.2016-31.12.2016	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2016 - 31.12.2016	01.01.2016 - 31.12.2016
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL
KAR VEYA ZARAR KISMI				

Hasılat	7.145.461	190.374.106	969.843.424	82.988.365
Satışların Maliyeti (-)	-2.456.728	-4.756.358	-835.419.643	-75.646.263
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar (Zarar)	4.688.733	185.617.748	134.423.781	7.342.102
Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı	0	0	0	0
Finans Sektörü Faaliyetleri Maliyeti (-)	0	0	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Brüt Kar (Zarar)	0	0	0	0
BRÜT KAR/ZARAR	4.688.733	185.617.748	134.423.781	7.342.102
Genel Yönetim Giderleri (-)	-2.494.531	-18.920.847	-24.402.568	-2.916.713
Pazarlama Giderleri (-)	-1.954.723	-38.314.128	-44.406.817	-330.287
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	-992.356	-59.368.135	0	0
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	757.753	3.531.905	4.840.922	2.172.404
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	-184.701	-21.426.474	-50.720.228	-1.729.245
ESAS FAALİYET KARI/ZARARI	-179.825	51.070.069	19.735.090	4.538.261
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	12.560	291.293	147.978	0
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	0	0	-106.583	-159.229
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından Zararlarından Paylar	0	-267981	1.257.100	0
FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KARI/ZARARI	-167.265	51.093.381	21.033.585	4.379.032
Finansman gelirleri	2.395.037	3.976.529	51.405.211	0
Finansman Giderleri (-)	-514.249	-3.831.620	-49.766.936	-82.972
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KAR/ZARARI	1.713.523	51.238.290	22.671.860	4.296.060
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri (-)/Geliri	-257.910	-4.298.138	-4.001.849	-706.364
- Dönem Vergi Gideri (-)/Geliri	-230.515	-3.780.773	-313.751	-896.325
- Ertelenmiş Vergi Gideri (-)/Geliri	-27.395	-517.365	-3.688.098	189.961
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	1.455.613	46.940.152	18.670.011	3.589.696
DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI				
DÖNEM KARI/ZARARI	1.455.613	46.940.152	18.670.011	3.589.696

Ek-5 BİST Bilişim Sektörü 2017 Yılı Gelir Tabloları

Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	ALCATEL	ARENA	ARMADA	DATAGATE	DESPEC
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017- 31.12.2017	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017- 31.12.2017
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL	TL
KAR VEYA ZARAR KISMI					
Hasılat	494.923.786	1.823.737.233	1.336.963.050	1.582.967.618	260.641.087
Satışların Maliyeti (-)	-423.750.936	-1.729.898.762	-1.266.407.530	-1.532.280.683	-242.469.369
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar (Zarar)	71.172.850	93.838.471	70.555.520	50.686.935	18.171.718
Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı					
Finans Sektörü Faaliyetleri Maliyeti (-)					
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Brüt Kar (Zarar)					
BRÜT KAR/ZARAR	71.172.850	93.838.471	70.555.520	50.686.935	18.171.718
Genel Yönetim Giderleri (-)	-19.445.304	-35.438.984	-23.363.421	-6.771.664	-3.732.156
Pazarlama Giderleri (-)	-8.532.208	-32.269.710	-17.302.403	-5.691.238	-4.915.956
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	-14.173.866	0	0	0	0
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	7.792.708	0	9.297.752	24.622.345	10.667.361
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	-3.768.159	-2.355.609	-10.507.331	-28.210.751	-7.590.870
ESAS FAALİYET KARI/ZARARI	33.046.021	23.774.168	28.680.117	34.635.627	12.600.097
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	16.541	0	0	0	64.996
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	0	0	0	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından/Zararlarından Paylar	164.778	0	0	0	0
FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KARI/ZARARI	33.227.340	23.774.168	28.680.117	34.635.627	12.665.093
Finansman Gelirleri	1.233.212	0	7.877.974	4.530.162	4.195.428
Finansman Giderleri (-)	-1.586.677	-17.618.213	-19.643.980	-2.370.040	-6.407.739
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI/ZARARI	32.873.875	6.155.955	16.914.111	36.795.742	10.452.782
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri (-)/Geliri	-9.664.564	-4.862.316	-4.361.277	-5.753.934	-2.740.044
- Dönem Vergi Gideri (-)/Geliri	-10.135.865	-7.386.578	-7.449.348	-13.606.661	-2.398.655
- Ertelenmiş Vergi Gideri (-)/Geliri	471.301	2.524.262	3.088.071	7.852.727	341.389
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	23.209.311	1.293.639	12.552.834	31.041.808	8.395.516
DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	0	573.828	0	0	0
DÖNEM KARI/ZARARI	23.209.311	1.867.467	12.552.834	31.041.808	8.395.516

Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	ESCORT	FONET	INDEKS	KAREL	KRON
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	01.01.2017- 31.12.2017	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017 -31.12.2017
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL	TL
KAR VEYA ZARAR KISMI					

Hasılat	1.494.423	23.675.488	4.719.624.736	438.281.202	27.435.039
Satışların Maliyeti (-)	0	-14.550.157	-4.533.260.188	-332.315.138	-5.273.637
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar (Zarar)	1.494.423	9.125.331	186.364.548	105.966.064	22.161.402
Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı					
Finans Sektörü Faaliyetleri Maliyeti (-)					
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Brüt Kar (Zarar)					
BRÜT KAR/ZARAR	1.494.423	9.125.331	186.364.548	105.966.064	22.161.402
Genel Yönetim Giderleri (-)	-2.326.855	-4.134.432	-39.586.834	-10.080.810	-3.235.697
Pazarlama Giderleri (-)	0	-861.031	-33.934.194	-21.194.011	-5.027.799
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0	-263.671	0	-25.833.769	-6.770.972
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	9.038.060	1.589.351	130.091.027	11.244.393	3.179.581
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	-7.085.746	-599.812	-120.809.963	-8.457.211	-2.082.738
ESAS FAALİYET KARI/ZARARI	1.119.882	4.855.736	122.124.584	51.644.656	8.223.777
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	0	316.958	109.273.498	228.575	170.665
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	0	0	0	-58.106	-279.312
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından Zararlarından Paylar	0	0	-1.234.080	-185.532	0
FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KARI ZARARI	1.119.882	5.172.694	230.164.002	51.629.683	8.115.130
Finansman Gelirleri	1.126.645	0	20.557.796	23.054.558	470.686
Finansman Giderleri (-)	-714.379	-1.107.439	-39.554.537	-43.609.277	-843.622
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI ZARARI	1.532.148	4.065.255	211.167.261	31.074.964	7.742.194
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri (-)/Geliri	-139.789	32.170	-43.180.004	-469.913	488.270
- Dönem Vergi Gideri (-)/Geliri	0	0	-52.279.158	0	-3.349
- Ertelenmiş Vergi Gideri (-)/Geliri	-139.789	32.170	9.099.154	-469.913	491.619
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	1.392.359	4.097.425	168.187.257	30.605.051	8.230.464
DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	0	0	0	0	0
DÖNEM KARI/ZARARI	1.392.359	4.097.425	168.187.257	30.605.051	8.230.464

Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	LİNK	LOGO	NETAŞ	PKART
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017 - 31.12.2017	01.01.2017 - 31.12.2017
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL
KAR VEYA ZARAR KISMI				

Hasılat	9.021.876	256.168.914	1.122.265.684	125.476.505
Satışların Maliyeti (-)	-1.505.403	-12.046.520	-949.726.015	-116.623.840
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar (Zarar)	7.516.473	244.122.394	172.539.669	8.852.665
Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı				
Finans Sektörü Faaliyetleri Maliyeti (-)				
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Brüt Kar (Zarar)				
BRÜT KAR/ZARAR	7.516.473	244.122.394	172.539.669	8.852.665
Genel Yönetim Giderleri (-)	-2.347.905	-31.785.508	-32.452.882	-3.825.121
Pazarlama Giderleri (-)	-1.955.929	-51.657.912	-56.109.411	-342.203
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	-1.224.942	-101.997.313	-4.252.477	0
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	948.833	5.390.195	2.019.542	2.808.988
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	-183.477	-4.225.403	-17.248.271	-2.509.773
ESAS FAALİYET KARI/ZARARI	2.753.053	59.846.453	64.496.170	4.984.556
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	20.604	285.885	35.519	61.675
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	0	0	-44.008	-496
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından/Zararlarından Paylar	0	-1.407.831	820.823	0
FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KARI/ZARARI	2.773.657	58.724.507	65.308.504	5.045.735
Finansman Gelirleri	1.620.352	2.758.199	22.711.867	0
Finansman Giderleri (-)	-377.550	-8.574.390	-47.830.723	-249.872
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KAR/ZARARI	4.016.459	52.908.316	40.189.648	4.795.863
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri (-)/Geliri	-328.010	-3.153.050	13.328.554	-988.756
- Dönem Vergi Gideri (-)/Geliri	-214.078	-2.281.568	-3.016.501	-1.181.187
- Ertelenmiş Vergi Gideri (-)/Geliri	-113.932	-871.482	16.345.055	192.431
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	3.688.449	49.755.266	53.518.202	3.807.107
DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	0	0	0	0
DÖNEM KARI/ZARARI	3.688.449	49.755.266	53.518.202	3.807.107

Ek-6 BİST Bilişim Sektörü 2018 Yılı Gelir Tabloları

Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	ALCATEL	ARENA	ARMADA	DATAGATE	DESPEC
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2018 - 31.12.2018
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL	TL
KAR VEYA ZARAR KISMI					
Hasılat	552.527.375	2.210.754.772	1.712.794.033	745.783.120	346.523.174
Satışların Maliyeti (-)	-410.631.878	-2.093.553.445	-1.619.529.777	-715.880.494	-317.464.707
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar (Zarar)	141.895.497	117.201.327	93.264.256	29.902.626	29.058.467
Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı					
Finans Sektörü Faaliyetleri Maliyeti (-)					
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Brüt Kar (Zarar)					
BRÜT KAR/ZARAR	141.895.497	117.201.327	93.264.256	29.902.626	29.058.467
Genel Yönetim Giderleri (-)	-19.448.182	-45.961.721	-25.290.162	-7.114.509	-3.934.733
Pazarlama Giderleri (-)	-9.549.104	-44.665.359	-20.770.562	-6.233.317	-5.792.288
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	-13.000.509	0	0	0	0
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	6.124.956	3.932.420	17.970.214	10.986.349	16.792.883
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	-47.222.951	0	-20.028.235	-11.689.477	-9.114.627
ESAS FAALİYET KARI/ZARARI	58.799.707	30.506.667	38.745.511	15.851.672	27.009.702
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	0	0	0	0	14.470
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	-416.375	0	0	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından/Zararlarından Paylar	-240.776	0	0	0	0
FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KARI/ZARARI	58.142.556	30.506.667	38.745.511	15.851.672	27.024.172
Finansman Gelirleri	0	0	24.745.447	8.939.251	6.919.223
Finansman Giderleri (-)	-5.344.135	-24.886.302	-45.592.256	-1.735.448	-7.314.831
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI/ZARARI	52.798.421	5.620.365	17.898.702	23.055.475	26.628.564
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri (-)/Geliri	-15.290.211	-5.450.430	-18.577.088	-5.180.060	-5.829.134
- Dönem Vergi Gideri (-)/Geliri	-29.858.998	-10.483.413	-18.024.496	0	-6.369.117
- Ertelenmiş Vergi Gideri (-)/Geliri	14.568.787	5.032.983	-552.592	-5.180.060	539.983
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	37.508.210	169.935	-678.386	17.875.415	20.799.430
DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI					
DÖNEM KARI/ZARARI	37.508.210	169.935	-678.386	17.875.415	20.799.430

Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	ESCORT	FONET	INDEKS	KAREL	KRON
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2018 - 31.12.2018
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL	TL
KAR VEYA ZARAR KISMI					
Hasılat	1.496.044	35.714.280	3.908.402.780	729.404.869	33.619.668
Satışların Maliyeti (-)	0	-20.129.581	-3.717.149.973	-497.846.770	-5.482.898
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar (Zarar)	1.496.044	15.584.699	186.252.807	231.558.099	28.136.770

Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı					
Finans Sektörü Faaliyetleri Maliyeti (-)					
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Brüt Kar (Zarar)					
BRÜT KAR/ZARAR	1.496.044	15.584.699	186.252.807	231.558.099	28.136.770
Genel Yönetim Giderleri (-)	-1.475.046	-4.721.448	-48.998.994	-9.758.224	-3.574.404
Pazarlama Giderleri (-)	0	-882.094	-39.059.470	-26.499.235	-18.698.958
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0	-15.971	0	-30.207.670	-7.005.157
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	176.046	2.658.337	140.575.964	46.676.059	15.713.180
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	-11.046.373	-826.229	-98.732.610	-51.487.915	-10.395.441
ESAS FAALİYET KARI/ZARARI	-10.849.329	11.797.294	140.037.697	160.281.114	4.175.990
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	116.025	196.580	74.052.436	156.757	174.526
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	0	0	0	-973	-188.106
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından/Zararlarından Paylar	0	0	-9.971.483	0	0
FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KARI ZARARI	-10.733.304	11.993.874	204.118.650	160.436.898	4.162.410
Finansman Gelirleri	2.057.345	0	57.351.727	57.050.732	2.490.437
Finansman Giderleri (-)	-838.736	-649.478	-90.917.387	-139.530.744	-2.739.561
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI ZARARI	-9.514.695	11.344.396	170.552.990	77.956.886	3.913.286
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri (-)/Geliri	25.393	892.033	-41.587.109	-10.805.772	616.522
- Dönem Vergi Gideri (-)/Geliri	0	0	-42.141.891	-504.294	0
- Ertelenmiş Vergi Gideri (-)/Geliri	25.393	892.033	554.782	-10.301.478	616.522
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	-9.489.302	12.236.429	128.965.881	67.151.114	4.529.808
DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI					
DÖNEM KARI/ZARARI	-9.489.302	12.236.429	128.965.881	67.151.114	4.529.808

Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	LİNK	LOGO	NETAŞ	PKART
Finansal Tablo Türü	Konsolide	Konsolide	Konsolide	Konsolide
Dönem	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2018 - 31.12.2018
Raporlama Birimi	TL	TL	TL	TL
KAR VEYA ZARAR KISMI				
Hasılat	11.527.717	321.092.099	1.039.787.975	168.764.823
Satışların Maliyeti (-)	-1.873.225	-63.953.940	-916.893.118	-155.228.978
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar (Zarar)	9.654.492	257.138.159	122.894.857	13.535.845
Finans Sektörü Faaliyetleri Hasılatı				
Finans Sektörü Faaliyetleri Maliyeti (-)				

Finans Sektörü Faaliyetlerinden Brüt Kar (Zarar)				
BRÜT KAR/ZARAR	9.654.492	257.138.159	122.894.857	13.535.845
Genel Yönetim Giderleri (-)	-2.504.477	-45.718.868	-44.988.291	-3.965.279
Pazarlama Giderleri (-)	-2.305.481	-59.893.171	-58.914.211	-397.669
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	-1.551.618	-83.306.746	-13.407.445	0
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	487.809	6.712.761	1.483.323	10.371.785
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	-150.547	-10.641.853	-100.233.240	-12.602.166
ESAS FAALİYET KARI/ZARARI	3.630.178	64.290.282	-93.165.007	6.942.516
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	29.346	6.243.889	72.674	71.901
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	-4.586	0	-18.675	-6.715
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Karlarından/Zararlarından Paylar	0	-3.487.916	375.187	0
FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KARI/ZARARI	3.654.938	67.046.255	-92.735.821	7.007.702
Finansman Gelirleri	7.079.404	12.606.492	153.910.189	0
Finansman Giderleri (-)	-2.198.524	-11.259.814	-87.815.832	-345.653
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI/ZARARI	8.535.818	68.412.933	-26.641.464	6.662.049
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri (-)/Geliri	-1.291.596	-1.308.079	6.827.373	-1.479.865
- Dönem Vergi Gideri (-)/Geliri	-1.256.157	-4.542.359	-5.150.867	-1.342.150
- Ertelenmiş Vergi Gideri (-)/Geliri	-35.439	3.234.280	11.978.240	-137.715
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	7.244.222	67.104.854	-19.814.091	5.182.184
DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI				
DÖNEM KARI/ZARARI	7.244.222	67.104.854	-19.814.091	5.182.184

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Mustafa AKGÜN
Doğum Yeri	K.d.z EREĞLİ
Doğum Tarihi	10.08.1984

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Gazi Üniversitesi
Fakülte	Çorum İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Bölüm	İşletme

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	KPDS (…..) ÜDS (….) TOEFL (….) EILTS (….)
…	

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Emniyet Genel Müdürlüğü
Görevi/Pozisyonu	Polis Memuru
Tecrübe Süresi	7 yıl

KATILDIĞI

Kurslar	
Projeler	

İLETİŞİM

Adres	
E-mail	mustafa_akgun61@hotmail.com